

OPERA

TIDSKRIFTEN

Den Jyske Opera

Svenska
sommaroperor

**BOHUSLAV
MARTINŮ**

Festivalen
München, Aldeburgh

no. 4 2017
pris 115 kr

763-4

*Att bli FÖRFÖRD eller slukad
Att förföra eller FÖRGÅS*

DRACULA

URPREMIÄR 28 oktober 2017

MUSIK *Victoria Borisova-Ollas*
REGI & LJUS *Linus Fellbom*
DIRIGENT *Karen Kamensek*
Alla sjunger på svenska!

Stolta partners till Kungliga Operan
KPMG Mastercard
Samarbetspartners
Savana Wallenius Lines

www.operan.se

INNEHÅLL

FOKUS

- 8** Kajsa Kax har träffat den maltesiske världstenoren Joseph Calleja i London. Han inledde sin karriär i Stockholm.

OPERAWEEKEND

- 12** OPERAs Sören Tranberg gjorde en Straussweekend i Leipzig, där sopranen Elisabet Strid begick sin Salomedebut tillsammans med Michael Weinius och Karin Lovelius.

REPORTAGE

- 18** Ingvar von Malmborg porträtterar Den Jyske Opera i Århus, som i år är kulturhuvudstad. Nye operachefen och regissören Philipp Kochheim intervjuas.

SVENSK SOMMAROPERA

- 34** Vadstena-Akademien, Vattnäs Konsertlada, Läckö Slott, Drottningholms Slottsteater, Opera på Skäret, Kamraterna (Årsta Teater) och Smålandsoperan.

AKTUELLT

- 64** Bohuslav Martinů och The Greek Passion. Martinůoperan spelas i höst på Wermland Opera i Karlstad och vi ger er läsare en bakgrund och en ingång till verket samt en cd-recension från en uppsättning i Graz.

NOTERAT

- 78** Om Kölnoperans skenande ombyggnadskostnader.

ALLTID I OPERA

5 LEDARE

6 NOTISER

24 FESTIVALER München och Aldeburgh.

56 FÖRESTÄLLNINGAR Amsterdam, Århus, Esbjerg och London.

72 BOKNYTT Att vara Loa Falkman.

74 IN MEMORIAM Jeffrey Tate, Jiří Bělohlávek, Rosalie, Tankred Dorst, Philip Gossett och Jonas Olofsson.

80 NYTT PÅ CD Elisabet Strid, Ann Hallenberg, L'Oronteia, Titus mildhet, Den tjuvaktiga skatan, Die Heimkehr des Verbannten, Parsifal och Shadows and Light/Skuggorna och ljuset.

88 KALENDER

90 DIE SCHWEIGSAME FRAU

Fr. v.: Loa Falkman. Foto: Mats Bäcker.
Scen ur Salome, Oper Leipzig. Foto: Kirsten Nijhof.
Interiör Den Jyske Opera. Foto: Roar Odgaard.
Anna Maria Labin i Così fan tutte. Foto: Mats Bäcker.
Malin Byström som Salome. Foto: Baus.
Otello, Covent Garden 2017. Foto: Catherine Ashmore.
Ann Hallenberg. Foto: Artefact.

Omslagsbild: Paul McNamara och Betsy Horne
i Arabella på Oper Leipzig. Foto: Kirsten Nijhof.

~ En jultradition ~

Nötknäpparen

St. Petersburg Festival Ballet

GÖTEBORGS KONSERTHUS 3/12

MALMÖ LIVE 4/12

UPPSALA KONSERT & KONGRESS 5/12

STOCKHOLM CIRKUS 6/12

Nyårskonserten 2018

SCHÖNBRUNN SLOTTSFILHARMONIKER

Sopran: Bettina Schweiger/Mara Mastalir. Bariton: Thomas Weinhappel/
Wolfgang Schweiger. Dirigent: David Scarr.

6 jan MALMÖ LIVE

11 jan VÄXJÖ KONSERTHUS

7 jan HELSINGBORGS KONSERTHUS

12 jan GÖTEBORGS KONSERTHUS

9 jan STOCKHOLMS KONSERTHUS

14 jan OSLO KONSERTHUS

10 jan VÄSTERÅS KONSERTHUS

16 jan UPPSALA KONSERT & KONGRESS

THE CROWN OF RUSSIAN BALLET

Svansjön

Alla tiders populäraste balettklassiker

24 januari

GÖTEBORG LORENSBERGS
TEATERN

25 januari

VÄXJÖ KONSERTHUS

26 januari

KARLSKRONA KONSERTHUS

27 januari

KALMARSALÉN

28 januari

MALMÖ LIVE

30 januari

LINKÖPING - CRUSELLSALEN

31 januari

STOCKHOLM - CIRKUS

1 februari

VÄSTERÅS KONSERTHUS

2 februari

ÖREBRO

HJ.BERGMANTEATERN

3 februari

NYKÖPING - CULTURUM

4 februari

NORRKÖPING -
DEE GEER HALLEN

ANDREW LLOYD WEBBER

EVITA
STARLIGHT
EXPRESS

JESUS CHRIST SUPERSTAR

GALA

SUNSET
BOULEVARD

CATS PHANTOM DER OPER

MED STOR ORKESTER OCH
INTERNATIONELL ENSEMBLE

Halmstad Teater 17/3

Göteborgs Konserthus 19/3

Malmö Live 18/3

Stockholm Cirkus 20/3

OPERA behöver prenumeranternas stöd!

Att Tidskriften OPERA regelbundet bevakar det europeiska operalivet har inte kunnat undgå våra läsare. Likaså försöker vi följa våra svenska internationella sångare regelbundet. I våras recenserade vi t.ex. **Nina Stemmes** debut som Kundry i *Parsifal* på Wiener Staatsoper. I det här numret rapporterar vi om två Salomedebutanter: **Elisabet Strid** i Leipzig och **Malin Byström** i Amsterdam. Och det är här som OPERA fyller en viktig roll eftersom bevakningen i svensk dagspress numera i det närmaste är obefintlig. För att OPERA ska kunna hålla denna höga nivå i fortsättningen behövs medel. Vi har precis skickat in vår ansökan om produktionsstöd för 2018 till Statens kulturråd. Besked om tilldelning kommer förhoppningsvis strax före jul.

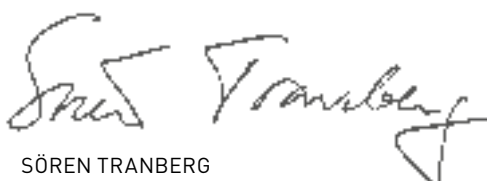
Förutom OPERA i pappersform och som taltidning har vi en aktiv sida på Facebook, där främst tips och korta nyheter läggs ut regelbundet. För att vi ska kunna fortsätta med detta skulle vi också uppskatta om våra läsare och prenumeranter ville stödja oss med ett **engångsbelopp på 100 kronor**. Vi tar tacksamt emot ditt bidrag på vårt **bankgiro 5701-7857**, märkt som gåva. I vårt novembernummer kommer vi att uppmana våra trogna läsare att värva nya prenumeranter och för det får ni som tack en ny cd-inspelning.

När dessa rader skrivs avslutas årets Östersjöfestival med att **Daniel Harding** leder Sveriges Radios Symfoniorkester i **Gustav Mahlers** monumentala sjätte symfoni. Operainslagen vid årets festival – förutom **Peter Sellars** scenversion av **Stravinskis** *Oedipus Rex* och *Psalmsymfonin* på Kungliga Operan – svarade Mariinskiteatern från S:t Petersburg för under sin chefsdirigent **Valerij Gergiev**. Är det han som bestämmer vad som ska spelas i Berwaldhallen? Att ge tredje akten av Wagners *Parsifal* fungerar i synnerhet när orkesterspelet var så bländande, med en fin jämnhet rakt igenom hela framförandet. Dock höll inte den indifferenten tenoren som sjöng Parsifal måttet. Hans tyska uttal var under all kritik. Jag hörde inte mycket av texten. Hela *Rhenguldet* påföljande kväll led i viss mån av samma problem. Om sångarna hade haft texten under huden, ja, då hade de kunnat forma sin roll på ett mycket bättre sätt.

Det är mer än märkligt att spela ännu mer Wagner i Stockholm när två *Ringar* gavs i våras på Kungliga Operan. Jag hade i Berwaldhallen hellre hört ett konsertant framförande av någon av **Rimskij-Korsakovs** sagooperor, som aldrig spelas i Sverige. Där hade ryssarna varit på sin mammas gata.

I vanliga fall skulle ni läsare fått rösta fram vinnaren av vårt Operapris 2017, men det har vi skjutit upp till vårt novembernummer. 2016 års pris delas ut till **AnnLouise Lögdlund**, när hon sjunger titelrollen i *Turandot* på Folkoperan, lördagen den 30 september. Lögdlund blir faktiskt den trettionde pristagaren i rad som får vårt Operapris.

Det låter som en bra start på scenhösten!

SÖREN TRANBERG
Chefredaktör och ansvarig utgivare

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Sören Tranberg

Adress Tidskriften OPERA,
Lindvallsplan 10, 117 36 Stockholm.
Tel 0709-67 58 63.
st@tidskriftenopera.nu
www.tidskriftenopera.se

Redaktion Yehya Alazem,
Erik Graune, Henry Larsson,
Ingvar von Malmberg,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Skribenter och medarbetare i numret
Yehya Alazem, Lennart Bromander,
Göran Gademan, Erik Graune,
Hanna Höglund, Kajsa Kax, Henry Larsson,
Ingvar von Malmberg, Günter Thiele,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Korrektur Hans L Beeck

Styrelse
Maria Dalayman (ordförande),
Catharina Lyckeberg Heimbürger,
Annica Sandh, Arne Svahn, Sören Tranberg
samt Cecilia Leijonhufvud och Paulina
Pfeiffer (suppleanter)

Prenumeration

Titeldata, kundtjänst: 0770-457 120
Online kundtjänst: opera.prenservice.se
Årsprenumeration 495:- inkl. moms [5 nr]
Tvåårsprenumeration 900:- inkl. moms [10 nr]
Utlandsprenumeration: SEK 600 [5 nr]
och SEK 1100 [10 nr]. Porto tillkommer.
ISSN: 1651-3770

Projektledning Falck & Co
Art director Anki Andersson
Grafisk formgivning Helén Kvarnlöf

Annonser
Alex Simonsson, Swartling & Bergström
Media, Birger Jarlsgatan 110,
114 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63. alex@sb-media.se
www.sb-media.se

Tryck Trydells, Laholm, 2017

Tidskriften OPERA erhåller
bidrag från Statens kulturråd.

Sören Tranberg. Foto: Anna-Lena Ablström.

2

3

NOTISER

1

Philippe Jordan blir Wiener Staatsopers nye chefsdirigent

1 Den 42-årige schweizaren **Philippe Jordan** har utsetts till ny chefsdirigent på Wiener Staatsoper. Han tillträder den 1 september 2020. Förutom att Jordan ska dirigera nyuppsättningar och repertoarföreställningar kommer han att ingå i ledningsgruppen. Där väntas han inte bara bistå med sitt musikaliska kunnande utan även verka för ett strukturellt förnyelsearbete.

Jordan är nu både chefsdirigent vid Opéra national de Paris och för Wiener Symphoniker, som han basat för sedan säsongen 2014/15.

www.wiener-staatsoper.at

På Oper Leipzig råder kontinuitet

2 Operachefen och chefsdirigenten (GMD) vid Oper Leipzig, professor **Ulf Schirmer** (f. 1959), har fått sitt kontrakt förlängt till år 2022. Han tillträdde säsongen 2011/12 och då var besöksiffran 154 000. Under hans ledning har operahuset blivit en av Tysklands mest innovativa scener. I fjol besöktes Oper Leipzig av 189 000 personer. www.oper-leipzig.de

Ny vd på Göteborgsoperan

3 **Christina Björklund** hade en bakgrund som både hotellchef och marknadschef när hon 2010 utsågs till vd för Hallpressens dotterbolag Västgöta-Tidningar. Tre år senare blev hon vd och koncernchef för Hallpressen AB, med 500 anställda på 30 orter. Hon kommer närmast från ett uppdrag som vice vd och operativ chef för möbeldesignföretaget Offecct.

Christina Björklund har utsetts av Göteborgsoperans styrelse. Avgörande för valet har varit hennes erfarenhet av att leda komplexa organisationer, kunskap om regionen, hennes affärskunskaper och att hon är en närvarande och synlig chef samt hennes kulturintresse och brinnande engagemang. Björklund tillträder sin post senast den 1 oktober. www.opera.se

Loa Falkman som Salieri på Folkoperan

Våren 2018 ger Folkoperan *Mozart och Salieri* av **Nikolai Rimskij-Korsakov** med **Loa Falkman** som Salieri och *Prima la musica e poi*

4 *le parole* av **Antonio Salieri** med **Hillevi Martinpelto** som Eleonora. **Jonas Forssell** står för idé och musikaliskt arrangemang. Scenograf och kostymör är **Agnes Östergren**.

Mozart och Salieri skrevs av Rimskij-Korsakov 1897 efter **Aleksandr Pusjkins** versdrama från 1830. Här får vi följa relationen mellan kompositörerna Salieri och Mozart som byggde på kreativitet och avundsjuka.

Salieris *Prima la musica e poi le parole* (*Först kommer musiken och sedan orden*) med libretto av **Giovanni Battista Casti** uruppfördes i Wien 1786. Verket debatterar den betydelsefulla kopplingen mellan musik och drama i opera. Premiär på Folkoperan den 14 februari 2018. www.folkoperan.se

5

4

6

Ny Verdiroll för Malin Byström

Malin Byström rolldebuterar i höst som Héléne i Verdis *Les Vêpres siciliennes* (*Den sicilianska aftonsången*) på Covent Garden i London. För regin svarar **Stefan Herheim**. Uppsättningen har tidigare spelats på Köpenhamnsoperan (OPERA nr 3/15). I mer framträdande roller på Covent Garden märks **Bryan Hymel**, **Erwin Schrott** och **Michael Volle**. Italienaren **Maurizio Benini** dirigerar. Det blir sex föreställningar mellan den 12 oktober och 4 november. www.roh.uk.org

Nina Stemme får årets Gannevikstipendium på 500 000 kronor

För femte gången har Per Ganneviks stiftelse för kulturella ändamål delat ut stipendier till fem konstnärer inom bild och form, teater, musik, dans samt film. Årets stipendiater får 500 000 kronor vardera. Priserna tilldelas för konstnärliga livsgärningar.

5 Hovsångerskan **Nina Stemme** är en av årets stipendiater. Motiveringen lyder: "Hon har en unik förmåga att levandegöra de stora sopranrollerna. Hon är en av de artister som förmår att göra operakonsten fortsatt angelägen, aktuell och livsviktig för publiken. Att hon är en av världens mest eftertraktade operasångerskor ter sig som en självklarhet."

6 Årets övriga stipendiater är: **Birgitta Egerbladh** (dans), **Marie-Louise Ekman** (bild och form), **Eva Rydberg** (teater) och **Per Åhlin** (film).

Stipendierna möjliggörs genom en omfattande donation till Konstnärsnämnden från affärsmannen och konsttalskaren **Per Gannevik** som avled 2012. www.konstnarsnamnden.se :||

Sören Tranberg

MALTA ÄR *Joseph Callejas* REFUGIUM

SKRIBENT & FOTO: KAJSA KAX

Sverige har betytt massor för mig!

Ni gav mig en scen när jag var ung och ni trodde på mig, säger stjärnan Joseph Calleja som tillsammans med hemlandet Malta är högaktuell. Världstenoren firar 20 år som artist och Valletta är nästa års europeiska kulturhuvudstad med massor av opera på programmet.

Tosca på Grange Park Opera, London. Foto: Robert Workman.

Tidskriften OPERA träffade Joseph Calleja en förmiddag i London, mellan förberedelser för en uppsättning på operafestivalen i Grange Park och en välgörenhetskonsert på Victoria and Albert Museum. Calleja är fokuserad på den kommande premiären på *Tosca*, men när vi pratar om Sverige lyser han upp. Han kom som ung sångare till Stockholm, bodde på hotell Diplomat och ser med värme tillbaka på sitt första besök i staden. Han sjöng Leicester i *Maria Stuarda* 2001 och två år senare Rodolphe i *La Bobème*.

– Jag har många fina minnen, det är mycket som påminner mig om mitt hemland. Kärleken till naturen och havet, även människorna. Sverige är större naturligtvis, men det är ändå ett relativt litet land och precis som malteserna känns svenskarna mer riktiga och mindre ytliga.

Joseph Calleja reser varje sommar tillbaka till det lilla öriket mitt i Medelhavet, både för semester och för att hålla i en årlig konsert, där han själv alltid deltar. Årets konsert blir extra speciell då det är 20 år sedan hans genombrott. Som nittonåring vann han den internationella Belvederetävlingen i Wien för unga operasångare och var då en exceptionellt ung pristagare, mer än åtta år yngre än tenorer som vunnit före honom. Efter priset följde utmärkelserna rad på rad.

– Höjdpunkterna har varit många under åren, men min debut på Metropolitan i New York och Operaliapriset, som jag fick tidigt i min karriär är några jag alltid nämner.

En av mina få idoler är Jussi Björling

Joseph Calleja låter också stolt när han tar upp sitt deltagande i den brittiska konsertserien Last Night of the Proms för några år sen och säger att han faktiskt var nervös.

– Jag var den förste tenoren på mer än 30 år att delta, till detta dessutom en ickebritt.

I dag är Joseph Calleja 39 år och en av världens högst rankade operasångare. Han är ute på turné större delen av året och en av få som klarat av att ligga på topp under så lång tid.

– 20-årsjubileum, det känns gammalt, å andra sidan började jag tidigt.

– Karriärer går upp och ner, så är det för alla, även med rösten och det man uttrycker. När jag möter motgångar så tänker jag att de behövs, att jag kan lära mig något. Huvudsaken är att dipparna inte blir för djupa utan att det är en uppåtgående kurva.

Ledigheterna tar Joseph Calleja på Malta under några sommarveckor och då handlar det inte bara om vila och återhämtning. Han flyger in lärare och särskilda sångcoacher till sina lediga veckor.

– Att ständigt studera och försöka utvecklas är oerhört viktigt. Men det är klart, efter 55 någon gång kommer det oundvikligen att börja hända saker med rösten.

Men någon nertrappning är det alltså inte frågan om. Sångaren ser att det finns nya utmaningar och nya höjder att erövra.

– Rösten är som ett gammalt fint slottsvin. Med de rätta förhållandena går det att utvecklas länge till, menar han.

Efter 20 års karriär och kanske lika många år framför sig är det dock inte karriären som är det centrala för Joseph Calleja.

– Jag har min gåva, att få skapa med rösten och genom min sång kunna dela musiken med andra.

– En av mina få hjältar och idoler är Jussi Björling. Han är en förebild när jag övar och något jag också bygger på när jag sjunger.

Trots kärleken till Sverige och Jussi Björling kommer det att ta ett tag innan Joseph Calleja kommer till nordligare breddgrader igen. Hans svenska fans får hålla utkik i tenorens kalender som ligger ute på hans officiella hemsida. Uppträdanden är planerade i de skandinaviska länderna och ligger tyvärr mer än ett drygt år bort.

– Men jag ser redan fram emot att komma tillbaka! :||

Opera i nya former på Callejas Malta

Joseph Calleja upptäcktes som sextonåring av en operasångare på Malta. Landet har rika operatraditioner. Närheten till Italien har spelat roll och han är utnämnd till landets ständige kulturambassadör. Även om Joseph Calleja inte ska uppträda speciellt för kulturhuvudstadsfirandena kommer hela ön och året att fyllas med mycket opera.

Nämnas kan *Aida* som sätts upp utomhus i huvudstaden Valletta. Förutom modern scenografi kommer uppsättningen att inkludera såväl video som konst. En annan spännande produktion blir *Orfeus och Manjoun*. Librettot bygger dels på myten om Orfeus, dels på en legend om ett arabiskt kärlekspar. Både internationella och lokala sångare och musiker ska delta och produktionen är ett samarbete mellan bl.a. musikfestivalen i Aix-en-Provence och Wiener Konzerthaus. Programmet i sin helhet presenteras under hösten och biljetter kommer att släppas allteftersom.

www.valletta2018.org

Straussweekend I LEIPZIG

SKRIBENT: SÖREN TRANBERG

Att jag skulle åka till Leipzig strax före midsommar var inplanerat sedan länge, inte minst för att tre svenska sångare medverkade i den nya *Salome*-uppsättningen. Vår internationellt verksamma sopran Elisabet Strid rolldebuterade som Salome. Och det gjorde hon med besked! Hennes lyriskt-dramatiska röst är fint egaliserad, där de briljanta höjntonerna får sin kraft ur ett mycket tätt mellanläge. Sångerskan har länge haft *Salome* på sin önskelista. Att få debutera i ett bättre sammanhang än i regissören Aron Stiehls mycket intressanta uppsättning har jag svårt att tänka mig.

Stiehl har förlagt handlingen till en filmstudio. Lite lätt antydd är inspelningskänslan i Rosalies monumentala scenografi, som består av stora alabaster- och hårdplastskivor. Fonden är imponerande, där en lång diagonal trappa leder ner till scengolvet. Mitt på scenen står ett bilvrak, en fontän som sprutar vatten, en stenhög och en mindre trappa som leder till en avsats, där Herodias oblygt idkar sex med en soldat.

Det här kom att bli Rosalies sista produktion, eftersom hon efter en långvarig sjukdom dog fem dagar före premiären.

Många *Salome*-uppsättningar har jag sett, men aldrig någon som har varit så utrerad. Här visas inte bara en dysfunktionell familj upp, utan även en fysisk teater som inte skyr några medel.

Det är den tredje Stiehl-uppsättningen jag ser. För två år sedan gjorde han en oerhört tät *Madama Butterfly* i Leipzig och i våras såg jag hans version av Alfredo Catalanis inte alltför ofta spelade opera *La Wally* på Volksoper i Wien. Det är personinstruktionen som är Aron Stiehls adelsmärke. Han borrar djupt i verken och karaktärerna. Hans *Salome*-uppsättning är som ett psykogram. Vilket svenskt operahus blir först med att engagera Aron Stiehl?

Richard Strauss identifierar sig alltid med sina kvinnogestalter musikaliskt, inte minst Salome. Elisabet Strid gestaltar en utlevande tonåring som är trotsig, trulig och väldigt kättjefull. Hon är psykiskt skadad i denna perverterade miljö. Helst skulle hon vilja fly bort. Hennes styvfar Herodes våldför sig på henne, inte minst genom brutalt oralsex som vi anar bakom stenhögen. Likaså under slöjdansen – genom en pantomim skildras förhistorien – dansar Herodes med sin styvdotter och våldför sig än mer på henne.

Det är den tredje iscensättningen som jag ser Michael Weinius i Herodes roll och aldrig tidigare har han sceniskt levt ut alla eventuella psykologiska blockeringar som man kan ha inför en roll som denna. Regin förläste Weinius i framställandet av en depraverad person, som vi bara kan känna avsky och äckel inför.

Magnifika är de ständiga grälen med hustrun. **Karin Lovelius** Herodias sätter han dock inte på plats. Hon tar för sig sexuellt med vaktmanskapet och är sannerligen ingen förebild för sin dotter. Både **Weinius** och **Lovelius** är lysande vokalt, där det sångliga och agerandet är helt integrerat.

Inte konstigt att **Salome** söker mänsklig värme hos den fängslade profeten **Jochanaan**. Den förbisedda **Salome** vädjar, ja, bönar och ber om en fysisk kontakt, vilket nästan är olidligt att se. Även profeten negligerar henne. Det är lätt att förstå hennes attraktionskraft inför **Tuomas Pursios** resliga gestalt. Han framför sitt intensiva parti med en malmstämma och med ett bett i replikerna som sätter avtryck.

Gewandhausorkestern under sin chefsdirigent **Ulf Schirmer** spelar med en sammanhållen täthet som imponerar stort, där framför allt stråket är svindlande skönt.

Elisabet Strids slutscen med det avhuggna huvudet är sångligt alldeles förträfflig. Hennes inlevelseförmåga är total. En formligen maximal utlämning både sceniskt och vokalt mot det ofrånkomliga slutet. Publikresponsen lät inte vänta på sig.

ARABELLA, ETT NEGLIGERAT VERK?

Weekenden i Leipzig inleddes med *Arabella*. Min första kontakt med operan var för drygt 35 år sedan under Wiener Festwochen i en repertoarföreställning med **Gundula Janowitz** och **Lucia Popp**. Trots dessa stjärnor hittade jag ingen ingång till verket. Det var först i **Christof Loys** Göteborgsuppsättning med **Nina Stemme** för drygt tio år sedan som jag insåg kvaliteterna i denna lyriska komedi. **Loy** tog rollerna på allvar, där den realistiska miljön gjorde situationerna begripliga för publiken.

Något liknande fick också **Jan Schmidt-Garre** fram i sin iscensättning. Handlingen i **Hugo von Hofmannsthals** libretto skildras genom ett rapsodiskt berättande som scenografen **Heike Scheele** lyfte fram i sin uppdelade scenografi. Den över örönen skuldsatte greve **Waldner** spelar bort allt han äger på dubbel. Han försöker gifta bort sin äldsta dotter **Arabella**, som uppvaktas av ett antal friare. Eftersom **Waldners** är luspanka klär de ut den yngre dottern **Zdenka** till pojke.

En ren fröjd för örat var orkesterspelen under **Ulf Schirmers** ledning. Hans förtrogenhet med en mängd Straussoperor är välbekant. På det tyska bolaget **cpo** har

han bl.a. spelat in *Feuersnot* och *Intermezzo*. **Schirmer** har en förmåga att lyfta fram sångarna vokalt.

Amerikanskan **Betsy Horne**, som bygger upp en karriär i Tyskland, var en lysande **Arabella**. Rent silvrig i klangen och med en apparition som påminner lite om **Renée Flemings**. Oper Leipzig har en fallenhet för att engagera unga lovande sångare, som t.ex. den ukrainska sopranen **Olena Tokar** (**Zdenka**) som matchade **Betsy Horne** ypperligt, inte minst i duetten "Aber der Richtige".

Thomas J. Mayer gjorde något mänskligt av den rike kroatiske björnjägaren **Mandryka**, som till slut får **Arabellas** hand. **Mayers** vackra hjältebaryton var också ett annat plus. Likaså **Markus Francke** i **Matteos** hiskligt höga och kniviga tenorparti. Två veteraner gestaltade greveparet, **Jan-Hendrik Rootering** med stor pondus och en intakt röst. Det gjorde inte **Renate Behle**, som passerat zenit för länge sedan.

För första gången fick jag se **Zdenka** lämna hotell-sängen med **Matteo**, som i sin tur tror sig ha tillbringat en kärleksnatt i mörkret med **Arabella**. Endast i slutscenen sätts scenografin ihop till ett funktionsdugligt rum. **Waldner** sitter i ett hörn och spelar kort med sina vänner, bröllopssviten väntas på att intas av det nygifta paret **Arabella-Mandryka**, medan **Adelaide** (fru **Waldner**) kurtiserar med sin älskare greve **Dominik**, som även han har uppvaktat **Arabella**. De enda som har haft vett att lämna denna unkna miljö är det unga paret **Zdenka-Matteo**.

KRASSLIG FÄRGARFRU

Avslutningen på denna Strausstriö i Leipzig, *Die Frau ohne Schatten*, blev lite ramponerad sceniskt p.g.a. ett sjukdomsfall. Jennifer Wilson ersattes av **Elena Pankratova**, som sjöng rollen från sidan med hjälp av ett notställ medan en regiassistent gick scenerierna. Det blev lite avslaget. Pankratovas färgarfru var fullständigt fulminant med sin härligt flödande dramatiska stämma. Den 80-åriga **Franz Grundheber** gjorde här förmodligen och förhoppningsvis sin siste Barak. Denne världsbaryton har haft en lysande karriär och jag tyckte det var beklämmande att se en äldre artist där åldern har tagit ut sin rätt. Trots en mycket solid sångteknik blev det en vokal snedbelastning gentemot Pankratovas oceanlika röst. Det finns ett bäst före datum även för sångare.

Kejsarparet **Burkhard Fritz** och **Simone Schneider** var dock oklanderliga. Mest imponerad var jag av mezzo-sopranen **Karin Lovelius** i rollen som amman. Dråplig var scenen när hon stekte fiskarna, likt ett matlagningsprogram i tysk teve. Lovelius har detta krävande parti under huden och de svåra intervallsprången fixade hon galant.

Sångerskan är sedan flera år engagerad i Leipzig, där hon gjort succé främst i Wagner- och Straussrepertoaren.

Balázs Kovaliks regi och **Heike Scheeles** scenografi hade tagit fasta på det överdådiga i verket, men de lyfte även fram de små känsliga kammarmusikaliska scenerna på ett övertygande sätt.

Återigen visade Gewandhausorkestern samma höga och jämna standard under **Ulf Schirmers** välavvägda dirigerings i Richard Strauss kanske mest monumentala operaverk. Oper Leipzig bekräftade den här helgen sin tättposition som ett av de ledande tyska operahusen. :||

1. Exteriör Oper Leipzig. Foto: Shutterstock.

2. Scen ur Salome. Foto: Kirsten Nijhof.

3. Scen ur Die Frau ohne Schatten. Foto: Kirsten Nijhof.

SALOME

Premiär 17 juni 2017.

Dirigent: Ulf Schirmer

Regi: Aron Stiehl

Scenografi och kostym: Rosalie

Ljus: Michael Röger

Koreografi: Ramses Sigl

Solister: Elisabet Strid, Michael Weinius, Karin Lovelius, Tuomas Pursio, Sergej Pisarev, Sandra Maxheimer.

ARABELLA

Premiär 18 juni 2016, besökt föreställning 16 juni 2017.

Dirigent: Ulf Schirmer

Regi: Jan Schmidt-Garre

Scenografi: Heike Scheele

Kostym: Thomas Kaiser

Ljus: Guido Petzold

Solister: Betsy Horne, Thomas J. Mayer, Olena Tokar, Markus Francke, Jan-Hendrik Rootering, Renate Behle, Paul McNamara, Jürgen Kurth, Sejong Chang.

DIE FRAU OHNE SCHATTEN

Premiär 14 juni 2015, besökt föreställning 18 juni 2017.

Dirigent: Ulf Schirmer

Regi: Balázs Kovalik

Scenografi: Heike Scheele

Ljus: Michael Röger

Video: Valerio Figuccio

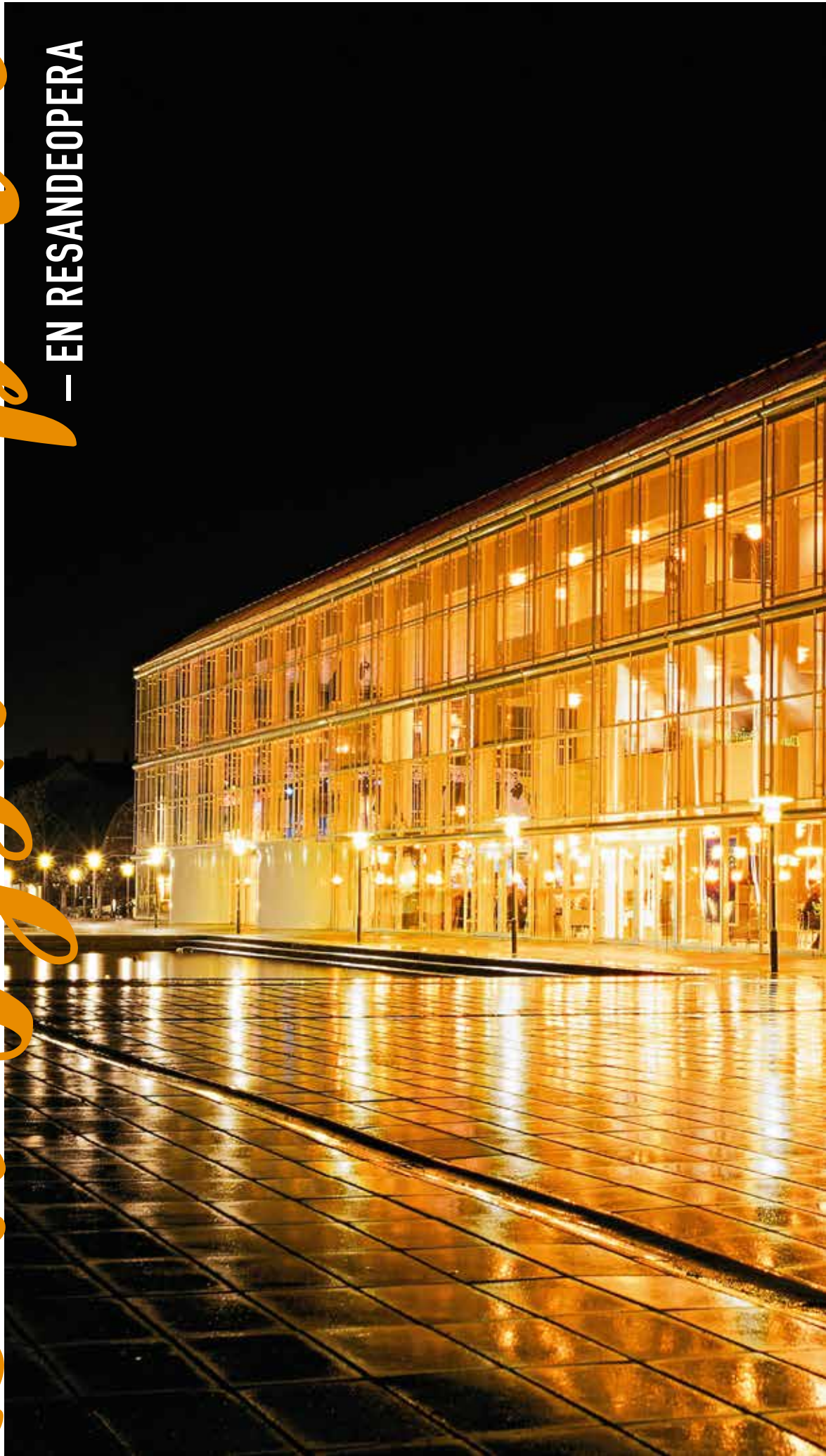
Solister: Burkhard Fritz, Simone Schneider, Franz Grundheber, Elena Pankratova, Tuomas Pursio, Jonathan Michie, Sejong Chang, Dan Karlström.

www.oper-leipzig.de

Den Jyske Opera

— EN RESANDEOPERA

Jyllandsoperan är något så ovanligt som ett statligt turnerande operasällskap. Basen finns på det imponerande Musikhuset i Århus, Danmarks andra stad. Men deras uppsättningar spelas även på ett femtontal andra orter i Danmark – som mest. Varje år landar man hastigt för ett par korta gästspel på Det Kongelige i Köpenhamn, det ingår i spelplanerna.

SKRIBENT: INGVAR VON MALMBORG

Det danska namnet är Den Jyske Opera. Verksamheten grundades 1946 och den 4 mars i år firade operasällskapet sitt 70-årsjubileum med en stor och minnestät galaföreställning. Jubileet inträffade under en högdramatisk period i stadens kulturliv: Århus är Europas kulturhuvudstad 2017 tillsammans med Paphos på Cypern.

I ett sådant sammanhang är programmet naturligtvis aldrig slumpvis framtaget. Ändå kan ingen inblandad riktigt svara på varför kulturhuvudstadsåret är så tungt lastat med opera och musikteater. Men så är det. I staden har inte mindre än fyra nyskrivna operaverk dansk premiär under 2017 och det är inga obetydliga satsningar.

Den Jyske Opera bjuder på *Bröder* (se s. 58), utifrån Susanne Biers film med samma namn. Kasper Holten står för regin. Den Jyske Opera sätter också upp *Intet*, en familjeopera komponerad av David Bruce efter en dansk roman. Det Kongeliges bidrag heter *Røde Orm*, ett jättespektakel för 3 500 åskådare efter Frans G. Bengtssons roman om den skånske vikingahjälten. Århus sommaropera ger *Darwin*, om vetenskap, kärlek och etik.

ÅRHUS SAKNAR LILLEBRORSKOMPLEX

Århus har 330 000 invånare medan Storköpenhamn har två miljoner. Därför finns inget lillebrorskomplex gentemot huvudstaden. I stället har Århus inrättat sig som provins- och studentstad. Kulturutbudet är påfallande rikt och stadens årliga festival, Aarhus Festuge i september, är en av de konstnärligt mest intressanta i Norden. I år har festivalen blivit en tvillingbror till kulturhuvudstadsåret.

Kommunen lät uppföra Musikhuset 1982. Detta fastighetskomplex ligger centralt och ritades av Kjør & Richter, en arkitektbyrå från staden. I samband med en grundlig ombyggnad

25 år senare uppfördes en tillbyggnad för Kungliga Musikakademien i Århus. I det gamla huset finns stadens symfoniorkester, sex konserthallar, nio scener, en barnteater, en organisation för ståuppkomiker, en musikpark med mobil scen och en amfiteater utomhus. Och Den Jyske Opera.

Operasällskapet spelar bara i Musikhuset åtta–tio gånger per år. Konserterhallen rymmer 1473 platser och är inredd av den danske konstnären Mogens Gissel i vinrött, currygult, musgrått, nötblunt, azurblått och kolsvart. Premiärerna brukar vara välbesökta evenemang.

– Vi spelar runt omkring i Danmark och det är ett logistiskt pussel, konstaterar den nye operachefen Philipp Kochheim med en viss humor. Dessutom samarbetar vi med fem olika symfoniorkestrar. Det blir väldigt många repetitioner ...

Philipp Kochheim tillträdde den 1 augusti. Han efterträdde irländskan Annilese Miskimmon, som blivit konstnärlig ledare på Den Norske Opera i Oslo. Närmast var han operachef i fyra år på Staatstheater Braunschweig, en stad som är ungefär jämstor med Århus, men där det välkända operahuset går tillbaka ända till 1690.

PUBLIKEN I ÅRHUS ÄR NYFIKEN

– Naturligtvis är det skillnad på dansk och tysk operapublik, säger han. I Braunschweig gjorde vi åtta–tio uppsättningar under en säsong och det fanns alltid publik. I Århus gör vi tre turnerande uppsättningar per spelår, inte mer. Samtidigt är publiken här mer nyfiken, öppnare och mindre läst i sina förväntningar.

Operahuset får motsvarande 50 miljoner svenska kronor från Danmarks kulturministerium, två miljoner från Århus stad och en dryg miljon i sponsorintäkter. De scener där Den Jyske

Opera gästspelar betalar för uppsättningarna, vilket gör de totala intäkterna högre. Totalt har operahuset ett 60-tal anställda.

Philipp Kochheim tänker utöka repertoaren med en uppsättning varje säsong, inom samma budgetram. Detta ska ske genom konstnärliga samarbeten och han berättar ivrigt om institutioner i staden som ska ingå i projekten.

En viktig del av Den Jyske Operas framtida arbete kommer att bli satsningar på ungdomar – ung publik och unga solister – inte bara i mindre roller utan även i

huvudroller. Århus ska bli ett operahus där många unga solister inleder sin karriär och där begåvningar av olika slag ska få chansen. Mads Mikkelsen, Hollywoodskådespelaren, började faktiskt här, påpekar han med ett litet skratt.

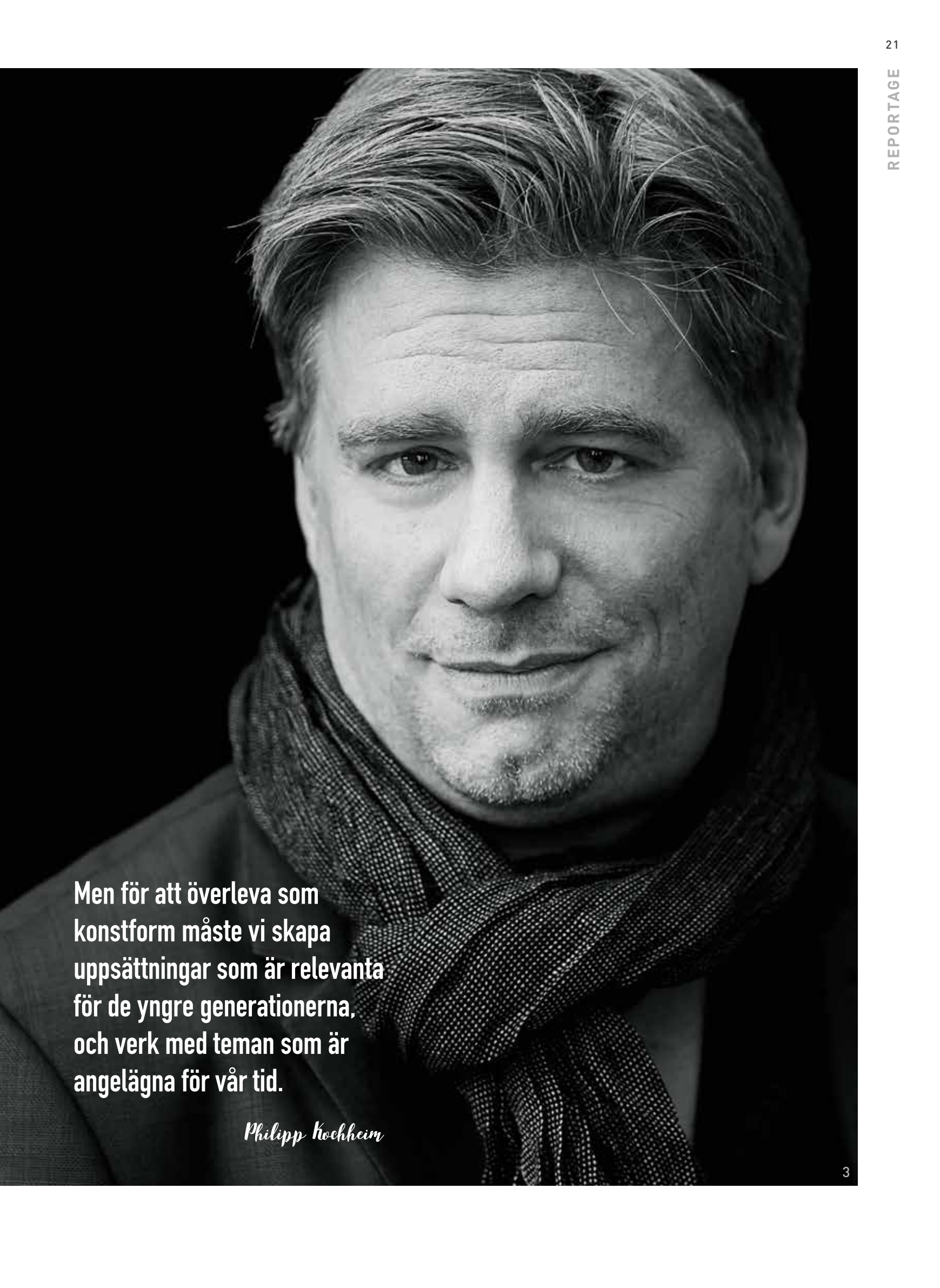
– Operakonsten måste förnya sig, hävdar Kochheim bestämt. Ibland är jag den yngsta personen i salongen, alla andra är i sextioårsåldern.

– Visserligen vill en del av publiken ha det så, fortsätter han. Men för att överleva som konstform måste vi skapa uppsättningar som är relevanta för de yngre generationerna och verk med teman som är angelägna för vår tid.

– I dag framförs nyskrivna operor kanske bara tio gånger på en enda scen och sedan försvinner de bort ur medvetandet, påpekar han. Och trots att det finns flera tusen operaverk totalt, spelar vi bara omkring ett hundratal på scenerna runt om i världen.

Philipp Kochheim är född 1970 i Hamburg och studerade teater, historia och konstvetenskap i München. Han började regissera fullt ut 1998 och fick redan tre år senare ansvaret för Erkki-Sven Tüürs opera *Wallenberg* vid urpremiären i Dortmund.

Vid olika mellanstora tyska operahus har han sedan dess tagit sig an ett antal klassiker – *Carmen*, *La Traviata*, *Rigoletto*, *Tosca* – och fått flera priser. Musikalerna har han också ägnat sig åt: *Hair*, *West Side Story*, *Evita* – en gripande och mycket uppskattad uppsättning – liksom Astor Piazzollas *María de Buenos Aires*. När han på stadsteatern i Niedersachsen Nord försökte spela Samuel Becketts teaterpjäs *I väntan på Godot* med två kvinnliga skådespelerskor – av fyra manliga roller i pjästexten – så förslaget nej av upphovsrättsliga skäl och en konstnärlig kris uppstod.

A black and white close-up portrait of Philipp Kochheim. He has short, light-colored hair and is looking directly at the camera with a slight smile. He is wearing a dark, textured scarf. The background is dark and out of focus.

**Men för att överleva som
konstform måste vi skapa
uppsättningar som är relevanta
för de yngre generationerna,
och verk med teman som är
angelägna för vår tid.**

Philipp Kochheim

4

NY OPERACHEF MED NÖRDVARNING

Hans stora intresse för sällan spelade operaverk – och verk som glömts bort eller försvunnit – har bara ökat med åren. Han beskriver sig själv som en nörd som går igenom högvis med libretton varje år för att vaska fram okända guldkorn.

– Om jag ser en liten notis om att en viss kompositör skrivit ett verk som jag inte känner till, då går jag genast till källorna och försöker hitta det, förklarar han.

Det här var ett skäl till att han nu i mars i Braunschweig lät sätta upp Kurt Atterbergs *Aladin* (OPERA nr 2/17). Atterberg gjorde karriär i Tyskland och verket har bara gjorts i två tidigare uppsättningar, senast 1941. Librettot skrevs på tyska och översattes sedan av makarna Atterberg till svenska. Sagomiljön och den senromantiska stilen har länge varit helt ur mode och ligger en bit även från dagens operarepertoar.

Inte förrän 2019 kommer repertoaren på Den Jyske Opera att vara helt präglad av den nye operachefen. Men inledningsverket har han redan valt att regissera själv: *Die Passagierin* av Mieczysław Weinberg, som får sin Nordenpremiär den 22 augusti 2018 på Musikhuset. På en atlantångare får en kvinna som varit koncentrationslägervakt under andra världskriget syn på en person som hon tror är en tidigare fånge, vilket utlöser en rad händelser och återblickar.

Berättelsen skrevs som en radionovell av den polska författarinnan och kulturredaktören Zofia Posmysz. Under 1960-talet arbetade hon om den till film, roman, hörspel och tv-serie. År 2010 hade den blivit opera och fick premiär på nationaloperan i Warszawa. Det är ett av Philipp Kochheims favoritverk.

Han känner ett antal svenska kompositörer och brukar besöka Stockholm varje år under Nobelfestligheterna. Enligt hans åsikt är Stockholms Stadsteaters uppsättningar mer intressanta än Stockholmsoperans.

Den Jyske Opera har alltid haft en tydligt nordisk prägel och den inriktningen kommer att stärkas under Philipp Kochheims chefskap. :||

1. Exteriör Den Jyske Opera. Foto: Roar Odgaard.

2. Kasper Holten och sångare under repetitionsarbetet av *Bröder*. Foto: Kåre Viemose.

3. Philipp Kochheim. Foto: Kåre Viemose.

4. James Laing och Jacques Imbrailo i *Bröder*. Foto: Kåre Viemose.

Grafiskt material från uppsättningen *Bröder*.

FOLKOPERAN

PREMIÄR 18 & 20 SEPTEMBER

MUSIK: *Giacomo Puccini*

Musikalisk ledare: *Marit Strindlund*

REGI: *Mellika Melouani Melani*

folkoperan.se, tel 08-616 07 50

spelas t o m 26 november

TURANDOT

EN OPERA OM GRÄNSLÖST BEGÄR

 Riksbyggen

THE GREEK PASSION

Opera av BOHUSLAV MARTINŮ efter NIKOS KAZANTZAKIS roman CHRIST RECRUCIFIED

14 SEPTEMBER - 28 OKTOBER

DIRIGENT Johannes Gustavsson REGI Mira Bartov

BILJETTER 054-21 03 90 • www.wermlandopera.com

TEATERPAKET från 1 255:-/person. Del i dubbelrum, operabiljett, supé och frukostbuffé.

EST. 1975
**WERMLAND
OPERA**
CONCERT OPERA MUSICAL

FESTIVALER
2017

Oberon

BAYERISCHE
STAATSOPER

Oberon

Carl Maria von Webers sista opera *Oberon* är välkänd genom sin uvertyr. Det är en av de bästa operauvertyrer som skrivits men förekommer så gott som endast i konsertsalen. Dessutom sjungs också den stora Oceanarian ibland av sopraner som vill visa sin dramatiska potential. I övrigt är *Oberon* nog terra incognita för flertalet opera-älskare, även om det finns en utmärkt skivinspelning från 2005 med Hillevi Martinpelto och Jonas Kaufmann i huvudrollerna.

Problemet är att *Oberon* inte knyter an till Webers musikdramatiska landvinningar i *Friskyttan* och *Euryanthe* utan specialscrevs för Covent Garden. Librettot är engelskt och anpassat till den anglosachsiska vurmen för masques, pantomimer, feerier, semioperor eller hur man ska benämna den engelska mix av allt mellan talteater, balett, melodram, opera, sångspel, som nådde sin finaste förädling redan i Purcells *The Fairy Queen*.

Oberon bygger dock inte på Shakespeare som man skulle kunna tro utan på en versroman av Wieland om riddaren Hüon, som får ett självmordsuppdrag av Karl den store. Han ska bege sig till Bagdad för att döda den person som sitter till höger om kalifen och därefter äkta kalifens dotter. Inte helt lätt, men här gör Shakespeare oväntad entré genom att älvkungen Oberon tar sig an saken, prövar de älskandes amorösa stadfasthet (Hüon och kalifdottern Rezia visar sig praktiskt nog ha blivit kära i varandra redan innan de träffas) och hjälper dem när så behövs med teleportering à la Harry Potter. Den löst sammanhängande historien berättas också via talade och melodramatiska inslag, och det är inte svårt att förstå att eftervärlden mest skakat på huvudet.

Här finns dock mycket bra musik som är värd att räddas. Men går det att åstadkomma något slags vettigt sceniskt sammanhang av den? Bayerische Staatsoper i München gjorde till sommarens

traditionella operafestspel ett försök på sin andra scen, Prinz-regententheater. Regissör var den unge österrikaren **Nikolaus Habjan**, som mest gjort sig känd som skicklig dockkreatör. Och så även här. Talrollerna genomfördes av virtuosa dockteaterartister med ett batteri stora handdockor med rörligt munparti. Dockornas illusoriska talförhet blev faktiskt mycket rolig och bidrog till en avsevärd livfullhet åt föreställningen och till en ironisk distans som nog är nödvändig för att den här operan ska fungera sceniskt.

I Habjans version utspelas handlingen i ett laboratorium, där Oberon utsätter Rezia och Hüon för ett kärlekstest. Hur hållbar är deras kärlek när de utsätts för diverse prövningar – här finns klara likheter med både *Trollflöjten* och *Enleveringen ur seraljen*. Och det finns också ett Pedrillo/Blondchen-par, Fatime och Scherasmin. Skeppsbrott försvårar hemresan och Rezia hamnar i Almansors harem i Tunis, och både hon och Hüon döms till döden. Då tycker Oberon att det får vara nog och teleporterar dem raskt till ett *lieto fine* på Hüons franska hemmaplan.

Det blir inte så litet rapsodiskt, men det är en rolig uppsättning på över tre timmar utan longörer. Och den väcker mersmak. Det borde gå att ta sig an detta *Oberon*-material också på andra och kanske ännu bättre fungerande sätt. Webers schwungfulla och poetiska musik förtjänar att tas till vara.

Originalen är engelskt men i München sjungs en tysk översättning (Wieland var ju tysk). Jag undrar om det inte hade varit bättre att behålla originalets engelska, det hade hjälpt till att lyfta fram en brittisk feerikaraktär som saknas litet i **Ivor Boltons** energiska utläggning av partituret. **Annette Dasch** håller stor show i sin ocean-scen, medan tenoren **Brenden Gunnell** är en relativt dämpad Hüon. Här finns större vokala svängar att ta ut. **Julian Prégardien** har en mjukare, mycket vacker tenor, som man gärna hade hört mer av, men Oberon har inte så mycket att sjunga. Amerikanska **Rachael Wilson** är en helt briljant Fatime.

Umberto Giordanos *Andrea Chénier* är inte en lika stor sällsynthet som *Oberon*, men detta är faktiskt den första uppsättningen någonsin på Bayerische Staatsoper. Det är dock knappast denna försummelse som lockat programsättarna utan snarare att man därmed åter kunnat sammanföra det bayerska drömparet **Anja Harteros** och **Jonas Kaufmann**. Och åtminstone Anja Harteros är fullkomligt makalös. Hon gör Maddalena med underbar nobless,

innerlighet och subtil vokal färgläggning. Hennes ”La mamma morta” gör mig gripen på ett vis som jag inte riktigt väntat i denna opera.

Jonas Kaufmann har en enastående kraft och virilitet i sin stämma, och även som Andrea Chénier klingar hans tenor grandios. Men denne mitt i de franska revolutionsexcesserna rätt världsfrånvände poet behöver fler lyriska strängar i sin stämma. Hans berömda ”Come un bel di di maggio” sjunger Kaufmann med onödig kraft och inte så mycket vacker fördrömdhet.

Egentligen är dock huvudpersonen Gérard, som i motsats till de andra två genomgår en intressant utveckling under handlingens gång och också är en person som aktivt agerar och inte driver runt och drömmer som Andrea och Maddalena. Han sjungs här av Luca Salsi, en ny bekantskap för mig, som jag blir mäktigt imponerad av, en kärnig, klassisk italiensk skurkbaryton med naturlig volym och lyskraft.

För regin står Philipp Stölzl, som framför allt satsat på det revolutionärt storslagna. Scenografin, som Stölzl själv står för tillsammans med Heike Vollmer, är uppbyggd i flera etager och rum på varandra. Det vimlar av folk av alla samhällsliga schatteringar. Det pågår mycket i marginalen. Prakt- och livfullt men litet plakatartat. Omer Meir Wellber leder den bayerska statsorkestern i ett både elegant och intensivt musicerande.

La Favorite, som Gaetano Donizetti skrev för Parisoperan 1840, var länge en av Donizettis mest populära operor vid sidan av *Lucia di Lammermoor*. Under 1900-talet sjönk den inte direkt i glömska men blev en sällsynthet på operascenerna. Kanske på grund av konkurrensen från *La Traviata*, vars problemställningar påminner inte så litet om dem i *La Favorite*. Och det kan verka svårt att övertyga en modern publik om det intressanta i en naiv klosternovis blinda förälskelse i en kunglig mätress och den heliga upprördhet han drabbas av när han upptäcker vilken förfärligt fallen kvinna hans dyrkade Léonor de Guzman är.

Man kan tänka sig att *La Favorite* liksom *Oberon* skulle kräva en viss ironisk distans till handlingen för att den skulle kunna bli accepterad av en nutida publik. Men så har inte Amélie Niermeyer – mest verksam som teaterregissör i Tyskland – gått till väga, när man i München nu åter prövar hållbarheten i Donizettis franska succéopera. Hon tar i stället allt på största allvar. Inga spår av grand opéra eller utstyrselstycke av något slag. Alexander Müller-Elmaus scenbild består av flyttbara, halvgenomskinliga väggsektioner som ömsom stänger in ömsom uppenbarar flyktvägar för personerna på scenen. Allt är koncentrerat på de tre huvudfigurerna, Léonor, klosternovisen Fernand och kungen Alfonso. Niermeyer går dem nära in på livet och tecknar rena psykogram av deras själliv och inre konflikter. Det duger Donizettis musik alldeles ypperligt till. Han är inte den ytligt rastlöse snabbskrivare som många avfärdat honom som. För ett tiotal år sedan gjorde Christof Loy en liknande stark närläsning av *Roberto Devereux* på samma scen.

3

En lika briljant som överraskande scen är det i Paris obligatoriska balettsnittet, som i dag vanligen brukar hoppas över. Inte här, men det dansas inte. I stället tycks kungen sätta på någon spännande film på tv. Han tvingar Léonor att titta med, tv-ljuset flimrar i deras ansikten, medan de själva ser rakt ut mot oss i publiken. Orkestern spelar medryckande balettmusik som en gammal stumfilmsensemble, och allt utspelar sig i de två betraktarnas ansikten. Kungen lever ut sin infantila machokaraktär, medan Léonor kämpar mellan förakt och road ironi inför denne man, vars löften hon som ung flicka trohjärtat litat på men som djupt svikit henne. Det här är regiteater när den är som allra bäst.

Förödmjukad och föraktad av kung och hov griper Léonor tag i Fernand som ett sista halmstrå, men han är alltför naiv och känslomässigt primitiv för att duga som halmstrå. Léonor är den enda mogna gestalten i detta mörka drama och kan i sin utlämnade ensamhet till sist bara dö. Amélie Niermeyers borrhande intensiva utläggning av *La Favorite* övertygar in i minsta detalj, och hon har haft fenomenala sångare att arbeta med.

Främst den särklassiga **Elina Garanča** som här gjorde sin rolldebut som Léonor. En debut som många längtat efter, rollen tycks som skriven för henne. Hennes djupa, varma och ändå så dramatiska mezzo är enastående uttrycksfull. I lägen där mer normalbegåvade sångerskor skulle klinga en smula ansäpnt tycks hennes röst

snarare blomma ut ännu lättare och rikare än i mer bekväma lägen. Det är underbart att lyssna till, och dessutom är hennes gestaltning av Léonor gjord med psykologisk precision.

Mariusz Kwiecień gör ett djupt obehagligt porträtt av den arrogante kungen, och Kwicieńs så välfokuserade baryton har etsande skärpa och bett. **Matthew Polenzanis** klosternovis är verkligen ingen tenorhjärte utan en rätt ömklig figur, men han smeker fram detta rätt högt liggande parti och fyller det med ljuvt lyriska accenter – en kontrast till den supervirile Jonas Kaufmann kvällen innan. En påfallande snygg bas uppvisar finländske **Mika Kares** som Fernands pater Balthazar. Elina Garančas make **Karel Mark Chichon** leder orkestern, och spelet är perfekt avpassat till denna så övertygande Donizettitolkning, som för övrigt omedelbart givits ut på dvd. 🎭 Lennart Bromander

1. Brenden Gunnell i *Oberon*.

2. Anja Harteros och Jonas Kaufmann i *Andrea Chénier*.

3. Elina Garanča och Mariusz Kwiecień i *La Favorite*.

4. Mariusz Kwiecień och Matthew Polenzani i *La Favorite*.

Foto: Wilfried Hösl

WEBER: OBERON

Premiär 21 juli, besökt föreställning 27 juli 2017.

Dirigent: Ivor Bolton

Regi: Nikolaus Habjan

Scenografi: Jakob Brossmann

Kostym: Denise Heschl

Ljus: Michael Bauer

Solister: Annette Dasch, Brenden Gunnell,

Julian Prégardien, Rachael Wilson.

GIORDANO: ANDREA CHÉNIER

Premiär 12 mars, besökt föreställning 28 juli 2017.

Dirigent: Omer Meir Welber

Regi: Philipp Stölzl

Scenografi: Philipp Stölzl och Heike Vollmer

Kostym: Anke Winckler

Ljus: Michael Bauer

Solister: Jonas Kaufmann, Anja Harteros,

Luca Salsi.

DONIZETTI: LA FAVORITE

Premiär 23 oktober 2016,

besökt föreställning 29 juli 2017.

Dirigent: Karel Mark Chichon

Regi: Amélie Niermeyer

Scenografi: Alexander Müller-Elmau

Kostym: Kirsten Dephoff

Ljus: Michael Bauer

Solister: Elīna Garanča, Mariusz Kwiecień,

Matthew Polenzani, Mika Kares.

www.staatsoper.de

Wienerphilharmonikerna

KulturResor

SVENSKA KULTURRESOR AB

Utresor från Stockholm, Göteborg,
Köpenhamn, Oslo och Helsingfors
2017-2018

Påskprocession i Santiago de Compostela

NYÅRSFIRANDE I WIEN 2017-18!

Reguljärflyg/buss: 28/12 2017-2/1 2018 **Bokning öppen!**
Wienerphilharmonikernas Nyårskonsert i Gyllene Salen på Musikverein!
Årets dirigent - Riccardo Muti.
Kejsarbalen - "Le Grand Bal" på slottet Hofburg.
Läderlappen på Staatsoper och My Fair Lady på Volksoper.
Spanska Ridskolan - Grinzing - Wienerwald - Mayerling.

Stadsrundtur med buss! Besök på Schönbrunn slott.
Svenskspråkig lokalguide! Svensk och tyskspråkig färdledning!

KONSTRESA I SCHWEIZ

KONST, MUSIK OCH NATUR

Reguljärflyg/buss: 20-26/10 2017

Luzern - Samlung Rosengart, Kunstmuseum Luzern

Martigny - Fondation Pierre Gianadda,

Vevey - Musé Jenisch

Lausanne - Collection de l'Art Brut

Bern - Kunstmuseum Bern, Paul Klee Zentrum

Basel - Kunstmuseum Basel, Fondation Beyler, Museum Jean Tinguely

Zürich - Kunsthau Zürich, Sammlung E G Böhle,

Baden - Stiftung Langmatt

Winterthur - Sammlung Oscar Reinhart "Am Römerholz",

Kunstmuseum Winterthur

OPERA KONSERT

Zürich - Opernhaus Zürich, Geneve - Grand Théâtre de Genève

KONST OCH OPERA I MOSKVA

Reguljärflyg/buss: 1-6/11 2017

Kultursightseeing i centrala delar av Moskva med vår svenskspråkiga lokalguide.
Historisk vandring genom Kreml.

KONSTUPPLEVELSER

Pusjkinmuseet och Tretjakovgalleriet i Moskva, Museigodset Abramtsevo,
nya Tretjakovgalleriet, Sergiej - Possad.

OPERA OCH BALETT PÅ BOLSHOITEATERN

Rutinerad svensk färdledning och svenskspråkig kulturguide

KONST OCH OPERA I ST PETERSBURG

Reguljärflyg/buss: 15-20/11 2017

Kultursightseeing med vår svenskspråkiga lokalguide som med 20 årigt
boende i St Petersburg har unika specialkunskaper om sin hemstad.

Historiska visningar: Vinterpalatset, Peterhof, Jusopovpalatset,

Tsarbyn Tsarskoje Selo och Katarinapalatset med Bärnstensrummet

Konstvisningar: Eremitaget och Ryska Museet.

Opera och balett: 4/11 operan "Ödets makt" av G. Verdi på Marinskijoperan
Operan på Musorgskijoperan och Eremitageteatern presenteras senare

Svensk färdledning.

MÖT HÖSTEN I LISSABON

Reguljärflyg/buss: 9-13/11 2017

Historisk sjöfartsstad! Konstnärlig arkitektur! Opera och konserthus
Fantastiska museer-Museu Calouste Gulbenkian, Centra de Arte Moderna,
Museo de Arte Antiga, Fundacao Viera da Silva,
Kakelmuseet National de Azuleo

Barrio Alto, Belem och Baixa - Guidade promenader och spårvagnsresor
i färgstarka miljöer.

Sierra de Sintra - bussutflykt Sintra och Cabo da Roca

Kultursightseeing! 4-5 stjärniga hotell! Utsökta måltider!

OBS! Vi medverkar och gör gärna specialresor!

VERDIFESTIVALEN 2017 I PARMA, ITALIEN med besök i: Busseto-Parma-Modena- Sabioneta-Mantova-Cremona

Reguljärflyg/buss: 4-9/10 2017

I Verdis Fotspår - en Musik- och Kulturreisa, fylld av spännande
operahistoria under årets operafestival med 2 operaföreställningar:
"La Traviata" på Teatro Verdi i Busseto och "Falstaff" på
Teatro Regio di Parma.

I Modena besöker vi Teatro Pavarotti och nyöppnade Casa
Museo Luciano Pavarotti och i Sabbioneta ser vi den intressanta
1500-tals teatern.

Vi besöker också Mantova med unika operabyggnaden Teatro Bibiena
från 1700-talet och furstepalatset, Palazzo Ducale, där handlingen
i "Rigoletto" utspelas. I Cremona, där vi bor sista dygnet, ser vi på
violintillverkning och Museo Stradivariano.

Vår resa i Verdis hembygd omfattar besök och upplevelser
på kända platser och miljöer i Verdis liv.

Under vår gastronomiska utflykt har vi egen buss då vi skall se
på tillverkningen av den världsberömda skinkan, osten och vinet.

I Parma bor vi på Hotell Toscanini och i Busseto på Hotell
"I Due Foscari."

Kultursightseeing! Musikinformatör! Gastronomisk utflykt!
Svensk- och italienskspråkig färdledning!

KULTURWEEKEND I BERLIN

Reguljärflyg/Buss: 23-26/11 2017

Reguljärflyg från Köpenhamn, Stockholm och Göteborg
Konst! Opera! Konsert! Variete!

Historiska stadsrundturer med buss i f d Väst- och Östberlin.
Utflykt till Potsdam.

Utmärkt och mycket centralt boende! Lokalt färgade måltider!

Svenskspråkig färdledning och lokalguide/

SANTIAGO de COMPOSTELA

Reguljärflyg/buss: 23/3-3/4 2018 Påskveckan 2018

En resa i pilgrimernas spår genom historia, religion, konst och arkitektur
Bilbao - Pilgrimstrappa och Guggenheim museum

Logrono - huvudorten i vindistriktet Rioja och mötesplats för flera stora pilgrimsvägar

Burgos och Leon - påskprocessioner. Astorga - Gaudis biskopsplats

Castrojeriz - Pilgrimsbyn, en gång i tiden med sju pilgrimskyrkor

Ponferrada - enorm tempelriddarborg. Foncebadon - Cruet de Hierro

Santiago de Compostela - Europas Kulturhuvudstad stad 2016 och

slutmålet med mäktig pilgrimskatedral

Kultursightseeing med licensierade lokalguider.

Svenskspråkig färdledning under hela resan.

HOLLÄNSK KONSTSAFARI

Reguljärflyg/buss: 9-14/4 2018

Stockholm/Göteborg/Köpenhamn - Amsterdam

KONSTUPPLEVELSER

Amsterdam - Rijksmuseum, Van Gogh Museum, Stedelijk Museum

Arkitekturpärlor från Hollands guldålder - Kanalrundtur i egen båt

Amstelveen - COBRA Museum. Haarlem - Frans Halsmuseum

Leiden - Museum de Lakenhal. Arnhem - Otterlo - Kröller-Müller Museum

Den Haag - Mauritshuis Museum, Gemeentemuseum

Svensk/engelskspråkiga, licensierade konstguider.

4-stjärnigt boende på Hotel Schiller i absoluta centrum. Stor kanalrundtur
Gemensamma måltider på unika restauranger kompletterar våra upplevelser.

Svenska KulturreSOR AB

Davidshallsg 21, Box 17554, 200 10 Malmö Tel 040-10 35 70, 0735-33 41 34, Fax 040-30 33 45

www.kulturreSOR.se info@kulturreSOR.se

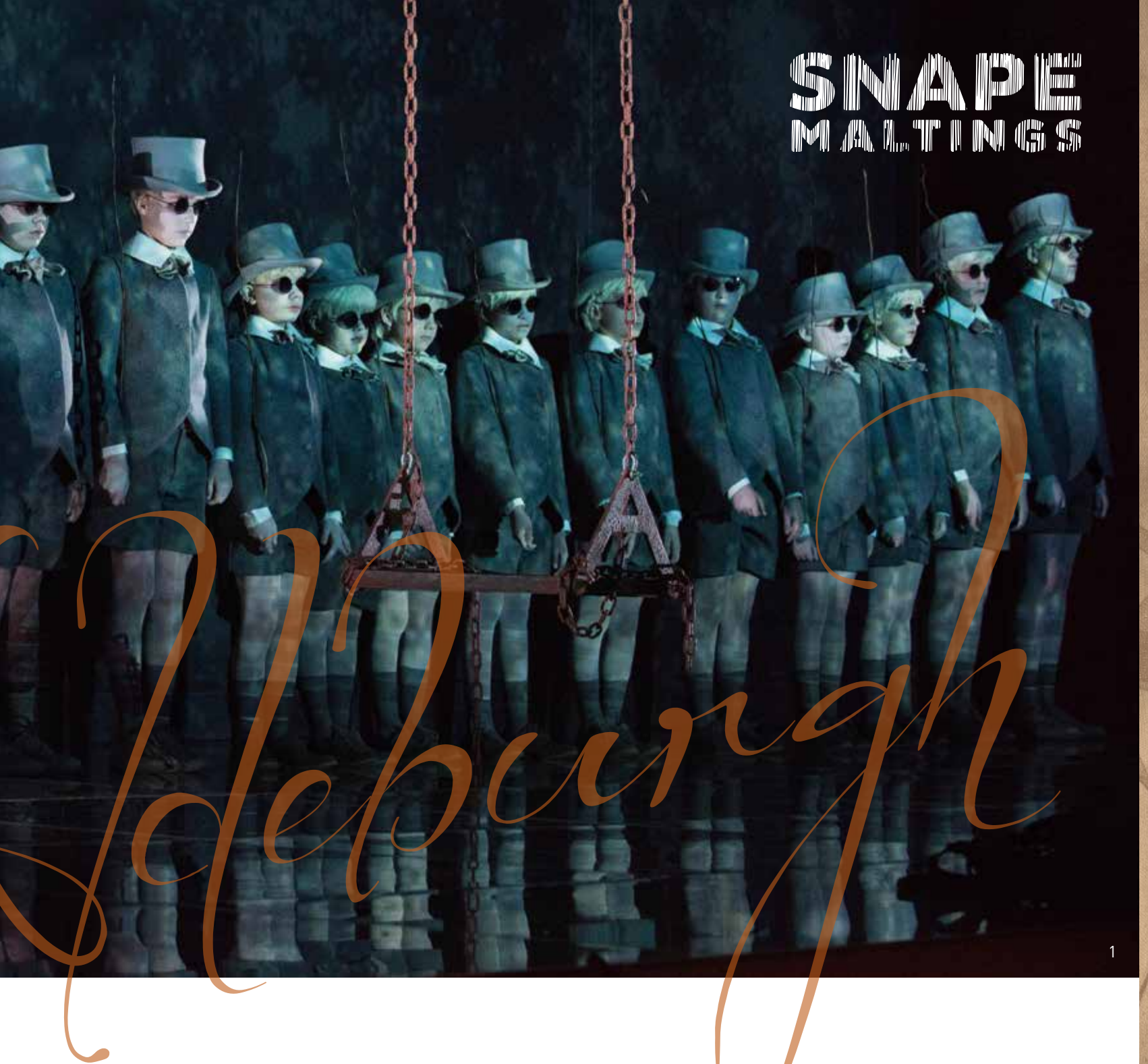

Vad mycket fattigare världen skulle vara utan **Benjamin Brittens** musik. Det säger **Stephen Terry**, en av de första att spela Puck i Brittenoperan *En midsommarnattsdröm* (*A Midsummer Night's Dream*). Plötsligt står han framför mig, den riktige Puck, utan att jag vet hur det har gått till. I mörkret under ett lummigt träd framför Brittens hem The Red House i Aldeburgh, Suffolk.

Under denna sjuttionde Aldeburghfestival då Brittens eget konserthus, den gamla maltfabriken i närliggande byn Snape, firar femtio år med en uppsättning av *En midsommarnattsdröm*, har The Red House – numera museum och ett paradiset för alla Brittennördar som besöker festivalen – anordnat en musikalisk rundvandring i trädgården. Här vajar vallmon medan stora kronärtskocksknoppor sträcker sig mot juniskymningen som väsen från en annan dimension. Man kan se in i de mörka ögonen på en naken pojkstaty nästan vart man än vänder sig. Och bakom en råbocksfigurin i brons klingar en ljudupptagning där Stephen Terry,

både som han låter i dag och i sin målbrottsraspiga 60-talsupplaga, läser en av sina Puck-monologer ur den första kommersiella inspelningen av *En midsommarnattsdröm* från 1966.

I operan vimlar det av pojkar som sjunger och agerar. Man kan säga att Benjamin Britten fyllde sitt liv med dem; gossopranerna och de andra unga pojkarna som blev hans protegéer. Han skrev musik för dem, stöttade dem i deras spirande musikaliska karriärer och lät till och med vissa, som Stephen Terry, bo hemma hos sig och sambon Peter Pears i perioder. Spekulationerna om vad som faktiskt försiggick mellan tonsättaren och hans myndlingar har inte låtit vänta på sig. Men Terry själv – en senig, kortväxt man på närmare 70 år som fortfarande har något skogsvarelselikt över sig och ögon som det glimtar om – säger sig aldrig ha upplevt några närmanden. Snarare var Britten den där onkeln som man som barn drömmer om att ha. Den som alltid hade tålmod och som kunde visa världen. Han har bara fina saker att säga om Britten.

Årets dubbeljubilerande Aldeburghfestival, som Britten startade 1948 tillsammans med Pears och författaren **Eric Crozier**, fokuserar mer än vanligt på Brittenrepertoaren. Förutom *En midsommarnattsdröm* och annan Brittenmusik sätter man också upp *Billy Budd*. Det är den queere Britten som står i centrum med sexuellt ambivalenta countertenorer, mörkt sjömansbegär och älvor, älvor, älvor.

Jag ser premiärföreställningen av *En midsommarnattsdröm* i Snape en kväll när fullmånen står lägligt apelsingul över floden Aldes vassruggar. Regissören **Netia Jones**, som också står för scenografi och videoprojektioner, har lockat fram en kylig spökhistoria ur operan, en historia som mer skickar tankarna till *The Turn of the Screw* än en sommarnattskomedi. Här är Oberon (**Iestyn Davies**) en psykopat som rövar bort människobarn och manipulerar sin omvärld med trollkonster. Och visst får man en brittisk Britten "extra allt" i den här uppsättningen. Det är gosskör,

det är snygga tweedkostymer och det är mästerlig sång. Men tyvärr är uppsättningen också lite tung i gumpen. Jag saknar humorn och värmen.

En midsommarnattsdröm får aldrig bli seg, och här känns det som om dirigenten **Ryan Wigglesworth** och Aldeburgh Festival Orchestra konsekvent skruvat ner tempot ett snäpp för mycket. Och kanske är det just för att dirigent och regissör tappar bort det komiska i partitur och libretto som det är svårt att känna något för kärlekspar eller hantverkare. Trots att hela sängarlaget är ett under av brittisk vokalperfektion och Davies Oberon står i en klass för sig med sin superbt fylliga countertenor. Jag önskar att de hade fått mer roligt att göra av sitt agerande. Det räcker inte att **Jack Lansburys** Puck är akrobatisk som få när merparten får agera som sjungande statyer. Desto mer imponerar pojksångarna som vitsminkade älvor i höga hattar och solglasögon à la flugor.

Ett av Jones bästa beslut i den här uppsättningen är att aldrig släppa på barnets subjektroll. För hon är vågad när hon ger sig in på laddad Brittenmark när hantverkaren Bottom (**Matthew Rose**) förvandlats till viril åsna med buktande blygdkapsel som kräver att älvagossarna ska klia honom (Britten själv?) bakom örönen. Det gör de, men på avstånd, med avsmak och beväpnade med pinnar. Det är de som styr.

Ett av regissörens sämsta beslut är å andra sidan de egna video-projektionerna, säkert tänkta som smidig scenografilösning på Snapes trånga scen. Men hur många suddiga boklöv ryckigt filmade i motljus kan man se innan man tröttnar? I övrigt är scenrummet nästan tomt sänar som på en gunga och en cykel. Snape Maltings tegelklädda sal har pryttts med några murgrönskvistar och rostiga kedjor i taket. Jag sitter bredvid konstnären **Maggi Hambling**, den äldre brittiska dam som gjort det omstridda Brittenkonstverket "The Scallop" på Aldeburghs strand. Hon viskar hoppfullt: "Tror du att det hela kommer att kulminera med en sexscen i de där kedjorna?" Så blir det tyvärr inte. Och Hambling somnar redan under andra akten.

Och det är synd för det betyder att hon missar den lilla diamant till roll som barytonen **Simon Butteriss** slipat till av skraddaren Starveling, Robert Magerman på svenska. Denne skraddare har fått blomma ut till en helt oproblematiskt lycklig gaykarakter, betydligt gladare än bälgmakaren Flute (**Lawrence Wiliford**), som annars brukar vara den stora queerrollen med sitt dramatiska dragnummer på slutet som ursprungligen skrevs för tenoren Peter Pears.

Starveling ger mig hoppet åter i denna kalla Netia Jones-värld av onda älvor, bortbytingar och olösta kärleksproblem. Jag tror att Britten själv hade tyckt om honom, men jag är inte säker på att han gillat resten av uppsättningen. ■|| Hanna Höglund

1. *Sophie Bevan* som *Titania* och *gosskören* i *En midsommarnattsdröm*.
2. *George Humphreys* som *Demetrius* och *Eleanor Dennis* som *Helena*.
Foto: *Hugo Glendinning*

BRITTEN: EN MIDSOMMARNATTSDRÖM

Premiär 9 juni 2017.

Dirigent: Ryan Wigglesworth

Regi, design och videoprojektioner: Netia Jones

Ljusdesign: Ian Scott

Solister: Iestyn Davies, Sophie Bevan,

Jack Lansbury, Clive Bayley,

Leah-Marian Jones, Nick Pritchard,

George Humphreys, Clare Presland,

Eleanor Dennis, Matthew Rose, Andrew Shore,

Simon Butteriss, Lawrence Wilford.

www.snapemaltings.co.uk

THE IMPORTANCE OF BEING EARNEST

RECENSENT: INGVAR VON MALMBORG
FOTO: MARKUS GÅRDER

Stora salen på Vadstena slott domineras av en matta och tunna draperier där den dominerande färgen är ljusgrönt. Ingen tillfällighet. Detta är en av jugendepokens favoritfärger och härinne spelas *The Importance of Being Earnest*, något så ovanligt som en nyskriven operakomedi.

Oscar Wildes tidstypiska pjäs från 1895 tillhör de mest spelade i världen, snäppet efter *Hamlet* och *Fröken Julie*. De skruvade replikerna, den intelligenta texten och den lätt cyniska betraktelsen över brittisk sekelskiftessocietet lyfter den över andra samtida salongsfarser.

Nyskrivna operastycken försöker sällan dupera publiken med lätta melodislingor. Undantag finns, men de är få. Tiden får utvisa om Vadstena-Akademien här pekar mot ett trendbrott.

På ett halvår arbetade **B Tommy Andersson** fram ett musikverk som smiter tätt i hämlarna på Wildes text. De stora ariorna uteblir och metoden begränsar det totala tonomfånget. I gengäld kan publiken höra i stort sett allt som uttrycks på scenen. Musiken är därför skriven direkt för ensemblen, vilket ger en ovanligt lyckad casting.

Det är lätt att glida med i **William Reltons** sjungna repliker. Munterheten studsar mot slottets renässansväggar, ändå fastnar skratten ofta i åhörarnas mungipor. Konventionen bjuder att opera ska innehålla stora dramatiska känslor. Får man skratta?

Fabeln är välkänd. I enlighet med tidens hårt åtskruvade moral har vännerna Jack och Algy uppfunnit varsin dubbelgångare som kan utnyttjas vid behov. Jack har sin vilde yngre bror Earnest och "sökandet" efter honom ger intressanta möjligheter att åka till London och göra de lockande men förbjudna sakerna.

Jack är kär i Gwendolen. Men den draknästa Lady Bracknell kan inte tänka sig att hennes systerdotter ska gifta sig med en man som visserligen är förmögen och väluppfostrad, men föräldralös,

Hannes Öberg och Vivianne Holmberg

upphittad som spädbarn i väntrummet på Victoria Station. Dessutom vill Gwendolen absolut gifta sig med någon som heter Earnest, därav pjäsens titel.

Efter föreställningen får hovsångerskan **Ingrid Tobiasson** de största applåderna. Hennes imposanta lady är en klassiker i scenkonsten och manöverutrymmet är begränsat. Men hon är oerhört tonsäker och förmår i sin sång lägga in lager av tvekan, saknad och längtan som förmänskligar rollen.

De unga killarna har invanda strategier att handskas med den äldre generationen och står väl emot lady. **Sebastian Durán** – som medverkat i flera nyskrivna operor – gör en återhållen Jack. Han vill så gärna att omgivningen ska tro på honom men försöker också i sin ivriga baryton förmedla ett tvetydigt uppror.

De signalerna gör Gwendolen nyfiken. Här arbetar mezzosopranen **Francine Vis** med små, eleganta medel och har utmärkt scennärvaro. Den intima atmosfären i Vadstena gynnar hennes spelteknik, som också passar i tv och på film.

Även rollen som Algy är en klassiker: buspojken som dandy. **Hannes Öberg** lever starkt i sin roll och i hans mimik och baryton ligger komiken nära. Slutligen **Richard Hamrin**, som dubblar som butler. Utan roller som hans, och aktörer som han, skulle detta inte blivit en levande komedi. ■■

ANDERSSON: THE IMPORTANCE OF BEING EARNEST

Urpremiär 21 juli, besökt föreställning 30 juli.

Dirigent: B Tommy Andersson

Libretto och regi: William Relton

Scenografi och kostym: Marika Feinsilber

Ljusdesign: Anna Wemmert

Solister: Ingrid Tobiasson, Sebastian Durán, Hannes Öberg, Francine Vis, Richard Hamrin, Emma Sventelius, Vivianne Holmberg, Nils Hübinette.

www.vadstena-akademien.org

KÄRLEKSKRIGET

RECENSENT: SÖREN TRANBERG • FOTO: CHRISTIAN BERLING

Att **Ebba Witt-Brattströms** omtalade bok *Århundradets kärlekskrig* skulle bli opera var inte oväntat, för hennes lyriska prosa innehåller många operareferenser. Som pjäs har den satts upp på Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm. Boken handlar om den uppslitande skilsmässan mellan författaren och Horace Engdahl. Både i boken och i *Kärlekskriget* kallas de för Hon och Han. I operan är hon portalfigur på jämställdhetsdepartementet, han styrelseproffs inom kulturvärlden.

De kommer hem sent efter en galamiddag och redan i köket får vi se det äktenskapliga haveriet i form av ett passionerat raseri, tryfferat med svart och dräplig humor. Dialogerna är som hämtade ur en strindbergsk dödsdans. Librettisten **Mathias Clason** har fogat in ytterligare en person i sitt dramaturgiskt lyckade libretto, Ivona (**Amelia Jakobsson**), doktorand och assistent till Hon. Ivona sköter om hushållet åt herrskapet likt en socialt underordnad Kristin i *Fröken Julie*. När separationen är ett faktum i andra akten har Ivona fått nog och säger upp sig mellan flyttkartongerna i köket.

Operan har urpremiär bara sexton månader efter att boken kommit ut och endast nio månader tog det att göra libretto och musik. Rekordfart, vilket gör att det ibland känns lite väl forcerat. För efter tio minuter vet publiken förutsättningarna för operan och hur det sen ska sluta blir ingen överraskning. Det saknas en scen före och en efter separationen. Första akten innehåller lite väl många talade dialoger som inte gick fram, bland annat därför att **Paula af Malmberg Wards** musik kändes för tjockt instrumenterad. Från min mittplats på parketten var det svårt att uppfatta sångreplikerna. I andra akten blev det bättre flyt och operaciteten, som främst var hämtade ur Verdi- och Wagneroperor (*Tristanackordet*), hade minskat.

I vanliga fall textar **Lars Arvidson** och **Anna Larsson** ypperligt, men här missade jag mycket av texten p.g.a. de myckna recitativiska sångstämmorna. Arvidsons kulturman blottar sin emotionella oförmåga och sin modersbundenhet, medan Hon inser att all kärlek har falnat bort. **Niklas Hjulströms** finstämda regi låter de många känslökasten välla fram i eruptiva praktgräl. Det tar både Arvidson och Larsson fram i sitt samspel.

Dirigenten **Fredrik Burstedt** leder Vattnäs Kammarorkester om fjorton musiker i en musik som förutom de många operaciteten bjuder på sänger, jazzinfluenser, vals, konstmusik och inte minst en prasslande plastpåse som slagverkaren, **Tobias Rondin**, får fram som lövsus.

Men operan skulle ha mått bra av mer tid för genomarbetning och ett par retuscheringar. Ni har möjlighet att uppleva *Kärlekskriget* på Västmanlands Teater i Västerås i oktober.

AF MALMBERG WARD: KÄRLEKSKRIGET

Urpremiär 6 juli, besökt föreställning 9 juli 2017.

Regi: Niklas Hjulström

Dirigent: Fredrik Burstedt

Libretto, scenografi och kostym: Mathias Clason

Ljusdesign: Jimmy Svensson

Solister: Anna Larsson, Lars Arvidson, Amelia Jakobsson.

www.konsertladan.com

Kärlekskriget spelas på Västmanlands Teater i Västerås mellan den 13 och 21 oktober.

www.vastmanlandsteater.se

VATTNÄS KONserterlada

Anna Larsson och Lars Arvidson

Stiftelsen
LÄCKÖ SLOTT

Markus Schwartz

EN TURK I ITALIEN

RECENSENT: ERIK GRAUNE
FOTO: DANIEL STRANDROTH

”Ropet mot Rossini är visserligen mycket mindre högljutt än vid början av hans bana; men ännu givas likväl många som vilja strida honom all förtjänst. Vi erinra oss ännu hur en medlem av Hovkapellet påstod sig vilja begära ett stipendium för att resa ut och slå ihjäl Rossini.”

Så skriver Johan Magnus Rosén i en sammanfattning av kompositörens ställning tio år efter att den första Rossinioperan i Sverige, *Turken i Italien*, haft premiär på Kungliga Teatern 1824.

Motståndet mot honom i början gällde framför allt *Turken i Italien*, medan *Barberaren i Sevilla*, som spelades första gången året därpå, definitivt bidrog till etablerandet av tonsättaren i Sverige.

Anledningen till avogheten var antagligen inte bara en svensk misstro mot en nykomling. Även vid urpremiären på La Scala 1814 fallerade operan.

I jämförelse med de tre övriga komiska helaftonsoperorna *Barberaren*, *Askungen* och *Italienskan i Alger* har *Turken i Italien* spelats minst. Handlingen i korthet: en turkisk prins, Selim, kommer till Italien för att jaga kvinnor och möter den levnadsglada och lättfärdiga Fiorilla som, obekymrad om att hon är gift med Geronio, definitivt är mottaglig för Selims beundran. Det hela slutar med att Selim återvänder till Turkiet med sin tidigare förskjutna älskarinna Zaida, här förklädd till spåkvinna. Fiorilla ångrar sig och går tillbaka till sin man.

Librettisten Felice Romani skrev en text som delvis skilde sig från den gängse commedia dell'arte-baserade buffahandlingen. Bland annat infördes här ett metadramatiskt moment, en teatral ironi, där en poet i jakt efter en bra romanintrag hämtar material från den pågående handlingen, men även styr och skapar den. Också musikaliskt ville Rossini frångå den stereotypa buffamallen. Musiken är betydligt mer integrerad i handlingen och till skillnad

från *Barberaren* finns till exempel inte så många slagkraftiga solonummer.

När *En turk i Italien* nu spelas på Läckö Slott i Lars Bethkes regi verkar alla eventuella tveksamheter kring verket var bortblåsta – sällan har man sett en så medryckande, rolig och infallsrik Rossiniföreställning. Catarina Gnospelius lyckas i sin text klokt undvika det flåshurtiga uppdateringstvång som svenska operaöversättningar ofta lider av. Hon undviker textens nattståndna fördomar men lyckas ändå aktualisera otidsenliga, i dag inte acceptabla, fördomsschabloner. Dessutom är texten följsam, sångbar och smidig – sällan har Rossinis blixtnabba parlandofraser löpt så friktionsfritt på svenska.

I stället för att på ett naturligt sätt försöka inlemma den meta-teatrala aspekten med poeten i handlingen har Lars Bethke valt att förstora och överdriva den. Poeten Prosdócimo dikterar och lägger sig hela tiden i skeendet och har man Carl Ackerfeldt i rollen är succén given.

Vi har ett sängarlag som behärskar den krävande Rossinisången med förvånansvärd lätthet och briljans. Nils Gustén i titelrollen har en förförlig honungskvalitet i sin ovanligt koloratursmidiga bas, vilket gör Fiorillas svaghet för hans pinsamt töntiga förförelseförsök fullt förstället. Markus Schwartz är en fullfjädrad och stilsäker Rossinisångare och lyckas som den bedragne äkta mannen Geronio undvika de värsta buffaschablonerna. Dessutom har han även i de mest tungvrickande passagera en glasklar diktning, som merparten av svenska Rossinisångare kan avundas honom. Teresia Bokor som Fiorilla är kaxig, läcker och serverar virtuost sina fioriturer, men hon har också någonting numera sällsynt bland briljanta koloratursopraner, en lyrisk varm dimension som ger hennes självrannsaktningsscen i slutet av operan en lite mörkare nyans.

Vad Bethke i sin regi lyckas med bättre än de flesta regissörer är att förena det grövre farsutspelet med psykologisk finess. Han låter de agerande leka med gester och farschabloner som är på pricken och aldrig överdrivna. Ta Viktor Sundqvists försmädd poet Narciso, en blonderad rocktransa med associationer till Michael Bolton och Rod Stewart! Denna oemotståndliga

Carl Ackerfeldt och Teresia Bokor

bakelse i ljusblå jeanskostym – Lehna Edwall Velanders färgläckra kostymer och härkreationer med träffsäker attityd är kongeniala – visar upp en palett av rörande frustration, svartsjuka, självhävdelse och är i sig värd hela biljettpriset. Annie Fredriksson gör en ovanligt självständig och tydlig Zaida med fyllig auktoritativ mezzoklang.

Att få sprutt på en Rossiniuvertyr är inte det lättaste. Helt lyckades väl inte Simon Phipps och Läcköorkestern med detta med något matt sträckklang och svajiga blåsarinsatser – i sanningens namn tillhör denna uvertyr inte heller tonsättarens mest inspirerande alster.

Men detta är den enda tveksamheten, för under spelets gång utvecklades ett orkesterspel med precision, elegans och känsla för Rossiniidiomet som man sällan hört – storartat!

Av Läcköoperans uppsättningar är Rossini tillsammans med Mozart de flitigast förekommande och jag hoppas att man i fortsättningen ökar på antalet Rossinifester – för det är Läckö definitivt bäst på i landet. :||

ROSSINI: EN TURK I ITALIEN

Premiär 15 juli 2017.

Dirigent: Simon Phipps

Regi: Lars Bethke

Kostymer: Lehna Edwall Velanders

Ljus: Ronald Salas

Solister: Carl Ackerfeldt, Teresia Bokor, Markus Schwartz, Wiktor Sundqvist, Nils Gustén, Annie Fredriksson.

www.lackoslott.se

YOUR NEXT TOUR AB -DIN BÄSTA RESEKLUBB

DOWNTON ABBEY, OPERA OCH KONSERT I LONDON 24-28 OKTOBER 2017

Välkomna på en härlig höstresa med två högklassiga musikevenemang. Dessutom ska vi känna oss lyxiga och göra ett besök på "Downton Abbey-slottet", vars riktiga namn är Highclere Castle. Vi njuter av vår svenska världssopran **Malin Byström** i Verdis grandiosa opera **VESPRI SICILIANI**, (den Sicilianska aftonsången) på Royal opera Covent Garden dessutom lyssnar vi till **BBC:s SYMFONIORKESTER** under ledning av **Sakari Oramo** i ett intressant program på Barbican Center. Vi bor bra på förstklassiga Grange Holborn Hotel centralt i London, med gångvänligt avstånd till Covent Garden och affärsgatan Oxford Street. Reseledare hovsångerskan Lena Nordin.

MILANO 9-13 NOVEMBER 2017

NABUCCO på La Scala, Symfonikonserter med **Verdiorkestern** på Auditorium. Da Vincis **Nattvarden**. Sensationellt erbjudande att delta vid föreställningen av Verdis genombrottsopera **NABUCCO** med den berömda Fångarnas kör på operahuset **La Scala** i Milano, med ett flertal stjärnor i rollerna. Dirigenten är den välkände Nello Santi, och i titelrollen sjunger den världsberömda barytonen Leo Nucci, Michael Petrenko gör den stora basrollen, och i det svåra sopranpartiet sjunger Martina Serafin. Dessutom lyssnar vi till en konsert med **VERDIORKESTERN** på Auditorium Verdi med verk av **Beethoven** och **Brahms**. Vi gör stadsrundtur till fots i Milanos centrum, och besöker dessutom Santa Maria della Grazie med Leonardo da Vincis berömda målning "**NATTVARDEN**". Vi bor bra på eleganta Hotel Rosa Grande, och äter naturligtvis trevliga måltider tillsammans. Reseledare är Hovsångerskan **Lena Nordin** från Your Next Tour.

OPERAMÖTEN I PRAG 19-24 NOVEMBER 2017

Prag, "Den gyllene staden", är inte bara en av Europas vackraste städer utan även en av de kulturellt mest högtstående. Inte minst vad gäller musiklivet. Staden som kan ståta med konstmuseer i världsklass och **tre operahus**. Vi besöker alla tre av dessa operahus för att njuta av Rossinis **ASKUNGEN** på Estate theatre (Mozartteatern), Verdis **MASKERADBALEN** på Statsoperan och Dvoraks **RUSALKA** på National teatern (Stora operan). Vi bor på femstjärniga Hotel Paris Prague. Vi reser tillsammans med **Tomas Svendén** som reseledare.

OPERARESA TILL BERLIN med den omfattande JULMARKNADEN i Berlin och TILLFÄLLE TILL INKÖP I BORDERSHOP MED ETT STORT UTBUD AV "TAX FREE" VAROR 30 NOVEMBER-5 DECEMBER 2017

Vi reser med buss till världsmetropolen Berlin. Överallt möts gammalt och nytt i staden som kan ståta med konstmuseer i världsklass och tre operahus. Vi får vara med om Meyerbeers **Le PROPHÈTE** på Deutsche Oper och en konsert på **BERLIN KONZERTHAUS** med julanknytning Carl Maria von Webers **JUBELMÄSSA**. I Berlin gör vi en stadsrundtur tillsammans med svensktalande guide där vi kommer att få se alla de omtalade monumentala byggnaderna. I Danmark bor vi på Hotell Niels Juel i Köge, i Berlin bor vi på **Grand Westin Berlin hotel******* beläget i hörnet Unter den Linden/Friedrichstrasse. Naturligtvis äter vi god mat och dricker goda viner under resan. Reseledare **Tomas Svendén**.

OPERA, NATURUPPLEVELSER OCH VIN OCH MAT I KAPSTADEN, SYDAFRIKA 4-13 DECEMBER 2017

Detta är en resa som har någonting för alla smaker! Vi besöker Kapstadens opera för att njuta av **Mozart's** alltid så älskade opera **TROLLFLÖJTEN**, och vi bor på femstjärniga hotellet Table Bay Hotel nere vid det berömda området V&A Waterfront. Det sydafrikanska köket är berömt, liksom vinerna. Med sin blomsterprakt är Sydafrika ett av världens vackraste länder, och floran innehåller alla tänkbara arter. Det är sommar och sol när vi reser ner, och vi ska uppleva allt från vallsafari till lustiga pingviner i sina strandkolonier. Vi besöker också en geparduppfödningstation, där man räddar de utrotningshotade djuren för framtiden, och vi går på konsert i en av världens vackraste blomsterparker.

Kulturen är en blandning mellan många folkslag och religioner, och biskop Desmond Tutus berömda citat om sydafrikaner som "Guds regnbågsfolk" stämmer verkligen i denna smältdegel av 11 språk och europeiska, asiatiska och afrikanska folkslag som alla bidragit med sin konst, sina smaker, färger och musik. Operan i Kapstaden blandar internationella stjärnor med de inhemska sångarna som har sina starka förankring i den egna sångtraditionen. Man kan heller inte blunda för det faktum att Sydafrika s.a.s har både ett I-land och ett U-land inom sina gränser. Men stoltheten över det egna går inte att ta miste på, vare sig man är fattig eller rik. Reseledare **Lena Nordin**.

TOSCA och NORMA på Oslooperan 9-11 FEBRUARI 2018 och NATIONALMUSEET och VIKINGASKEPPS- MUSEET i Oslo

3-dagars bussresa till Oslo.

Oslooperan som skapades av arkitektfirman med det fantasieggande namnet "Snöhätta" stod färdig 2008 och har redan blivit en arkitektonisk ikon i världen. Operahuset är lika mycket en del av stadens landskap som det är arkitektur, och det lockar besökare som kommer inte bara för operakonstens skull. På vintern kan man se barn leka på de sluttande taken, och på sommaren njuter man av att promenera där och av vyn ut över viken. Denna byggnad har med rätta satt Oslo på världens operakarta. På vår resa njuter vi av Giacomo Puccini's välbekanta operatriller **TOSCA** och Vincenzo Bellini's intagande **NORMA**. Vår svenske tenorstjärna Daniel Johansson sjunger Cavaradossi i Tosca, vilket är extra glädjande. Vi får även en guidad **STADSRUNDTUR** i Oslo och besök på **NATIONALMUSEET** och **VIGELANDSSMUSEET**. Vi bor på utmärkta Thon Hotel Opera på promenadavstånd till Operan. Reseledare hovsångerskan Lena Nordin.

FULLMATAD OPERA- OCH KONSERTRESA TILL BERLIN

14-20 FEBRUARI 2018 BERLIN ÄR ALLTID BERLIN!

6 NÄTTER PÅ VÅRT UNDERBARA HOTEL GRAND WESTIN

Vad kan bättre förgylla februari bättre än en operaresa till Tysklands huvudstad Berlin? Överallt möts gammalt och nytt i staden som kan ståta med konstmuseer i världsklass. Vi besöker det nyrenoverade **Staatsoper** och njuter av Verdi's gripande **La Traviata**. I titelrollen hör vi Elsa Dreisig, som vann Plácido Domingos Operalia-pris för 2016. På **Deutsche Oper** ges Verdi's dramatiska opera **Trubaduren** med bland andra sopranen Maria Agresta och tenoren Murat Karahan. Vi ska också uppleva Berlins klassiska **Konserthaus** och en konsert med **Arvo Pärt's** suggestiva musik, bland annat hans Te Deum och hans "Como cierva sedienta" med den underbara sopranen Sandrine Piau. Konserthusorkestern och Berlins radiokör leds av dirigenten Iván Fischer. Vi besöker staden **Potsdam** med **Cecilienhof** där Potsdamkonferensen hölls 1945 med Stalin, Truman och Churchill som deltagare. Naturligtvis ser vi också den vackra rokokoskapseln Sanssouci, Fredrik den stores sommarresidens. Vi bor bra på Grand Westin på historiska Friedrichstrasse. Reseledare: **Tomas Svendén**

NEW YORK METROPOLITANOPERAN

28 MARS-4 APRIL 2018

PÅSKRESA TRE STJÄRNSPÄCKADE FÖRESTÄLLNINGAR
LUISA MILLER Giuseppe Verdis klassiska opera med James Levine på pulsten samt **PLACIDO DOMINGO** Puccinis **TURANDOT** i **ZEFERELLIS** storslagna uppsättning och Donizettis **LUCIA di LAMMERMORE**

Varje årstid har sin charm i New York. Följ med till "The Big Apple" under Påskveckan och upplev fantastiska operaföreställningar, otroliga enastående konstmuseer, shopping och underbara måltider! New York är staden som har allt, inte minst ett av världens främsta operahus "**The MET**". Besök på Museum of Modern Art (MoMA) och utflykt till Brooklyn med bl.a. det berömda Brooklyn Museum ingår också i programmet. Resevärd **Tomas Svendén**.

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

COSÌ FAN TUTTE

RECENSENT: HENRY LARSSON • FOTO: MATS BÄCKER

Så var det dags för den tredje och sista delen i **Mozarts** da Ponte-trilogi på Drottningholm. Återigen är det den franske dirigenten **Marc Minkowski** och regissören **Ivan Alexandre** som gästspelar med en högklassig ensemble av framför allt franska och italienska sångare. Och för tredje året i rad upprepas konstruktionen med en "teater i teatern" som korkar igen den unika barockscenens djup.

Alexandre avrundar här sin idé om *Figaros bröllop* (OPERA 4/15), *Don Giovanni* (OPERA 4/16) och nu *Così fan tutte* som en metaberättelse om de tre "outtröttliga libertinerna" Cherubins, Don Giovannis och Don Alfonsos (som ska ses som en och samma person) upptåg och erotiska eskapader.

Det är ett grepp som varken lägger till eller drar ifrån, eftersom operorna separat tenderar att leva sitt eget liv och publiken sannolikt är omedveten om denna högtflygande idéambition. I synnerhet om man inte sett de två föregående produktionerna.

Den nu "äldrade" Cherubin, alias Don Giovanni, har efter sin snöpliga hädangång i *Don Giovanni* återuppstått som cynikern Don Alfonso, en till åren kommen man, vars glupande sextitit inte är så glupande längre och som i stället finner mer nöje i att i manipulera andras dito.

När de unga officerarna Ferrando och Guglielmo prisar sina fästmörs, de båda systrarna Fiordiligis och Dorabellas, oklanderliga vandel och föredömliga sedesamhet, slår kvinnokännaren Don Alfonso vad om att han kan få dem på fall fortare än de anar. Tillsammans iscensätter de ett spel där de båda männen inkallas till det militära för att när det är dags dyka upp som albanska kvinnotjusare, mer farsartat excentriska än exotiskt förföriska i sina polkarandiga kjolar och långa skägg.

Den illusionslösa och vad som tycks förvånansvärt livserfarna pigan Despina (en temperamentsfull **Giulia Semenzato**) dras in i komplotten och får agera både bisarr läkare och nördig notarie. Spelet tar sin utgångspunkt i kortspelet runt en koffert, som tillsammans med några sminkbord befinner sig på golvet nedanför teaterlädan, och drivs på tills fästmännen plötsligt återvänder och avslöjar skam på torra land: de båda systrarna i färd med att underteckna äktenskapskontrakt med sina exotiska

DROTTNINGHOLMS
SLOTTSTEATER

Serena Malfi och Ana Maria Labin

uppvaktare. På sätt och vis kan man säga att operan även är en drift med föreställningen om det täcka könets avsaknad av konsekvenstänkande.

En sängarkvartett på balkongen ovanför orkesterdicket låter som en hel kör och aviserar avfärd och ankomst. Och några scendraprier i teaterlädan arrangeras som mast och segel i avsaknad av någon mindre illusorisk farkost. Då och då skymtas den bakre scenens outnyttjade mörker. Här hade parken kunnat bre ut sig eller skeppet i fjärran närma sig om scenografin mer tagit sin utgångspunkt i teaterns scenpotential i stället för att vara anpassad för kommande turnébehov i Versailles.

Men invändningarna till trots kan man inte göra annat än att prisa Minkowski för den enastående sångarensemblen och den musikaliska vitalitet han trollar fram ur både den och orkesterdicket. Uvertyren virvlar förbi så snabbt att träblåsarna med nöd och näppe hinner med och övergångarna till och från recitativerna är blixtnabba. Kanske lite för snabba ibland.

Mozarts opera, vars moraliska halt i ett historiskt perspektiv inte alltid stått ovanför varje ifrågasättande, är ett under av musikalisk skönhet, där de olika duetterna och ensemblerna varvas med solorior enligt en hyfsat rättvis fördelning. I de kantabla scenerna i första akten brer sångstämorna ut sig i ett långlinjigt välljud som påminner om att den italienska belcantooperans rotträdar i viss mån står att finna här. Och i hammarklaverets seccorecitativ hoppar ibland infogade referenser upp till både *Figaros bröllop* och *Don Giovanni*, som för att påminna lyssnaren om den påbjudna metanivån.

Barytonen **Jean-Sébastien Bou** gör en Don Alfonso med samma fysiska och vokala vigör som någonsin en Don Giovanni. Något tecken på åldrande är knappast vid handen. Däremot bjuder inte rollen på någon sensualism av typen sängkammarblick, så egentligen är rollen lite för kort i rocken för denne karismatiske sångare.

Jean-Sébastien Bou

Rikligt mått av den senare varan har däremot den kanadensiske basbarytonen **Robert Gleadow**. Han är den ende som medverkat i alla tre uppsättningarna (tidigare som Figaro och Leporello) och sjunger fästmannen Guglielmo med både vällust och välljud.

Mer lyriskt dämpad är **Anicio Zorzi Giustinianis Ferrando** med sin smidiga tenor och han sjunger den berömda "Un'aura amorosa" med vacker belcantoröst.

På damsidan imponerar den rumänsk-schweiziska sopranen **Ana Maria Labin** stort. Hennes slanka, men fylliga röst har många schatteringar och en personlig färg, som hon säkert lotsar genom arian med de stora sprängen där hon står fast som klippan. **Serena Malfi** är med sin täta och smidiga mezzo en temperamentsfull Dorabella med glimten i ögat.

Sammantaget en samspelt ensemble där det även finns utrymme för gags och spontana infall.

Slutet är ingalunda sagans lyckliga trots sensmoralen om att den mår bäst som ser allt från den ljusa sidan. Någoting har hänt och den naiva oskuldssfullhet som fanns innan Don Alfonso blandade sig i leken är ersatt av misstänksamhetens gnabb: *Così fan tutte* – Så gör de alla. :||

MOZART: COSÌ FAN TUTTE

Premiär 5 augusti, besökt föreställning 7 augusti.

Dirigent: Marc Minkowski

Regi: Ivan Alexandre

Scenografi och kostym: Antoine Fontaine

Ljusdesign: Tobias Hagström Ståhl

Solister: Ana Maria Labin, Serena Malfi, Anicio Zorzi Giustiniani, Robert Gleadow, Giulia Semenzato, Jean-Sébastien Bou.

www.dtm.se

Opera på Skäret

Elisabeth Teige

MADAMA BUTTERFLY

RECENSENT: HENRY LARSSON • FOTO: ANDREAS HYLTHÉN

Få operor torde fortfarande vara så ämnesmässigt aktuella som **Giacomo Puccinis** *Madama Butterfly* från 1904. Den lilla japanskan, bara barnet, som blir bortgift med en amerikansk löjtnant. Hur många tragedier liknande Butterflys har inte funnits i kölvattnen på de otaliga amorösa förbindelser som varit resultatet av denna typ av kärleksexploatering i länder där USA varit stationerat?

Kanske inte längre i Japan dock, som ju numera rent ekonomiskt torde befinna sig minst på samma fot som Onkel Sam. Försök har gjorts att förlägga handlingen till Sydostasien där denna typ av könshandel är mer uppenbar. Men då uppstår problem med hur man ska förhålla sig till de många ofrånkomliga japanska referenser som finns i Puccinis opera.

Madama Butterfly har ibland kritiserats för att anlägga en kolonial blick. I dag skulle väl somliga tala om "kulturell appropriering", ett begrepp som säger aja-baja till den som söker identifikation med någon på andra sidan om det egna gruppsskranket.

Men att ämnet är kolonialt betyder ju inte att perspektivet är det. I Puccinis opera finns ingenting av nedlåtenhet. Tvärtom finns empatin hos Butterfly och när den knappast illvillige, men tanklöse, spolingen Pinkerton på slutet ångestfullt ropar hennes namn är det den skuldtyngdes ynkighet som kommer till uttryck.

Den amerikanska regissören **Leslie Swackhamer** är expert på *Madama Butterfly* och sätter nu upp operan för tionde gången. Det märks, för regin i denna, som brukligt på Skäret – traditionella uppsättning – där den rymliga träladans upphöjda och vagt framåtlutande scen generöst tagits i anspråk, är känslig och genomarbetad i minsta detalj. Swackhamer säger sig delvis ha inspirerats av den japanska No-teatern med dess mystiskt mörklagda kurokosfigurer, ett slags allt-i-allo-scenarbetare, vars fingerat osynliga handräckning och tjänster här på ett högst konkret sätt effektiviserar det sceniska förloppet.

Sven Östbergs vackra och stämningsfulla dekor tillsammans med **Susan E. Mickeys** och **Robin Karlssons** omsorgsfulla kostym respektive mask avviker väl knappast vad attribut beträffar

från vad japonismen normalt brukar tillhandahålla på teaterscener. Här finns tepaviljongen med skjutdörrar, som kan förpassas i sidled, och ett entourage av geishor i kimono, snurrande sina färgglada pappersparasoller runt den äktenskapsuppvaktande Yamadori, en karaktärsfull **Tor Lind**, som gör entré i en specialtillverkad kinesisk illröd rickshaw, som var för dyr att låta framställa i Japan.

Elisabeth Teige, som i fjol sjöng en sensationell Senta på Skäret, hoppade in bara några veckor före premiären. Men hon har sjungit Butterfly tidigare i Oslo. Cio-Cio-San är ett slankare parti än Senta och det är med häpnad man ånyo hör och ser denna osedvanligt klangsköna sopran så värdigt och nyanserat gestalta den unga Butterfly. Från den oskuldsfulla underdånigheten, över den blinda lojaliteten till den mörka insikten om vad ödet kräver i enlighet med traditionens grymma påbud. Hängande över avgrunden efter att ha förpassat den lille utom synhåll blir det rituella självmordet räddningen från ett liv i vanära. I slutscenen ligger hon likt en utslagen jättejäl i blodröda tygsjok.

Den irländske tenoren **Aaron Cawley** är en stilig vituniformerad löjtnant Pinkerton. För honom är Butterfly en leksak som ingalunda står i vägen för äktenskapsplaner med någon av den egna sorten. Cawleys barytonala, lödiga tenor och obesvärade höjd imponerar stort, men skulle tjäna på en större differentiering i uttrycket. Först i slutarian kommer det fram fler nyanser.

Norskan **Siv Oda Hagerupsen** gör tjänarinnan Suzuki sceniskt och vokalt elegant, men utgör med sin ljusa mezzo otillräcklig vokal kontrast till Butterflys sopran. I blomsterduetten, där Butterflys självbedrägeri inför Pinkertons återkomst når sin höjdpunkt, förenas de stämskönt i det glittrande konfettiregnet.

Javier Franco som Sharpless, det amerikanska sändebudet som ser vartåt det barkar hän, rör sig med auktoritet och sjunger oklanderligt även om jag hade önskat mig en något mer svärtad baryton.

Fina och regimässigt väl utmejslade insatser gör också **Tadas Girininkas** som Bonzo, farbrodern som gormar svavelosande förbannelser över avfällingen, och **Alex Tsilogiannis** som den lismande äktenskapsmäklaren Goro.

Kanske att operachefens på Skäret, **Sten Niclasson**, egen bakgrund som bland annat orkestermusiker bidragit till vad som tycks som en hög medvetenhet beträffande orkesterkvalitén? Det klingar nämligen alldeles utomordentligt, inte minst i stråkarna, under den italienske dirigenten **Marcello Mottadelli** om Opera på Skärets orkester som det alltså heter från i år.

Nästa sommar firar Opera på Skäret sitt femtonårsjubileum med att spela **Verdis Don Carlo**. :||

PUCCINI: MADAMA BUTTERFLY

Premiär 29 juli 2017.

Dirigent: Marcello Mottadelli

Regi: Leslie Swackhamer

Scenografi: Sven Östberg

Kostym: Susan E. Mickey

Ljus: Kevin Wyn-Jones

Mask: Robin Karlsson

Solister: Elisabeth Teige, Aaron Cawley, Siv Oda Hagerupsen, Javier Franco, Alex Tsilogiannis, Tadas Girininkas, Tor Lind.

www.operapaskaret.se

Scen ur Madama Butterfly

ENLEVERINGEN UR SERALJEN

RECENSENT: ERIK GRAUNE • FOTO: MIKAEL SILKEBERG

Av **Mozarts** mogna mästerverk har *Enleveringen ur seraljen* haft en särskilt obekvämlig plats. Den stillastående handlingen, där en oskyldig ung kvinna hålls fången för att sedan under dramatiska omständigheter räddas, har varit svår att få liv i. Att skoja om turkar tillhörde länge buffaoperans standardarsenal men är i dag mossigt. Av detta har den infallsrike regissören **Dan Turdén** gjort en rejäl omstuvning och förvandlat Mozarts tidstypiska räddningsopera à la turca till ett psykologiskt relationsdrama eller snarare ett monodrama baserat på historien om den österrikiska flickan Natascha Kampuschs åttaåriga fångenskap hos Wolfgang Priklopil. En radikal och vågad konception som faktiskt fungerar.

Konstanze, fången i ett turkiskt harem av Bassa Selim, blir här Natascha Kampusch medan de övriga rollerna framträder som Konstanzes/Nataschas fantasier och trygghetsprojektioner. Belmonte blir Nataschas yngre bror, den brutale haremsvakten Osmin blir Nataschas snuttekanin osv.

En sådan omfattande nytolkning medför av naturliga skäl problem och ställer höga krav på de inblandade, krav som uppfylls delvis men inte fullt ut. Den talade dialogen i detta sångspel har för sångare alltid varit ett problem, inte minst att få det att låta naturligt. När den här har förlorat sin förankring i den handfasta handlingen och tonvikten har lagts på psykologisk introspektion och fantasier blir det ännu svårare – replikskiftena blir trögflytande och amatörmässiga. Trots handlingen får uppsättningen djupare dimensioner i Turdéns koncept, något passiv och statisk i den källardunkla ljussättningen, som gör att man under spelets gång aldrig ser de medverkandes ansikten tydligt.

Men här finns mycket att glädja sig åt, framför allt en musikalisk nivå som är häpnadväckande hög. Den lilla kvintett bestående av piano och stråkkvartett ledd av **Anna Christensson**, som också har gjort arrangemanget, fungerar förvånansvärt bra med tydlighet, energi och en klar uppfattning om vart man vill komma. Om den talade dialogen blev något blek utvecklades i sångnumren ett sant

övertygande känslöengagemang och sånglig uttrycksförmåga. Den vokala nivån i detta mycket svåra stycke – flera av sångnumren tillhör det mest krävande – exekveras med lätthet, briljans och proffsighet.

Natalie Hernborg gör Konstanzes virtuosa arior med beundransvärd säkerhet och inlevelse. **Anders Nyström** som Osmin har en mäktig och mörkklingande bas och full täckning för partiets fruktade låga register. **Ulrik Björklunds** välfokuserade tenor förvaltar Belmontes arior med finess och innerlighet. Av den sjungande **Pär Lindskog** som Pedrillo fick man på grund av indisposition inte höra något, men spelglädjen fanns definitivt där, och det sångliga förvaltades mycket väl av den inhopade säkre veteranen **Johan Christensson**. **Elsa Ridderstedt** är både vokalt och sceniskt en härligt lilla My-liknande Blondchen och **Tomas Engström** övertygar med ett känsligt porträtt av Selim – Priklopil.

Kamraterna har berikat oss med ovanlig repertoar och intressanta uppsättningar. Det sistnämnda görs även här. Men till nästa år behöver definitivt inte Sommarstockholm några fler Mozartoperor! ::||

MOZART: ENLEVERINGEN UR SERALJEN

Premiär 16 juni, besökt föreställning 7 juli 2017.

Musikalisk ledning: Anna Christensson

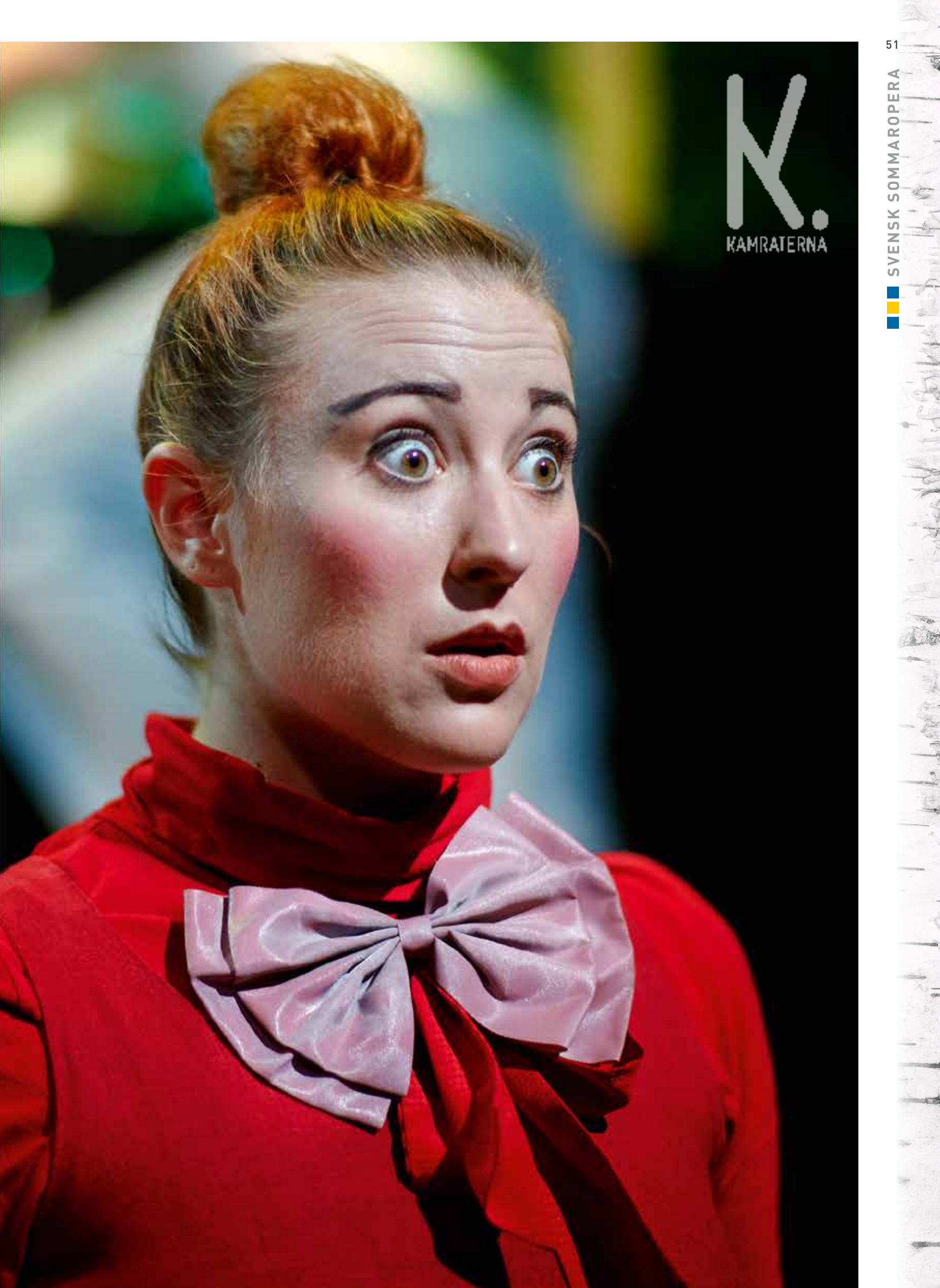
Regi: Dan Turdén

Scenografi och kostym: Maria Moberg

Solister: Natalie Hernborg, Ulrik Björklund, Elsa Ridderstedt, Pär Lindskog, Johan Christensson, Anders Nyström, Tomas Engström.

www.kamraterna.com

Elsa Ridderstedt

K.
KAMRATERNA

FIGAROS BRÖLLOP

RECENSENT: SÖREN TRANBERG • FOTO: LINDA HIMSEL

Smålandsoperans spelplats är gamla masugnen på Huseby bruk i Alvesta kommun, cirka 20 km sydväst om Växjö. En mer lantligt idyllisk miljö för opera finns inte i Sverige. Fåren bräker i hagarna på andra sidan ån och senare på kvällen trumpetar tranorna i kapp. Huseby bruk var vid förra sekelskiftet en plats som sjöd av liv. På herrgården från 1844 – hela annexet förvaltas nu av Statens fastighetsverk – växte Florence Stephens (1881–1979) upp under lyckliga förhållanden. Dock kom hon senare i livet att kantas av den s.k. "Husebyaffären" som bidrog till att "Fröken på Huseby" och hennes tivelaktiga kungliga kavaljerer och skumraskpersoner blev riksbekanta. Inte konstigt att man i år gav **Mozarts** förväxlingsopera *Figaros bröllop*.

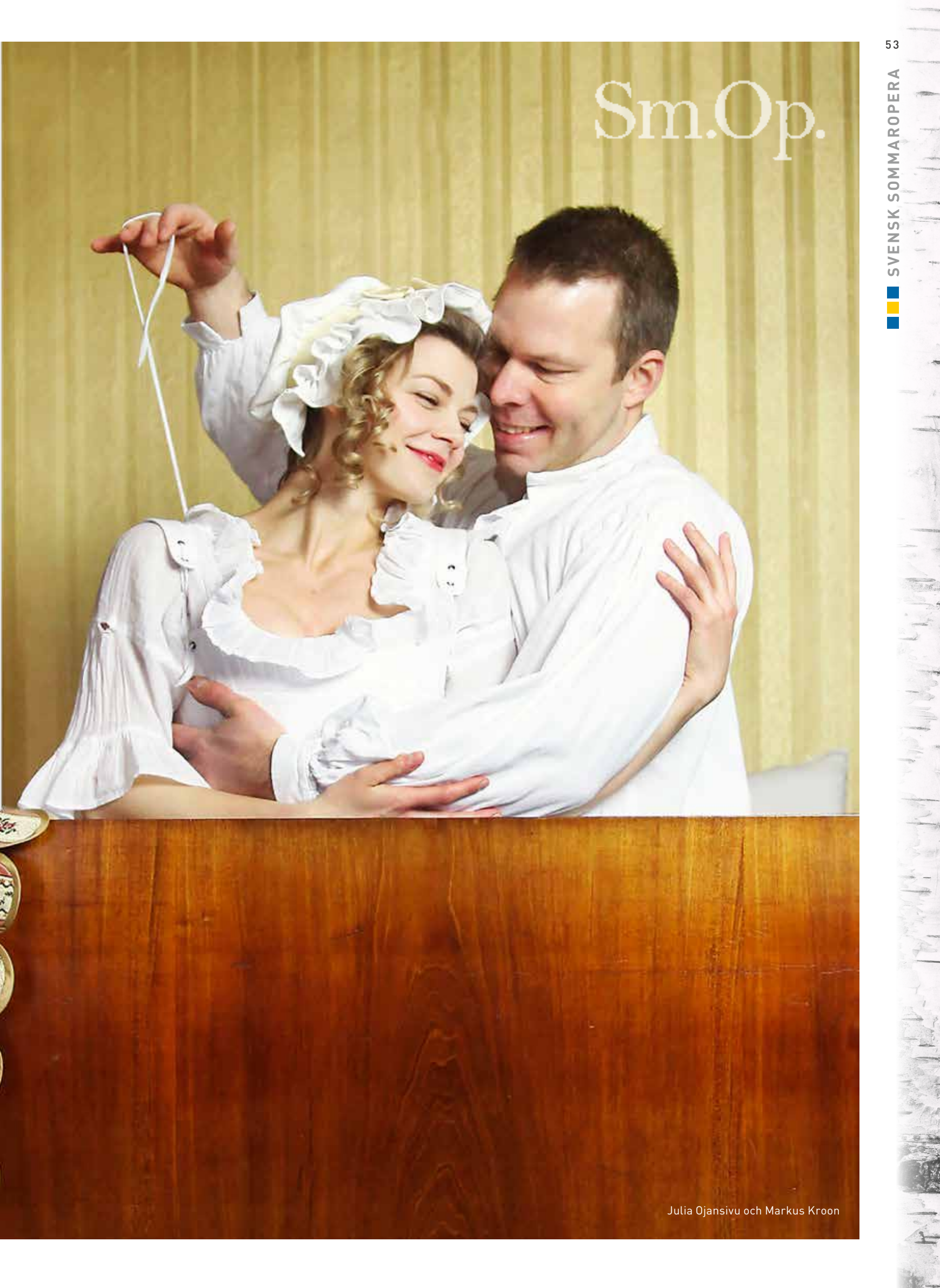
Med stor entusiasm och småländsk framåtanda verkar ingenting omöjligt för Smålandsoperan. Vi bjöds på en traditionell iscensättning av regissören **Åsa Elmgren**, som även sjöng Marcellinas roll. Med hjälp av små enkla medel som skärmar och dörrar till dekor samt en illuminerande ljussättning var premiärpubliken med på noterna. Seccorecitativen hade ersatts med talad dialog och man sjöng på svenska, vilket gjorde att publiken hade lätt att följa med i förvecklingarna.

Sju musiker i form av den musikaliska ledaren, **Maria Ingemarsson Berg**, vid flygeln och en stråkkvartett samt en flöjtist och en oboist fick musiken att klinga sobert i den fina akustiken. De fem huvudrollerna var besatta med idel smålänningar, som merparten är under sångutbildning i Köpenhamn och Göteborg. **Markus Kroons** lite grovkorniga basbaryton var klippt och skuren för fixaren Figaro. **Julia Ojansivus** kvicksilvriga Susanna och **Erika Torderus** kärlekskranke Cherubin förhöjde intensiteten i spelet. **Joakim Larsson** hade ett ordentligt bett i sin kavaljersbaryton och scenisk pondus för feodalherrens manér.

Men kvällens stora överraskning svarade **Alexandra Hedin** (grevinnan) för med en röstkvalitet som är sensationellt bra. Alldeles raffinerad var hennes "Porgi, amor" med en timbre som fick mig att tänka på en ung Gundula Janowitz. Även "Dove sono" sjöng hon utsökt, men tyvärr lyckades inte regissören förlösa henne sceniskt. Hedin har ett exceptionellt material, som hennes sånglärare Birgit-Louise Frandsen får fortsätta att förädla.

Sm.Op.

Julia Ojansivu och Markus Kroon

Alexandra Hedin

För fjärde sommaren i rad spelade Smålandsoperans på Huseby bruk och alla föreställningar var utsålda. Sällskapet är en regional opera i form av ett aktiebolag. Härom året riskerade man att få lägga ner verksamheten om man inte fått ekonomiskt stöd. Nu hänger frågan om ekonomin åter i luften. Smålandsoperan fick det regionala kulturpriset förra hösten och då meddelade Region Kronoberg att det skulle ordna sig. Förhoppningen är att man ska bli en del av regionens kulturplan så att man kan anställa en fast producent.

Nu löper avtalet med Huseby bruk ut. Det återstår att se om det blir fler somrar i gamla masugnen eller om man måste leta efter en annan plats i Småland. Det är bara att uppmana eldsjälén Christina Gutiérrez Malmbom att inte ge upp. :||

MOZART: FIGAROS BRÖLLOP

Premiär 22 juli 2017.

Musikalisk ledning: Maria Ingemarsson Berg

Regi: Åsa Elmgren

Kostym: Per Enarsson

Ljus: Viktor Ståhl

Solister: Markus Kroon, Julia Ojansivu, Erika Torderus, Joakim Larsson, Alexandra Hedin, Åsa Elmgren, Lina Larsson, Martin Jägervall, Johan Kullberg.

www.smop.se

YOUR NEXT TOUR AB
- DIN BÄSTA RESEKLUBB

Upplevelserik musikkryssning på floden Rhen med m/s ROYAL CROWN

STOCKHOLM – BASEL – STRASBOURG – MAINZ/RÜDESHEIM – RÜDESHEIM – OBERWESSEL (Lorelei-klippan) – KOBLENZ – KÖLN – AMSTERDAM

25 augusti – 1 september 2018

Följ med på en fantastisk resa på floden Rhen från Schweiz genom Frankrike och Tyskland till Holland ombord på m/s Royal Crown. Under färden med denna bekväma och lyxigt inredda flodkryssare bjuds vi de mest utsökta rätter tillsammans med viner från regionerna. Vi gör också många strandhugg med guidade rundturer, kulturhistoriska besök och tillfälle till provning av såväl Rhenviner som Alsaceviner. Dessutom bjuds vi musikaliska salonger ombord med våra egna artister och pianist i världsklass. Som reseledare medföljer Tomas Svendén från Your Next Tour i Stockholm.

RESEFAKTA

Resmål: Kryssning på Rhen från Basel till Amsterdam.

Resans längd: 8 dagar.

Pris per person, del i utsides dubbelhytt: 25.550:-

Pris per person, del i Panoramakabin, Junior Suite: 35.550:-

Tillägg utsides hytt för eget bruk: 7.000:-

I priset ingår:

Flyg från Stockholm/Köpenhamn – Basel – Amsterdam – Stockholm/Köpenhamn. Lyxkryssning med m/s ROYAL CROWN, helpension frukost, förmiddagskaffe/te, lunchbuffé, eftermiddagskaffe/te, middag, vickning: Till lunch och middag ingår vin och alkoholfria drycker.

Guidade utflykter, på engelska, i Strasbourg, Rüdesheim/Kloster Eberbach, Oberwessel, Koblenz/Etz, Köln och Amsterdam.

Vänta inte för länge med bokning. – tidigare resor med m/s ROYAL CROWN har sålt slut mycket snabbt.

Förändringar kan förekomma p.g.a. vattenståndet i Rhen.

Rederiets speciella bokningsregler gäller.

Livet ombord: Dagtid råder ledig klädsel. Glöm inte bekväma skor för utflykterna!

Till middag klär man gärna upp sig. Ombord finns lite souvenirshop, bibliotek, salong och bar.

Valuta att ha med: i Schweiz använder man Schweizerfranc annars Euro. De vanligaste kontokorten accepteras. Resan publicerad 2017-08-17

Se hela programmet dag för dag på www.yournexttour.com

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

Vacker opera
om omöjlig kärlek!

LAKMÉ
OPERA AV LÉO DELIBES

DIRIGENT

Phillippe Auguin / Magnus Fryklund

REGI

Nicola Raab

Svetlana Moskalenko / Beate Ritter

Leonardo Ferrando

Premiär 7 oktober

BILJETTER

040-20 85 00

● ● malmopera.se

MALMÖ OPERA

Salome

NEDERLANDSE OPERA, AMSTERDAM • RECENSENT: YEHYA ALAZEM • FOTO: BAUS

Med enkla medel kan man ibland skapa stora konstverk. **Ivo van Hoves** nyuppsättning av **Richard Strauss** mästerverk *Salome* på Amsterdamoperan ger oss allt och lite till, utan någon större ansträngning. En avskalad och vacker uppsättning med fokus på människors inre motiv och öden snarare än kontroverser som kan tolkas hur som helst, något som man har sett i andra *Salome*-uppsättningar.

Personregin står i centrum. Tid och plats är inte exakt definierade, men det mesta tyder på dagens Mellanöstern. **Jan Versweyvelds** scenografi och ljussättning visar altanen i ett palats, med en svart bakgrundsskärm med en stor måne. Allt utspelar sig utanför, men genom en stor altandörr i mitten av den svarta skärmen ser vi insidan av ett modernt halvorientaliskt palats.

Salomes familj är rik, dysfunktionell och politiskt aktiv i Mellanöstern med Herodes i spetsen och intressen på olika plan. Jochanaan är kriminell, judisk gisslan hos Herodes vilket är anledningen till konflikten mellan Herodes och judarna, som diskuteras bakom scenen medan Salome flirtar med Jochanaan under operans första del. Herodias är en alkoholiserad, egoistisk mor till den bortskämda rikemansdottern Salome som alltid får sin vilja igenom.

Den här gången efterfrågar Herodes en dans av Salome inte bara för att tillfredsställa sina egna sexuella behov, utan även för att använda henne för sina förhandlingar. Under dansen förminskas altandörren, och månen försvinner sakta tills det är helt svart i bakgrunden när dansen är över. På bakgrundsskärmen projiceras en dans mellan en naken kvinna, som föreställer Salome, och Jochanaan. Efter dansen kräver Salome profetens huvud och får, till Herodes och judarnas bedrövelse, hela Jochanaan i ett blodbad på ett stort silverfat.

Salomes detaljrika partitur kräver en skicklig dirigent och orkester, något man hittar i **Daniele Gatti** och hans Concertgebouworkester.

De får fram en fantastisk orkesterklang som flödar friskt och bär solisternas röster på ett ypperligt sätt.

Lance Ryan gör en sliskig och manipulativ Herodes på ett övertygande sätt, men ännu mer imponerar den nästan sjuttioåriga **Doris Soffel** som Herodias. Hon gestaltar karaktären till fullo och har, fortfarande, kraft i rösten som får hela salongen att skaka. **Jevgenij Nikitin** gör en auktoritär Jochanaan, som ligger närmare Wotan i karaktären, men å andra sidan efterfrågas inte någon varmhjärtad Jochanaan i just den här uppsättningen.

Malin Byströms Salome är exceptionell på många sätt. Ungdomligheten, girigheten och vulgariteten som hon lyckas förmedla hör man inte hos många andra sopraner. Hennes mörka lyrisk-dramatiska sopran har ett exotiskt mellanläge och en glittrande höjd. Därtill har Byström även en strålande textbehandling, för att inte tala om den sceniska gestaltningen som är helt fenomenal.

Malin Byström kunde knappast valt ett bättre tillfälle för sin Salomedebut än i Ivo van Hoves uppsättning, som direkt efter operans sista ton får stående ovationer av premiärpubliken. 🎭

STRAUSS: SALOME

Premiär 9 juni 2017.

Dirigent: Daniele Gatti

Regi: Ivo van Hove

Scenografi och ljus: Jan Versweyveld

Kostym: An D' Huys

Video: Tal Yarden

Koreografi: Wim Vandekeybus

Solister: Malin Byström, Lance Ryan, Doris Soffel, Jevgenij Nikitin, Peter Sonn, Hanna Hipp.

www.operaballet.nl

BRÖDER

DEN JYSKE OPERA, ÅRHUS • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: KÅRE VIEMOSE

Det musikteatrala bidraget till Århus är som europeisk kulturhuvudstad är ett **Susanne Bier**-projekt, där tre filmer, *Bröder*, *Efter bröllopet* och *Älskar dig för evigt*, förvandlats till opera, musikal respektive dansföreställning.

Först ut i augusti var operan *Bröder*. Den filmen berättar en grym historia om två danska soldater i Afghanistan, Michael och Peter, som tillfångatas av talibaner, och där Michael ställs inför ultimatum att han måste slå ihjäl Peter för att räddas. Nekar han dödas båda. Michael accepterar men bryts ner mentalt av minnen och skuld-känslor efter hemkomsten. Filmens titel kommer sig av att den fokuserar på motsättningarna mellan Michael och hans hemmarvarande och strulige bror. Librettisten **Kerstin Perski** har däremot tonat ner den här motsättningen och brodern (**Joel Annmo**) har en mindre tydlig och inte riktigt utarbetad roll i operaversionen. I stället ligger all koncentration på Michael (**Jacques Imbrailo**) och hans successiva sammanbrott.

Bröder är naturligtvis en stark historia även som musikteater, men filmen är ju mycket effektivt berättad, så ger då den dansk-isländske **Daniel Bjarnasons** musik något extra? Nja, jag har svårt att se det. Den understryker och lägger stämningar men bidrar knappast till att fördjupa eller skärpa karaktärerna. Inte heller byggs de olika situationerna tillräckligt väl upp i musiken. Bäst fungerar den mot slutet, när Michael inte längre förmår tåga om vad som händer i Afghanistan.

Kasper Holten har regisserat, och han är en regissör som nästan alltid bidrar med överraskande och ofta mycket fyndiga infall.

Här har han dock gått strängt oratoriemässigt till väga. Alla medverkande, solister och kör sitter hela tiden under den en timme och fyrtio minuter pauslösa föreställningen på gradänger runt den tomma scenen, dit de kliver ner och uppträder efter behov. Den sceniska koncentrationen är stor, men det är ändå främst historien i sig och inte dess operauttryck som griper tag.

Det här är Bjarnasons första opera, och de vokala partierna är inte alltför expressiva eller krävande men utförs exemplariskt av förutom nämnda bland annat av **Marie Arnet** som Michaels hustru, **Dénise Beck** som den dödade Peters änka, och inte minst av den lilla flickan, **Selma Buch Ørum Villumsen**, som spelar Michaels dotter och som befinner sig på scenen hela tiden under mer än en och en halv timme. **Steffen Aarfing** står för den närmast obefintliga scenografin och för de stramt svarta kläder alla bär. **André de Ridder** leder Århus symfoniorkester klart och redigt. :||

BJARNASON: BRÖDER – THE OPERA

Premiär 16 augusti, besökt föreställning 20 augusti 2017.

Dirigent: André de Ridder

Regi: Kasper Holten

Scenografi och kostym: Steffen Aarfing

Ljus: Ellen Ruge

Videodesign: Signe Krogh

Solister: Jacques Imbrailo, Joel Annmo, Marie Arnet, Dénise Beck, Selma Buch Ørum Villumsen, Jakob Christian Zethner, Anne Margrethe Dahl, James Laing, Olafur Sigurdarson.

www.jyske-opera.dk

Valkyrian

DEN NY OPERA, ESBJERG • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MOGENS DAM

Operakompaniet Den Ny Opera i Esbjerg grundades 1999 i samarbete med Sønderjyllands Symfoniorkester och har i det vackra Utzon-ritade musikhuset i Esbjerg sedan dess producerat två uppsättningar om året plus olika projekt för barn. Redan 2003–08 iscensatte man hela **Richard Wagners** *Nibelungens ring*. Märkligt nog sjösätter man redan nu en ny *Ring*-uppsättning, och det trots att man aldrig spelat någon av Wagners andra operor och faktiskt ännu inte en enda Verdiopera. Det råder en minst sagt markant ringfixering på västra Jylland.

Först ut i den nya *Ring*en är *Valkyrian*, och den följs av *Rhenguldet* 2019, *Siegfried* 2021 och *Ragnarök* 2023 för att året därpå avslutas med en första samlad ring. Regissör är **Kasper Wilton**, som var inblandad också i den förra ringen, och för scenografin står **Marie í Dali**, som tillsammans med Steffen Aarfing stod för den expressiva scenografin till Köpenhamnsoperans *Ring* 2003–06. Den fantasi hon då visade har hon inte burit med sig till denna nya ring, som ter sig sceniskt högst konventionell med en i bästa fall funktionell scenbild, i andra akten dock snarast spretig och platt. Wilton har inte heller haft ambitionen att se några undertexter i Wagners drama, som annars hör till operahistoriens mest undertextrika. Men regissören är oftast musikaliskt följsam i sin personregi, och den enastående starka dramatiken i umgänget mellan dramats protagonister kommer väl till sin rätt.

Musikaliskt håller sig uppsättningen på en nivå som pendlar mellan god och imponerande. Sønderjyllands Symfoniorkester under sin ledare **Lars Ole Mathiasen** står för ett schwingfullt och stabilt spel, som gynnas av den goda akustiken. Teatern har i god Bayreuth-efterföljd ett avskärmat orkesterdike, och orkestern kan spela ut ordentligt utan att täcka sångarna.

Annalena Persson, Göteborgsoperans blivande Brünnhilde, provar här ut rollen. Hennes valkyria är ovanligt ungdomlig, hästs vanspydd, smärt och spenslig vid Wotans sida men med auktoritet i framton-

ingen, särskilt i slutscenen. Hennes sopran klingar fritt och slankt, nästan litet för slankt ibland, av och till önskar jag litet mer vokal tyngd för att ge eftertryck åt Brünnhildes särställning som karaktär.

James Johnson har jag i gott minne från hans härligt pregnanta Wotan i Köpenhamnsringen, och nog skapar hans stora behärskning av rollen fortfarande rejält avtryck. Men det måste sägas att Johnsons basbaryton inte blivit fräschare med åren, den klingar ofta rätt flackt och oskönt.

Cornelia Beskow gör en Sieglinde med intensiv scennärvaro, en fint genomtänkt och genomförd rolltolkning. Hennes stämma har volym, kraft och klarhet. Det är en röst med stor utvecklingspotential, men under minsta tryck klingar den oroväckande vasst och hårt. Det är något hon skyndsamt måste försöka arbeta bort.

Mot sig som Siegmund har hon den danske tenoren **Magnus Vigilius**, som tidigare mest har gjort italienska partier och nu satsar hårt på Wagner. Det gör han rätt! Hans Siegmund har naturlig kraft och spänst, och det är en rolldebut som bådar gott för framtiden.

Randi Stene är i glädjande högform som Fricka, och **Jesper Brun-Jensen** med sin kusliga källarbas är en lysande Hundung. :||

WAGNER: VALKYRIAN

Premiär 25 augusti 2017.

Dirigent: Lars Ole Mathiasen

Regi: Kasper Wilton

Scenografi: Marie í Dali

Ljusdesign: Michael Breiner

Solister: James Johnson, Annalena Persson, Cornelia Beskow, Magnus Vigilius, Randi Stene, Jesper Brun-Jensen.

www.dennyopera.dk

Otello

COVENT GARDEN, LONDON • RECENSENT: YEHYA ALAZEM • FOTO: CATHERINE ASHMORE

Efter många års väntan och spekulationer och alla problem med rösten stod **Jonas Kaufmann** äntligen på scen för att ta sig an en av de svåraste tenorrollerna, **Giuseppe Verdis** Otello. Rollen har för många tenorer inneburit en vändpunkt i deras karriärer. Få har klarat uppgiften till fullo, och sedan Plácido Domingos dagar har man knappast ställt så höga förväntningar som just nu på Jonas Kaufmann. Otello är en roll som kräver i princip allt, och Kaufmann har allt som krävs, utom en sak – Otellorösten. Hans scenärvaro och agerande är nästintill idealiska för rollen. Kaufmann bemästrar rollen rent tekniskt, men han saknar ändå den sista växeln som en Otello behöver, nämligen den dramatiska genomslagskraften. En Otelloröst ska skära som ett svärd, men Kaufmann lyckas knappast ta sig genom orkestern. Ibland undrade jag om jag satt på fel sida eller om orkestern var för stark – men nej, de andra sångarna hördes bra och tydligt utan några problem. I de mer lyriska avsnitten, som t.ex. ”Già nella notte densa” och i sista akten övertyger han dock, men helheten brister.

I stället stjal den inhopande barytonen **Marco Vratogna** föreställningen, och vilken fenomenal Jago han är! Det känns som om hela jordens ondska har samlats på Covent Garden. Många hade sett fram emot Ludovic Téziers rolledebut, men han fick ställa in av hälsoskäl. Att han skulle göra en bättre insats än Vratogna tvivlar jag på. Vratogna äger scenen både vokalt och dramatiskt, och har det psykologiska övertaget gentemot Otello redan innan operan börjar, då han får stå ensam på scenen innan stormen drar igång. Mellan de två herrarna står **Maria Agresta**, och hon gör en bra Desdemona utan att sticka ut. I de första två akterna gör hon ett

par osäkra insatser men växer med spelets gång och sjunger sin stora scen vackert och sentimentalt.

Keith Warner står för en mycket bra regi. En mörk och tidlös uppsättning med fokus på Jagos inneboende svarta krafter, där **Boris Kudličkas** scenografi utgår från den psykologiska kärnan i dramat.

Kören och orkestern under **Antonio Pappano** går nästan inte att beskriva. En bättre Verdiupplevelse får man leta efter. Pappano lyfter upp dramat, höjer temperaturen och håller spänningen utan att tappa en enda detalj, men tyvärr får han ibland dämpa orkestern för Kaufmanns skull, inte minst i edsduetten i slutet av andra akten.

Men den som vill höra en riktig Otello får plocka fram inspelningar med Mario Del Monaco, Jon Vickers eller Plácido Domingo ur skivhyllan, annars vänta ett tag till. ■

VERDI: OTELLO

Premiär 21 juni, besökt föreställning 24 juni 2017.

Dirigent: Antonio Pappano

Regi: Keith Warner

Scenografi: Boris Kudlička

Kostym: Kaspar Glaner

Ljusdesign: Bruno Poet

Solister: Jonas Kaufmann, Maria Agresta, Marco Vratogna, Frédéric Antoun, Thomas Atkins, Kai Rüütel, In Sung Sim.

www.roh.org.uk

Bohuslav Martinů

OCH THE GREEK PASSION

Musikdramat *The Greek Passion* kom att sysselsätta Bohuslav Martinů (1890–1959) en stor del av hans sista levnadsår och kan betraktas inte enbart som tonsättarens musikaliska testamente utan även som en del av hans personliga credo. Operan, som är baserad på Nikos Kazantzakis roman *Christ Recrucified* från 1948, är också brännande aktuell nu när vi nästan dagligen konfronteras med bilder och vittnesmål från människor i nöd eller på flykt.

På 1950-talet när verket tillkom var Martinů visserligen inte längre på flykt, men den exil som inleddes när han 1923 lämnade sitt hemland för Paris, en stad han tvingades fly från 1940 vid den tyska inmarschen för att i likhet med så många andra konstnärer så småningom finna en tillflykt i USA, upphörde därefter aldrig. Förhoppningen att kunna återvända till Tjeckoslovakien efter kriget grusades först av en allvarlig fallolycka 1946 och sedan av den kommunistiska Pragkuppen 1948. Något hem han kunde kalla sitt eget fick han aldrig efter sin flykt från Frankrike.

I mitten av 1950-talet disponerade Martinů och hans fru under ett par år ett litet hus i Nice. Han kontaktade då Kazantzakis, som även han var bosatt på Rivieran,

sina hem och ber om asyl. I det följande får vi ta del av de konflikter som uppstår inom och mellan individer och grupper som följd av flyktingtrycket. De personer som fått i uppgift att gestalta de bibliska karaktärerna kommer alltmer att identifiera sig med sina roller och med undantag för Judas bildar de så småningom en Refugees welcome-falang. Byns ledning anförd av kyrkoherden uppvisar en avvisande hållning. När så herden Manolios, som spelar Kristus, till slut offentligt ifrågasätter själva grundvalarna för den samhällsordning han dittills varit en del av, blir han först bannlyst och sedan dödad. Flyktingarna lämnar därefter trakten för att söka hjälp på annat håll.

I början av 1956 var Martinů färdig att påbörja kompositionsarbetet av den första versionen, som blev klar vid nyåret 1957. Musikaliskt är skillnaderna i tonspråket i förhållande till hans tidigare huvudverk som operatonsättare, den tjugo år äldre *Julietta*, avsevärda för att inte säga häpnadsväckande. Efter flykten till USA hade Martinů i viss mån förenklat sin stil utan att egentligen göra några eftergifter och det gör han inte i *The Greek Passion* heller. Den legering av neoimpressionism och folk-musikinfluenser i en fritonal kontext som varit hans signum under en tid, kompletteras här med en hymnartad kantabilitet, framför allt i de omfattande körpartierna. Det kan vara en effekt av att han på Kazantzakis inrådan fördjupade sig i grekisk-ortodox kyrkomusik. I ett lyckat framförande är musiken nästan chockartat uttrycksfull.

artinů

för att diskutera en tonsättning av romanen. Martinů fick författarens tillåtelse och korresponderade också med honom under färdigställandet av librettot, som var klart i början av 1956. Trots att tonsättaren fick reducera den omfattande romanen avsevärt lyckades han ändå frilägga dess humanistiska budskap.

Handlingen i operan utspelar sig i en grekisk by under den tid då landet var ockuperat av turkarna. Där har de styrande just utsett huvudrollsinnehavarna i ett passionsspel tänkt att äga rum följande påsk: Kristus, ett par av apostlarna, Maria Magdalena och Judas. I detta nu anländer en grupp flyktingar fördrivna från

Efter avslutat arbete hade Martinů också turen att finna en intresserad chefsdirigent vid ett stort operahus, Rafael Kubelik på Covent Garden i London. Av den iscensättning tonsättaren hoppades på blev emellertid ingenting av. Operastyrelsen anlätade en grupp sakkunniga som avrådde från ett framförande och styrelsen gick emot Kubeliks rekommendationer.

Martinů tog refuseringen på ett konstruktivt sätt. Han företog en så grundlig revision av verket att det i dag existerar två spelbara versioner som båda också framförs.

3

Efter beskedet om refuseringen påbörjade han revisionen i början av 1958. Kazantzakis hade under mellantiden avlidit och Martinů arbetade denna gång därför utan stöd av honom. Dessutom började den cancer som skulle släcka Martinůs livslåga följande år göra sig märkbar under arbetet. Han ändrade egentligen ingenting i det huvudsakliga händelseförloppet men strök ner den ursprungliga texten avsevärt. Dessutom behöll Martinů ungefär en tredjedel av musiken. I övrigt är den nykomponerad eller förändrad. Han beskrev skillnaden som att den reviderade versionen innehöll mycket mer musik, men trots detta har speltiden blivit kortare efter revisionen. Tonsättaren lade sista handen vid omarbetningen i januari 1959 och operan fick en postum premiär i Zürich två år senare. För ledningen av framförandet stod dirigenten och musikmecenaten Paul Sacher, som låtit paret Martinů disponera en bostad på sin egendom under de sista åren av Martinůs liv.

Originalversionen fick sin urpremiär först vid festspelen i Bregenz 1999 efter ett långvarigt arbete med att lokalisera och rekonstruera manuskriptet. Vid detta tillfälle gestaltade för övrigt Nina Stemme den kvinnliga huvudrollen, byhoran Katerina.

Att eftervärlden har två versioner av *The Greek Passion* att välja mellan ställer förstas intresserade operachefer inför ett val som inte är helt lätt. Båda versionerna har haft inflytelserika förespråkare och mig veterligen även blivit föremål för två inspelningar vardera. Det faktum att Martinů inte gjorde något försök att behålla originalmanuskriptet intakt utan tvärtom skänkte bort delar av det till beundrare och vänner talar för att han uppfattade att den slutgiltiga versionen ersatte den tidigare och därmed var den giltiga. Å andra sidan uppvisar konsthistorien en hel del exempel på att eftervärlden gjort helt andra prioriteringar bland konstnärernas efterlämnade skapelser än vad konstnärerna själva gjort. Eftersom båda versionerna av *The Greek Passion* är helt autentiska blir det därför den enskilde åskådaren eller lyssnaren som får avgöra vilken version som är att föredra och på vilka grunder. ■ Günter Thiele

1. Scen ur *The Greek Passion* på Oper Graz. Foto: Werner Kmetitsch.

2. Bobuslav Martinů.

3. Kostymskisser från den kommande uppsättningen av *The Greek Passion* på Wermland Opera. Foto: Johanna Sterner.

Detalj från grafiskt material ur den kommande uppsättningen av *The Greek Passion* på Wermland Opera.

SÄFFLEOPERAN PRESENTERAR

BROADWAYMUSIKALEN
Annie
PREMIÄR 7 OKTOBER

BILJETTER 0533-68 16 00

www.saffleoperan.se

*Boka dina annonser
via vår samarbetspartner!*

Beställ annonsprislistan redan nu!
Nr 5/2017 utkommer den 24 november och
bokningsstoppet är satt till den 1 november.

Alex Simonsson,
alex@sb-media.se

Swartling & Bergström Media
Birger Jarlsgatan 110
114 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63. www.sb-media.se

S&B
SWARTLING & BERGSTRÖM MEDIA

MARTINŮ: THE GREEK PASSION

Romei, Kaiser, Butter, Zelinka, von Senden, Miyus, Sekay, Sfiris, Perczak. Grazer Philharmonisches Orchester, Chor & Extrachor der Oper Graz/Kaftan
Oehms Classics OC 967 [2 CD]

Distr: Naxos

Bohuslav Martinů brukar räknas som den fjärde store tjeckiske tonsättaren efter Smetana, Dvořák och Janáček. Trots att han efter flytten till Paris 1923 kom att leva resten av sitt liv i europeisk och amerikansk exil var den tjeckiska folkmusiken alltid en viktig inspiration i hans komponerande. I Paris drogs han in i tidens nyklassicistiska strömningar och tog intryck av tonsättare som Albert Roussel, Igor Stravinskij och medlemmarna i Les Six.

Martinůs verklista är enorm och i det närmaste oöverskådlig. För scenen komponerade han ett tjugotal operor och åtminstone tolv baletter. De flesta av dem har, liksom det mesta i hans övriga produktion, getts ut på det tjeckiska skivmärket Supraphon. Mycket också på det franska bolaget Le Chant du Monde.

Av Martinůs operor är den surrealistiskt inspirerade *Julietta* (Prag 1938) och hans sista opera, *The Greek Passion* (Zürich 1961) de mest kända. *Julietta* har nyligen framförts både i Prag och i Berlin. Den senare på Staatsoper med Daniel Barenboim som dirigent och Rolando Villazón i huvudrollen. Men även radiooperan *Komedi på en bro* (Prag 1937) och den Goldoni-inspirerade *Mirandolina* (Prag 1959) framförs regelbundet.

Det finns numera fyra inspelningar av *The Greek Passion*, varav två på märket Supraphon. Den ena med Charles Mackerras, Tjeckiska filharmonin och solister från operan i Cardiff i en engelskspråkig

produktion från Brno 1981, den andra en tjeckiskspråkig radioinspelning från Prag under Libor Pešek samma år. Mackerras inspelning blev senare också soundtrack till en tv-filmatisering av operan 1999, där tjeckiska skådespelare mimar till de engelska sångarna. Det finns också en upptagning, som går tillbaka på originalversionen från 1957, på Koch från Bregenz 1999 med Nina Stemme i en av rollerna.

Det gör även denna inspelning på Oehms Classics av *The Greek Passion* från ett framförande i Graz 2016 som inte innehåller de revideringar tonsättaren gjorde före sin död inför den så kallade Zürichversionen med dess mer utarbetade körsccener i början och i slutet av operan. Förmodligen har den tidiga versionen uppfattats som dramaturgiskt tajtare.

The Greek Passion, som f.ö. spelas i Karlstad i höst i originalversionen, aktualiseras naturligtvis delvis av dagens flykt- och migrationskris. Men de konflikter operan gestaltar härrör inte ur några interkulturella eller religiösa motsättningar utan avspeglar maktkampen inom en snäv och entydigt kristen sfär.

Handlingen är hämtad från det grekiska Anatolien, strax före det Osmanska rikets fall och de ömsesidigt omfattande folkfördrivningar av greker respektive turkar som skulle äga rum.

Till en liten välmående grekisk by nedanför berget Sarakina, där man förbereder sig för det årliga passionsspelet, anländer plötsligt en grupp främlingar från den av turkarna nerbrända grekiska grannbyn. De kommer som flyktingar med krav på att få ett stycke mark där de kan återuppbygga sin tillvaro.

Flyktingarna delar befolkningen i två läger och händelseförloppet börjar snart efterlikna det i den bibliska passionsberättelsen.

Det var meningen att *The Greek Passion* skulle uppföras på Covent Garden 1957, men förberedelserna avbröts, förmodligen delvis med anledning av den då infekterade Cypernkrisen, som sände sina svallvågor till London då ön fram till 1960 fortfarande var en brittisk koloni. Operan fick inte sitt uruppförande förrän i Zürich 1961, två år efter

Scen ur The Greek Passion på Oper Graz

Foto: Werner Kneifisch

Martinus död. Året därpå gavs den i Brno i det kommunistiska Tjeckoslovakien, men med kraftigt nerdämpad religiös framtoning.

Martinů har i sin musik delvis använt sig av både grekisk folkmusik och ortodox kyrkosång för att skapa en lokal kolorit. Orkestrala inslag interfolieras med talade dialoger och kammarmusikaliska avsnitt, där Martinůs subtila känsla för olika klangvalörer kommer till uttryck.

Det är en mycket välljudande och atmosfärrik upptagning som inte står de tidigare efter. Bland sångarna utmärker sig främst den schweiziske tenoren **Rolf Romei** som Manolios, mezzosopranen **Dshamilja Kaiser** som en gripande Katerina och basen **Wilfried Zelinka** som auktoritativ och ondsint pater Grigoris.

Ljudbilden är oklanderlig och orkesterspelet väldifferentierat och fullödigt under den tyske dirigenten **Dirk Kaftan**, som var Grazoperans chefsdirigent 2013–17.

Utgåvan innehåller libretto på engelska samt några färgbilder från Grazuppsättningen. ■ Henry Larsson

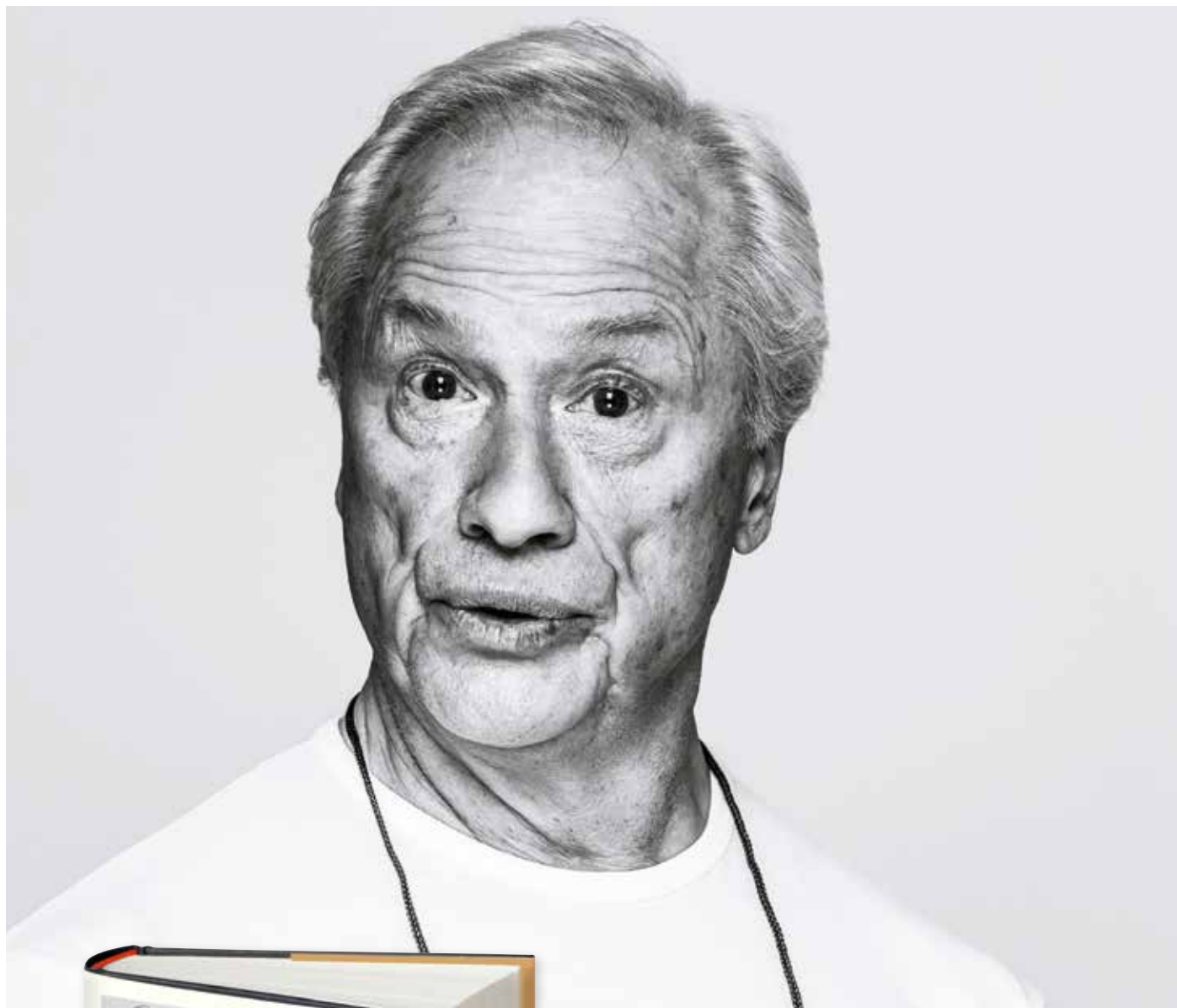
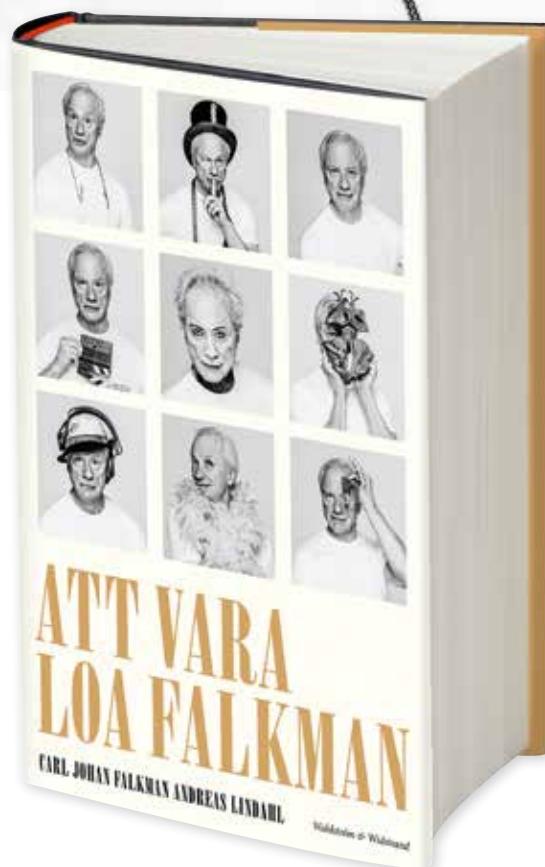

Foto: Mats Bäcker

ATT VARA LOA FALKMAN

Carl Johan Falkman, Andreas Lindahl

Wahlström & Widstrand (250 s.)

ISBN 9 789146 230458

I **Loa Falkmans** memoarer, berättade för musik- och radiojournalisten **Andreas Lindahl**, tas läsaren med på en resa från föräldrahemmet till scenerna i Paris och New York. Som få svenska operasångare är Loa känd och omtyckt i breda folklager. Inte för att han är en av de främsta i sitt fack utan mer för sin mångsidighet. Vi som är uppvuxna på 1960-talet med en tv-kanal i svartvitt minns hur t.ex. Birgit Nilsson samt Elisabeth Söderström och Kjerstin Dellert i Prima primadonnor (i färg) också var folkkära hos en publik som aldrig sett sångerskorna på en operascen. Samma sak är det med Loa.

Han berättar generöst ur sitt liv. Han väjer inte för svåra sidor som sin dyslexi, som gjorde att hans skolgång blev tuff. I stället blev Loa klassens rolighetsminister eftersom han var bra på att imitera människor. Svenskläraren på Djursholms samskola var Bengt Jahnsson, sedermera en beryktad teaterkritiker i Dagens Nyheter. Loa är uppväxt i ett musikaliskt medelklasshem i det välbärgade Stocksund, fadern var chef för Svenska Turistföreningen.

Intresset för musik och språk fanns redan tidigt. I mitten på 60-talet kom Drottningholms Slottsteater in i Loas liv tack vare hans storsyster Malin, som även drog dit brodern Per. Bröderna jobbade som statister och salongsvaktmästare. Via amatörsällskapet Mosebacke Kammaropera, där Loa sjöng titelrollen i *Figaros bröllop*, stod siktet inställt på en utbildning vid Operahögskolan i Stockholm. Vilket uppmuntrades av dess rektor Lars af Malmborg och Loa kom in vid andra försöket 1970. Bland studiekamraterna fanns Britt Marie Aruhn, Solveig Faringer och Josef Köstlinger (Tamino i Bergmans Trollflöjtsfilm).

Redan sommaren 1971 gjorde Loa debut i barockoperan *Dal male il bene* på Vadstena-Akademien mot bl.a. Helena Döse, vilket ledde till gästspel på Drottningholmsteatern. Efter operautbildningen fick Loa anställning på Stockholmsoperan. Debut som Ferdinand vid urpremiären på Lars Johan Werles *Tintomara* i samband med att Operan firade sitt 200-årsjubileum 1973. Sedan rullade det på i snabb takt med Drottningholm samma sommar i Rossinibuffan *Kärlek på prov* och i *Così fan tutte*. Fast det stora genombrottet kom året därpå i Operans nyuppsättning av *Don Giovanni*, där Loa sjöng Masetto mot Sylvia Lindenstrands Zerlina. Det är mer än märkligt att han inte nämner detta, likaså att de två sjöng mot varandra i flera uppsättningar som *Barberaren i Sevilla* och *Askungen*. Här borde det finnas saker att berätta. Inte heller nämns det betydelsefulla samarbetet med regissören Göran Järvefelt.

Däremot berättar Loa ingående om rollen Don Giovanni, som han har gjort i flera uppsättningar, bland annat på Stockholmsoperan, Drottningholmsteatern och på Tylteatern (Stavovské divadlo) i Prag, där Mozarts opera uruppfördes. Han medverkade även i Suzanne Ostens film *Bröderna Mozart*.

I början av sin karriär var Loa ett sceniskt naturbarn och helt oförställd. Han spelade inte då rollen av Loa. Själv upplevde jag honom redan i *Barberaren* och som betjänten Henrik i Carl Nielsens *Maskerad*, i både operorna mot Gösta Winbergh – en kollega som Loa inte heller går in närmare på. Fint är att Loa sätter in den oinitierade läsaren på ett lättfattligt sätt i de operor han nämner i texten.

Det blev 17 år på Stockholmsoperan innan han sa upp sig. Det uppstod en konflikt med dåvarande operachefen Eskil Hemberg, vilket redogörs utförligt för i boken. Kollegan Britt Marie Aruhn tog

Andreas Lindahl

Foto: Emele Asplund

Loas parti, vilket hon krediteras för. I övrigt stod de tydligen inte på samma våglängd.

Loas karriär löper på med Escamillo i Peter Brooks berömda uppsättning av *La tragédie de Carmen*, narren i Shakespeares *Trettondagsafton* på Dramaten, den fiaskoartade medverkan vid den svenska uttagningen av Eurovision Song Contest 1990 och nu senast som ICA-Stig, ett rent reklamjobb. Själv minns jag framför allt Loa som Rune Runeberg i Susanne Biers film *Pensionat Oskar* efter Jonas Gardells manus. Om både tillblivelsen och filmarbetet berättar Loa ingående.

Loas manager är hustrun Rosy Jauckens som var solist i Opera-baletten. De bildade ett eget aktiebolag. Genom goda vänner hamnade de i ett av världens största revisionsföretag, en udda fågel bland multinationella kunder. Sedan lyckades deras revisor ta kontrollen över bolaget, vilket ledde till juridiska processer under flera års tid. I en dom i Förvaltningsrätten blev paret av med i princip allt de ägde. Loa tycker själv i efterhand att de hade varit aningslösa.

Slutet av boken handlar mest om jakt, vilket intresserar mig föga. Här tappar jag intresset för sammanhanget, bestrött med kända namn. Den ene finare än den andre. Till slut får jag för mig att även memoarerna ska inbringa något ekonomiskt i slutändan. ■■ Sören Tranberg

JEFFREY TATE
1943 – 2017

† Den brittiske dirigenten Sir Jeffrey Tate har avlidit i en hjärtattack i Bergamo, 74 år gammal. Han adlades sex veckor före sin bortgång. Tate led av en neurologisk sjukdom, vilket gjorde att hans barndom var ett tungt kapitel. Han fick lära sig att gå med hjälp av käppar – ett handikapp som han levde med livet ut. Redan i unga år var han en stor pianotalang. Innan han utbildade sig till dirigent tog han en läkarexamen (ögonkirurgi) i Cambridge 1969.

Men sedan tog musiken över och han var både repetitör och coach på Covent Garden i London. Han verkade som Georg Soltis assistent. Han var också assistent åt Herbert von Karajan vid Salzburgfestspelen. Samma uppgift hade han hos Pierre Boulez i Bayreuth (*Nibelungens ring*) och hos James Levine på Metropolitan i New York.

Vid 35 års ålder debuterade Tate då han ledde en *Carmen*-premiär på Stora Teatern i Göteborg. Med kort varsel ersatte han teaterns chefsdirigent Gunnar Staern, som blivit akut sjuk. Det var den brittiske nestorn John Pritchard som hade rekommenderat Tate. Det blev succé. I Göteborg kom Tate också att leda nyuppsättningar av både *Trollflöjten* och *Staden Mahagonnys uppgång och fall*. Det senare verket hade han dirigerat på Met, där han debuterat med Alban Bergs *Lulu* 1980.

Tate är berömd för sina inspelningar av Haydn- och Mozartsymfonier på EMI. Liksom hans inspelningar av Mozarts pianokonsorter med Mitsuko Uchida. När dessa rader skrivs lyssnar jag på Tates inspelning av Engelbert Humperdincks *Hans och Greta* (EMI) med Anne Sofie von Otter och

Barbara Bonney. Han spelade även in Richard Strauss *Arabella* med Kiri Te Kanawa och Bergs *Lulu* med Patricia Wise. På Philips blev det för Tates del *Hoffmanns äventyr* med Francisco Araiza och på Claves *Elektra* med Gwyneth Jones.

Tate utsågs till chefsdirigent på San Carlo-operan i Neapel 2005, där han bl.a. framförde Humperdinckoperan *Königskinder*. Stor uppmärksamhet rönt Jeffrey Tate när han dirigerade Richard Wagners *Nibelungens ring* i Paris, Wien och Adelaide, Australien. Tate utsågs till chefsdirigent för Hamburger Symphoniker 2009 – ett kontrakt som löpte till 2019. Två dagar före sin bortgång ledde han Gustav Mahlers nionde symfoni i Trento.

Jeffrey Tate tilldelades ett antal stora utmärkelser av både franska och brittiska regeringar: Chevalier de la Légion d'honneur, Chevalier des Arts et des Lettres och Commander of the British Empire (CBE).

Jag minns honom från hans framträdanden i Göteborg och jag följde sedan med stort intresse hans imponerande karriär. Det är en stor musiker och personlighet som har lämnat oss. ■■

Foto: Petra Hejlska

† Den tjeckiske dirigenten **Jiří Bělohlávek** har avlidit efter en kort tids sjukdom, 71 år gammal. I sin hemstad Prag utbildade han sig vid stadens musikkonservatorium i cellospel och i dirigering för Sergiu Celibidache. Bělohlávek blev chefsdirigent för Tjeckiska filharmonin 1990. Han lämnade chefskapet två år senare efter diverse kontroverser med orkestern. Han återkom igen som chef 2012. Bělohlávek hade vid sin bortgång kontrakt med filharmonin fram till 2022. Han var också under sex år chefsdirigent för BBC Symphony Orchestra. Bělohlávek gjorde många inspelningar av såväl symfoni- som operarepertoaren, främst då av tjeckisk musik, inte minst Bohuslav Martinůs verk, på skivmärken som t.ex. Supraphon, Chandos, Harmonia Mundi, Warner Classics och Deutsche Grammophon.

I Glyndebourne dirigerade Jiří Bělohlávek operorna *Jenůfa*, *Tristan och Isolde* (med Nina Stemme och Katarina Karnéus, finns på dvd, Opus Arte) och *Rusalka*. Han gjorde sin Metropolitanandebut i New York 2004 genom att dirigera *Katja Kabanova* med Karita Mattila i titelrollen. På Met ledde han också framföranden av *Jenůfa*, *Eugen Onegin* och *Rusalka*.

Jag upplevde Jiří Bělohlávek när han dirigerade Bedřich Smetanas storslagna ballad *Spöktbruden* i Göteborgs konserthus 1995, f.ö. Sverigepremiär för detta verk. :||

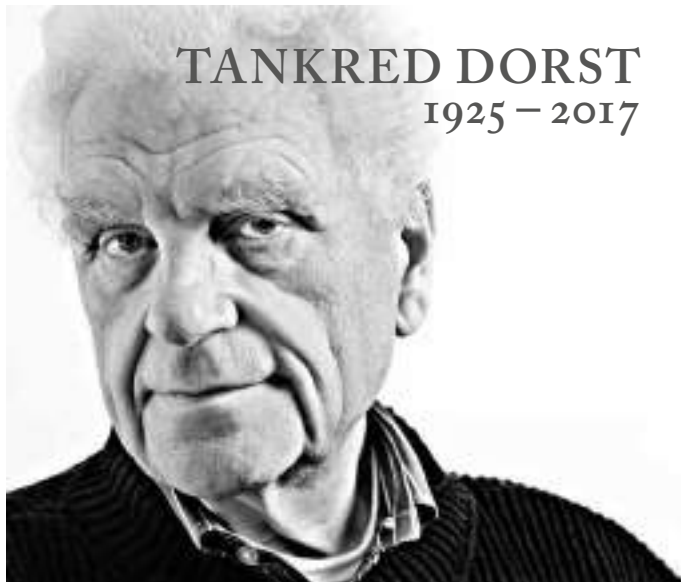
† Den tyska bildkonstnären, scenografen och kostymören **Rosalie** har avlidit i sin hemstad Stuttgart, 64 år gammal. Egentligen hette hon **Gudrun Müller**. På 1970-talet studerade hon germanistik och konsthistoria vid universitetet i Stuttgart. Mellan åren 1975 och 1982 utbildade hon sig i måleri, grafik, men även i scenografi för Jürgen Rose. Sedan 1979 var hon verksam som fri konstnär. Hon gjorde experimentella rum- och figurkoncept och

var känd för sin installationskonst, men också som skulptör. Vid sidan om detta var hon även verksam som scenograf och kostymör inom opera, teater, balett och experimentell musik och film.

Sedan 1995 var Rosalie professor i scenografi och kostym vid Hochschule für Gestaltung Offenbach am Main. Hon var rikligt prisbelönad med t.ex. förstapriset vid Biennalen i München. Sina mest kända scenografier och kostymer gjorde hon till regissören Alfred Kirchners uppsättningar av *Idomeneo* i Hamburg 1990 och *Nibelungens ring* vid Bayreuthfestspelen 1994–98. Dessutom till Henzes *Pollicino* vid festspelen i Schwetzingen, Telemanns *Pimpinone* i Stuttgart, Strauss *Salome* i Strasbourg och Lissabon, *Die Frau ohne Schatten* på Semperoper i Dresden och *Lohengrin* i Tokyo.

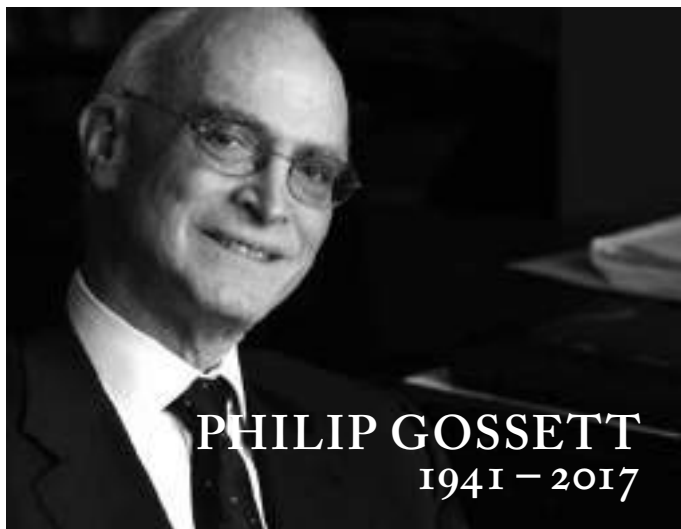
Hennes sista scenkonstarbete blev *Salome* på Oper Leipzig. Uppsättningen hade premiär samma vecka som hon gick bort, se sidan 13. :||

TANKRED DORST
1925 – 2017

† Den tyske dramatikern och skriftställaren **Tankred Dorst** har avlidit 91 år gammal. Hans legendariska pjäs *Merlin oder Das wüste Land* och hans *Parzival-Adaption*, i regi av Robert Wilson på Thalia Theater i Hamburg, tillhör hans viktigaste verk. Vid 80 års ålder 2006 regisserade Dorst *Nibelungens ring* vid festspelen i Bayreuth. ■||

PHILIP GOSSETT
1941 – 2017

† Den amerikanske musikforskaren och före detta professorn vid University of Chicago **Philip Gossett** har avlidit efter en tids sjukdom, 75 år gammal. Han gjorde sig känd som utgivare av källkritiska partiturer till otaliga operor av bl. a. Rossini, Donizetti och Verdi. Dessutom författade han en stor mängd väsentlig operalitteratur, däribland boken *Divas and Scholars: Performing Italian Opera* – ett verk som belönades med Årets bästa bok om musik 2006 av the American Musicological Society. Philip Gossett invaldes som utländsk ledamot av Kungliga Musikaliska Akademien 2008. ■|| Sören Tranberg

† Tenoren **Jonas Olofsson** har gått bort efter en längre tids sjukdom i en hjärntumör, 45 år gammal. Han hade såväl en kantors-examen som utbildning vid Musikhögskolan och Operahögskolan i Göteborg, där examensrollen blev huvudrollen Jim Mahoney i Kurt Weills *Staden Mahagonnys uppgång och fall* 2003. Därefter for han direkt till operan i Hamburg, vid vars operastudio han var engagerad 2003–05. Där gjorde han en mängd mindre roller som Ruiz i *Trubaduren*, Spoletta i *Tosca* och Borsa i *Rigoletto*. I Hamburg spelade han också Louis Ironside vid den tyska premiären på Peter Eötvös opera *Angels in America* – den rollen gjorde han även i Amsterdam och Los Angeles.

Vid Vadstena-Akademien gjorde Jonas Olofsson Ulf i Ivar Hallströms *Hertig Magnus och sjöjungfrun*, vid Wermland Opera Borsa i *Rigoletto* och på Läckö slottsopera professor Arrhenius vid uruppförandet av Daniel Börtz' *Magnus Gabriel*.

På Göteborgsoperan gjorde han bland annat rollerna Augustin Moser i *Mästersångarna i Nürnberg*, Spoletta i *Tosca*, Rustighello i Donizettis *Lucrezia Borgia*, Squeak i Brittens *Billy Budd*, Hupka vid uruppförandet av Hans Gefors *Notorious* och Vitek i Janáček's *Fallet Makropulos*. Han var även uppsatt att göra Goro i *Madame Butterfly*, Malcolm i Verdis *Macbeth* och Monostatos i *Trollflöjten*, men sjukdomen lade hinder i vägen.

Jonas Olofsson var i grunden en lyrisk tenor med en mycket vacker timbre och säker höjd ända upp på höga c. Men han gjorde sig framför allt en karriär i karaktärstenorfacket tack vare sin exceptionella skådespelarbegåvning.

Olofssons specialitet var roller som var livrädda innerst inne för makten som fanns ovanför honom, och därmed sadistiskt elak mot dem som befanns sig under honom – med andra ord en "mellanchef" som slickade uppåt och sparkade neråt. De karaktärerna mejslade han ut till förfining i *Tosca*, *Lucrezia*

Borgia, Billy Budd och *Notorious*. Man brukar säga att de snällaste personerna privat är de som brukar kunna göra de elakaste rollporträtten. Det stämde med råge in på Jonas Olofsson – för någon mer varmhjärtad, empatisk och humoristisk kollega går knappast att finna.

Att karriären inte fick bli längre är smärtsamt, men tacksamheten är desto större över vad han gav oss. På dvd finns han som Hupka i *Notorious* och på cd som Ulf i *Hertig Magnus och sjöjungfrun* på märket Naxos. ■|| Göran Gademan

JONAS OLOFSSON

1971 – 2017

OFATTBARA SKENANDE TYSKA OPERAKOSTNADER

Tyskarnas världsvida rykte som effektiva organisatörer och ekonomer har de senaste åren fått sina törnar, åtminstone inom byggsektorn. I första hand gäller det naturligtvis den nya flygplatsen i Berlin som sedan flera år står färdig men obrukbar. Envisa tekniska problem gör den omöjlig att öppna för trafik.

Den så kraftigt fördrade och försenade Elbphilharmonie i Hamburg var länge en lika sorglig följetong men har sedan den äntligen öppnade i januari blivit en total succé inte bara musikaliskt. Under dramatiken kring G 20-mötet i juli syntes ständigt Elbphilharmonie som ett nytt kännetecken för staden som bakgrund till nyhetsrapporteringen i tysk tv.

Renoveringen av Berlins Staatsoper Unter den Linden har också blivit mycket dyrare och mer tidsödande än beräknat. Den skulle ta två år, men det blev sju. I höst ska den – hoppas alla – öppna igen. Håll tummarna!

Ytterligare en sorglig följetong är renoveringen av Kölnoperan. Den har redan dragit långt över tiden, byggfusk har upptäckts, och en ny teknisk verksamhetsledare, **Bernd Streitberger**, har införskaffats. I sommar har han offentliggjort en ny siffra för de troliga byggkostnaderna: 570 miljoner euro. Och då handlar det alltså bara om en renovering. Det antas dessutom att kostnaderna kommer att stiga. Ny tid för återöppningen har annonserats till – hösten 2022! "Disaster!" är kommentaren från Kölns "Oberbürgermeisterin" **Henriette Reker**. ■ Lennart Bromander

Sanering av Kölnoperan

NR 5/2017 UTKOMMER
DEN 24 NOVEMBER!

- ◆ Vi presenterar kandidaterna till Tidskriften OPERAS pris 2017. Det är ni prenumeranter och läsare som röstar fram vinnaren.
- ◆ Vi intervjuar kostymören Karin Erskine. Hon började sin bana som kostymör på Sveriges Television. Sedan 1981 är hon frilans. Erskine har bland annat samarbetat med Robert Lepage.
- ◆ Hur ser framtiden ut för Drottningholms Slottsteater? Varför spelas det så få föreställningar numera? Är anslagen för små? Det söker vi svar på genom att intervjua teaterns ledning.
- ◆ OPERA bevakar urpremiär på Höstsonaten med Anne Sofie von Otter och Erika Sunnegårdh på Finlands Nationalopera i Helsingfors. Likaså urpremiären på Victoria Borisova-Ollas opera Dracula på Stockholmsoperan. Dessutom uppmärksammar vi bl.a. Sverigepremiären på The Greek Passion på Wermland Opera i Karlstad, Turandot på Folkoperan, dubbelprogrammet De sju dödssynderna och Gianni Schicchi på Göteborgsoperan samt Faust i Umeå.

Fr. v.: Maskeradbalen, Folkoperan 2012. Kostym: Karin Erskine. Foto: Mats Bäcker.
Così fan tutte, Drottningholms Slottsteater. Foto: Mats Bäcker.
Ann Sofie von Otter. Foto: Ewa-Marie Rundquist.
Pressbild Turandot, Folkoperan.

OPERAS 75:E NUMMER!

avlyssnat

LEUCHTENDE LIEBE

Beethoven & Wagner
 Elisabet Strid, sopran
 Bulgarian National Radio Symphony
 Orchestra/Anguélov
 Oehms Classics OC 1882 [1 CD]
 Distr: Naxos

En majkväll 1998 tog jag en cykeltur till en källarlokal i Lund för att kolla in en grupp operaamatörer som skulle framföra **Mascagnis** *På Sicilien*. Det var ett så lyckat framförande att jag skrev en bit i tidningen *Arbetet*. Jag citerar mig själv: "Här hade man framför allt i **Elisabet Strid** en Santuzza av överraskande hög klass. Hon hade en scennärvaro som skapade spänning innan hon öppnat munnen och hennes välegaliserade röst har både glans på höjden och märg i mellanregistret. Henne vill jag höra mer av i större sammanhang."

Sedan har det bara gått framåt för Elisabet Strid. Efter Santuzza i Lund kom hon in på Operahögskolan i Stockholm, sjöng 2003 titelrollen vid uruppförandet av **Carl Unander-Scharins** *Byrgitta*-opera i Vadstena, och så småningom gjorde hon succé bland annat i titelrollen i **Dvořáks** *Rusalka*, som hon gjort i Umeå, Helsingfors, Göteborg, Mexico City och Kapstaden i Sydafrika. De senaste åren har vi tyvärr inte fått höra henne så ofta i Sverige, men hennes internationella karriär går stadigt framåt med många tunga engagemang framför allt i Tyskland. I höst sjunger hon Sieglinde i *Valkyrian* på Lyric Opera i Chicago.

Mer och mer har det handlat om **Wagner** för Elisabet Strid, och det är logiskt att denna hennes första cd är helt koncentrerad på olika Wagnerpartier, även om den inleds med "Abscheulicher" ur **Beethovens** *Fidelio*. Strids röst har under de tjugo år jag med ojämna mellanrum följt henne hela tiden utvecklats i dramatisk riktning, och i dag är hon avgjort att betrakta som en fullfjädrad dramatisk sopran med naturlig kompetens för Isolde och Brünnhilde. Hon har sjungit Brünnhilde i *Siegfried* på scen, och hennes cd avslutas med det avsnitt som börjar "Ewig war ich". *Siegfried*-Brünnhilde är ett kort men extremt svårt parti. Det kräver inte minst glansfulla höjdtoner som kan signalera den "flammande kärlek" som skivans titel lockar med.

Elisabet Strid har allt som behövs här och jag längtar efter att få höra mer än ett litet smakprov.

Wagners operor duger egentligen inte att använda som recitalmaterial. Han tänkte hela tiden så till den grad musikedramatiskt – inte minst i *Ringen* – att små utsnitt inte gör musiken rättvisa. Det gäller här också de två små avsnitten ur första akten av *Valkyrian*, även om de ändå är tillräckliga för att övertyga om Elisabet Strids kompetens också som Sieglinde.

Det är åt det högdramatiska hållet Strids röst och framställning hela tiden strävar. Det blir särskilt påfallande när jag direkt jämför henne med en utpräglad "jugendlich" röst som Camilla Nylunds. Repertoaren på en recitalskiva med Nylund, som kom härom året, överlappar i stort sett Strids. Båda sjunger strålande bra, men Nylund klingar lyriskt även i dramatiska avsnitt, medan Strid klingar dramatiskt även i lyriska. Det gör deras versioner av Isoldes "Mild und leise" påfallande olika. Isolde har Elisabet Strid ännu inte gjort på scen, men det är rimligen en drömroll för henne.

Hennes dramatiska expressivitet och glansfulla, klara, vibratofria fortetoner imponerar rakt igenom. Även om hon sjunger Elisabeths hälsningssång och bön med största briljans känns *Tannhäuser*, som hon ofta sjungit i Tyskland, som ett passerat stadium för sångerskan. Elsa representeras av "Einsam in trüben Tagen", och Elsa verkar i än högre grad att vara ett parti som inte ligger riktigt till för henne. Däremot har Elisabet Strids version av Sentas ballad ur *Den flygande holländaren* knock out-kvaliteter som är rent oemotståndliga. Hennes "Abscheulicher" ur *Fidelio* har också obetyvlig kraft och spänst, fastän jag störs litet av dåligt "flyt" i **Ivan Anguélovs** och den bulgariska radioorkesterns ackompanjemang. En liten raritet är en aria ur Wagners inte så betydande ungdomsopera *Die Feen*.

Elisabet Strid är en exceptionellt begåvad Wagnersångerska, och nämnas måste också hennes ypperliga diktion. Man hör faktiskt texten hela tiden, och hur många dramatiska sopraner kan man säga det om? Det är bara att hoppas att hon får chans att sjunga mer Wagner också i Sverige. I den kommande *Ring*-uppsättningen i Göteborg gissar jag att Brünnhilde är vikt för Annalena Persson, men Elisabet Strid borde vara given som Sieglinde. ■■ Lennart Bromander

CARNEVALE 1729

Ann Hallenberg, mezzosopran

Il pomo d'oro/Montanari

Pentatone PTC5186678 [2 CD]

Distr: Naxos

Bayreuthfestspelen 1876 sägs vara den första genuina operafestivalen – även om man i München brukar hävda att stadens

traditionella sommarfestspel har ytterligare något år på nacken. Fast egentligen är festivaltanken betydligt äldre än så och har sitt ursprung i de italienska karnevalerna under 1600- och 1700-talen. Där stod operapremiärer ofta i centrum och framför allt så i Venedig, som i motsats till andra italienska städer höll sig med flera privata och konkurrerande operahus.

Ann Hallenberg har på sina soloskivor varit mån om att inte servera enligt smörgåsbordsprincipen utan använda sig av något sammanhållande koncept. På sin senaste cd (som dessutom är dubbel) har hon utgått just från en av tidernas säkert mest spektakulära operafestivaler, den karneval som gick av stapeln i Venedig mellan den 26 december 1728 och den 27 februari 1729. Där presenterades på de olika venetianska scenerna (främst Teatro San Giovanni Grisostomo och Teatro San Cassiano) fem operapremiärer samt en avslutande pasticcio sammansatt av säkra slagnummer. Tonsättarna var en rad av tidens storheter som **Geminiano Giacomelli, Giuseppe Maria Orlandini, Tomaso Albinoni, Nicola Porpora, Leonardo Leo** och **Leonardo Vinci**, men det stormande publikintresset riktades nog främst mot artisterna på scenen.

Händel hade i London just givit sina grälsjuka stjärnor Senesino, Francesca Cuzzoni och Faustina Bordoni på båten, varvid Cuzzoni gick till Wien, medan Bordoni och Senesino fortsatte till Venedig och dess karneval, där de engagerades av San Cassiano-teatern. Konkurrenten San Grisostomo kontrade dock med tidens superstjärna Farinelli, och flera andra av tidens stora operastjärnor fanns också på plats. Publiken, varav många utländska turister, kunde gotta sig åt en vokal stjärnparad som inte stod någon av vår tids främsta operafestivaler efter.

Ann Hallenberg har sammanställt ett rikt urval från dessa maffiga operaveckor, och hon darrar inte på stämbanden utan skiftar oförfärat mellan Farinellis, Senesinos, Bordonis och andra av karnevalsstjärnornas arior. Och med hennes enastående mjuka och smidiga stämma övertygar hon i alla sina förvandlingar. Hur hon än kastar sig ut i halsbrytande snabba tonräckor hårdnar aldrig rösten utan behåller sin mjuka, varma lyster. I det avseendet tror jag Hallenberg är fullkomligt unik i dag. Lyssna bara på Orlandinis "Non sempre inventicata" eller Porporas "In braccio a mille furie"!

Men det handlar inte bara om ekvilibristik, stjärnsångarna var också berömda för sina långa sköna melismer och själfulla föredrag. Det finns gott om exempel också på sådana arior. Priset tar Orlandinis "O, del mio caro sposo", där La Bordonis kunde bre ut sig i långa sköna melodiska linjer i dryga femton minuter.

Sammansättningen av arior är omväxlande, och av de fjorton numren är dessutom tretton "World Premiere Recordings". Det är bara att slicka i sig av de genomgående skickligt skrivna ariorna, och det hörs vilken typ av musik som gick hem i Venedig vid den här tiden. Det fanns en drift att bryta sig loss från de strängare barocka mönstren, den ljuva melodiken sitter i högsätet och bel cantoepoken skymtar i framtiden. Här är det *luxe, calme et volupté*, som gäller för att litet anakronistiskt tala med Baudelaire.

Händel var också på plats i Venedig och lyssnade, och nog hade han lagt Giacomellis "Vanne, si, di al mio diletto" på minnet, när han flera år senare förädlade vändningar ur den arian i Davids underbara "Oh Lord whose mercies numberless" i *Saul*.

Ensemblen *Il pomo d'oro* under **Stefano Montanari** är idealiska partners till Ann Hallenberg. Det inser man redan i det inledande numret, Giacomellis "Mi par sentir la bella", där den obligata oboen och de läckert knäppande stråkarna tävlar med Hallenberg i behagfull förföriskhet. ■■ Lennart Bromander

CESTI: L'ORONTEA

Murrihy, Geyer, Lascarro, de Mey, Sabata, Bailey, Rexroth, Alder, Kasper, Magiera.

Frankfurter Opern- und Museums-orchester/Bolton

Oehms Classics OC965 [3 CD]

Distr: Naxos

Antonio Cesti (1623–69) måste betraktas som en oförtjänt bortglömd kompositör. Visserligen tycks barockoperakanon i dag inte ha plats för alltför många kompositörer, men om Monteverdi kan samsas med Cavalli, så borde Cesti, som hörde Monteverdi spelas och var bekant med Cavalli, ges plats. Den lätthet och melodiska elegans som Cesti – han var även en hyllad tenor – i sina bästa stunder frambringade borde göra honom mer spelad, och mer inspelad, än han är. Helt okänd är han nu inte. Arrior förekommer på en del samlingsalbum, likaså har några av hans kantater spelats in.

Bland operorna (han skrev ett drygt dussin) hittar jag *Le disgrazie d'amore* (1667) med dirigent Carlo Ipata, en inspelning från 2010. Föreliggande opera, *L'Oronthea*, som var en succé när det begav sig med sjutton nypremiärer de närmaste 30 åren efter uppremiären 1656, spelades in av René Jacobs i slutet av 1980-talet. Då, liksom nu under **Ivor Bolttons** ledning, handlar det om en liveinspelning.

L'Oronthea handlar om hur Amor efter att ha diskuterat med Filosofin om deras respektive meriter drar till Egypten för att se till att Oronthea gifter sig. Drottningen motsätter sig sin rådgivare Creontes maning att gifta sig av politiska skäl. En skadad krigare, Alidoro, dyker upp, som alla möjliga kvinnor förälskar sig i, så även Oronthea. När det sedan visar sig att han är en prins, ja då blir slutet så harmoniskt som det brukar bli i barockoperans värld.

Operan är i stora stycken en komedi i modern betydelse, rent av emellanåt en fars. Det senare tack vare den konstant berusade Gelone, som **Simon Bailey** skickligt gestaltar med sin smidiga röst. Att döma av publikens munterhet ger han också scenisk kropp åt fyllet. Den musikaliska lättheten bidrar givetvis, och solister som **Louise Alder** (Silandra), **Xavier Sabata** (Alidoro) eller **Paula Murrihy** i titelrollen ger framförandet en charm som, kanske, förklarar Cestis

popularitet under den senare delen av 1600-talet. En av hans mest hyllade operor var *Il pomo d'oro* från 1668, vars framförande krävde två kvällar och femtio solister, vilket antyder såväl den musikaliska och sceniska halten som publikens tålmod.

Ivor Bolton kan barock, orkestern spelar fokuserat och exakt med fjäderlätt svikt. Möjligen finns här ett slags anpassning till hur annan samtida barockopera i dag framförs, eftersom varken instrumentering eller basso continuo har bevarats i partituret. **||** Claes Wahlin

MOZART: TITUS MILDHET

Streit, Gauvin, Lindsey, Fuchs, Boulianne, Gleadow.

Le Cercle de l'Harmonie/Rhorer

Alpha 270 [2 CD]

Distr: Naxos

Wolfgang Amadeus Mozarts näst sista

opera, *Titus mildhet* (*La Clemenza di*

Tito), var länge ett negligerat och föraktat verk även bland Mozartkännare. Det var faktiskt inte förrän i och med den stora renässansen för barockopera på 1980-talet som man fick upp ögonen för detta beställningsverk till en kunglig kröning. Med "tidstroger" blick upptäckte man *Titus* rätta värde. Nu är den inte längre någon raritet på operascenerna och en rad skivinspelningar har kommit sedan dess.

Det är tydligt att *Titus* mer än någon annan sen Mozartopera kräver tidstroget grepp om musiken. Av de inspelningar som finns är de tidstrognas vida att föredra framför inspelningar med moderna instrument och traditionellt Mozartmusicerande. Pionjär i det avseendet är John Eliot Gardiners inspelning från 1991 som står sig bra fortfarande, även om den i vitalitet och fantasi övertrumpas av René Jacobs från 2006. Nyligen kom en utmärkt inspelning med Alessandro de Marchi (OPERA 5/16), och nu är det dags för en liveupptagning från Théâtre des Champs-Élysées med Le Cercle de l'Harmonie under **Jérémie Rhorer**.

Också här satsas som hos Jacobs på musikdramatisk vitalitet. Redan i det första recitativet mellan Sextus och Vitellia får upp-

rördheten det att vibrera i högtalarna. Inte minst är det den anonyme men synnerligen aktive fortepianisten som triggas i gång känslorna. Hans många inlägg präglas dock väl mycket av påstridiga och något skramliga ackord men bidrar onekligen till livfullheten. Även hos René Jacobs broderar en engagerad fortepianist ut de många recitativerna men med ett mycket elegantare handlag.

Librettot, som tonsattes otaliga gånger före Mozart under 1700-talet, är inte något av **Pietro Metastasios** bästa med sitt psykologiskt helt orimliga mordförsök och sitt oblyga furstesvassande. Att Mozart parallellt med *Trollflöjten* kunde åstadkomma så annorlunda och så stark musik till detta libretto är häpnadsväckande.

De två viktigaste gestalterna, den hämndlystna Vitellia och den totalförvirrade Sextus pejlarna sig själva djupt i magiskt vackra arior. Tack vare den musik Mozart försett dem med griper de också tag i en som människor. Vitellia sjungs av en av vår tids främsta barocksopraner, **Karina Gauvin**, tonsäkert och känsloläst men erotiskt kanske litet för svalt. **Kate Lindsey** som Sextus kan visserligen inte riktigt konkurrera med Anne Sofie von Otter eller Bernarda Fink hos Gardiner och Jacobs, men hon har en jämn vacker tonbildning, en inlevelse och en fin timbre som man gärna tar till sig.

Svårare är det att göra något dramatiskt eller musikaliskt intressant av Titus övermänskliga ädelhet. Den mycket Mozarterfarne **Kurt Streit** sätter alla toner perfekt, men hans tenor är alltför enahanda. Mark Padmore hos Jacobs får ut betydligt fler subtila nyanser hos Titus.

Jérémie Rhorer är litet ovarsam med tempi ibland (slutet av Sextus stora aria "Parto, parto"), men hans tidstroga ensemble spelar med passion och fraserar med skärpa. Som helhet är detta en alldeles utmärkt *Titus*-version. ■■ Lennart Bromander

ROSSINI:

DEN TJUVAKTIGA SKATAN

Bevan, Lemalu, Sacchi, Leason, Brito, Sim, Spence, Kadurina, McCown, Samoilov, Charrois, Krause. Choir of the Frankfurt Opera & Frankfurt Opera and Museum Orchestra/Nánási

Oehms Classics OC961 [3 CD]

Distr: Naxos

Den tjuvaktiga skatan, som den svenska titeln på **Gioacchino Rossinis** alltför sällan framförda opera lyder, är egenartad. Den har genrebeteckningen *melodramma*, men beskrivs bättre med tidens term *semiseria*. Vi har alltså en opera om ett allvarligt ämne rotad i den komiska genren. Den skrevs 1817, samma år som *Askungen* och året efter *Barberaren i Sevilla*, och ämnet var nog så realistiskt. Tjänsteflickan Ninetta anklagas för att ha stulit ett silverbestick och döms till döden. I verkligheten – pjäsen som librettot skrevs efter baserades på en sann historia – blev också tjänsteflickan avrättad. Först senare uppdagades att hon var oskyldig.

Rossini låter slutet bli lyckligt, knappast enbart för att han inte ville skriva en tragedi, utan för att med operan göra ett inlägg kring rättvisa och risken för förödande och förhastade domslut. Uppsättningen som denna inspelning bygger på tar också fasta på allvaret och tragiken i historien, i alla fall att döma av programbokens foton från Frankfurtoperan, där David Alden stod för regin och scenografin signerades av Charles Edwards.

Uvertyren är kanske det mest kända stycket från operan, vid sidan av de slagverkstackaton som ackompanjerar Ninettas väg till exekutionsplatsen. Men här finns en rad eleganta ensemblenummer; harmoniska och medryckande musikaliska röror som Rossini var så skicklig på att komponera. Man kan också höra hur mycket Verdi måste ha tillägnat sig för operor som till exempel *Ödets makt*; de snabba kasten mellan personernas känslolägen eller hur en lycklig situation blixtn snabbt vänds till sin motsats.

Med Ninetta möter vi heller inte den konventionella tjänsteflickan, den enkla, goda som efter en rad missförstånd får som hon vill, inte

sällan efter att ha intrigerat mot sina arbetsgivare. Nej, Ninetta växer av sina erfarenheter, från en förälskad godhjärtad flicka till en märkt, förtvivlad kvinna som efter att i sista stund undkommit det straff hon är beredd att ta (för att rädda sin far), förmår uppskatta både sin blivande man Fabrizio och sin far Fernando på ett djupare sätt. Hon älskar mer moget.

Denna inspelning har en rad goda solistsatser. **Sophie Bevan** som Ninetta låter sin samlade sopran få ett allvar efter hand, där rösten speglar hennes utveckling. Hennes fästman Giannetto sjungs av **Francisco Brito**, en hög tenor med en sällsynt smidig och tät röst. **Katarina Leoson**, som gör Lucia, frun i huset, låter sin alt blomma ut, och hennes man Fabrizio är en stadig bas, **Federico Sacchi**, som har sin like i Ninettas far Fernando, basbarytonen **Jonathan Lemalu**.

Henrik Nánási dirigerar orkester och kör med säker hand, Frankfurts operaorkester stöder vackert sångarna och även om det emellanåt låter aningen mer rörigt än vad det skulle kunna göra, så beror det nog på att det är en liveinspelning. Som allt oftare i den döende cd-världen medföljer det inget libretto, men den som så behöver vet väl hur man googlar. ■■ Claes Wahlin

NICOLAI: DIE HEIMKEHR DES VERBANNTEN

*Begemann, Berchtold, Bauer,
Räsänen, Stickert, Penttinen, Riemer.
Chor der Oper Chemnitz, Robert-
Schumann-Philharmonie/Beermann*
Cpo 777 654-2 [3 CD]

Distr: Euroton

Inte ens den mest initierade har hört talas operan *Die Heimkehr des Verbannten*. Ändå skulle man kunna säga att få operor har haft en så stor betydelse som just denna. Kontrafaktiska fantasier hör sällan hemma i en anmälan av en operainspelning, men beträffande **Otto Nicolais** *Il proscritto* (i sin tyska version *Die Heimkehr des Verbannten*) må det vara hänt. Alltså, tänk om inte Nicolai, känd för sin opera

Muntra fruarna i Windsor, hade föredragit texten till *Il proscritto* utan i stället tagit sig en annan, också den föreslagen av Bartolomeo Merelli, impresario vid La Scala. Vad hade hänt då?

Otto Nicolai (1810–49) var i början av 1840-talet på god väg att etablera sig som framgångsrik operakompositör i Italien. Han hade redan gjort succé med *Il templario* och fick ett nytt erbjudande av La Scala-direktören Merelli, som föreslog honom en text av Gaetano Rossi, *Il proscritto*, som Nicolai ansåg opassande. Merelli gav sedan texten till den unge Giuseppe Verdi, som precis gjort fiasko med sin komiska opera *Un giorno di regno*. Nicolai blev i stället erbjuden en annan operatext, *Nabucodonosor*, som han fann ännu sämre och ville i stället ha tillbaka texten till *Il proscritto*. Verdi var tvungen att återlämna den och fick i sin tur librettot till *Nabucodonosor*, vilket under det förkortade namnet *Nabucco* kom att bli hans genombrottsopera.

Lika bra gick det inte för Nicolai när *Il proscritto* hade sin urpremiär på La Scala i mars 1841. Förlovningen med den kvinnliga huvudrollsinnehavaren, Erminia Frezzolini, hade brutits och vid premiären var hon redan gift med tenoren Antonio Poggi. Hon lär vid uruppförandet bara ha markerat partiet, vilken sägs ha bidragit till operans misslyckande.

Bättre gick det senare i Wien, där Merelli var chef för den italienska operascenen vid Kärntnertheater. Nicolai dirigerade *Il proscritto* med stor framgång, vilket gjorde att han erbjöds chefsdirigentsposten i Wien. Med viss tvekan antog han erbjudandet – Nicolai trivdes bra i Italien och hade goda chanser att bli en betydande rival till storheter som Donizetti och Mercadante, och det uppstigande löftet, Verdi. Så blev det inte, utan Nicolai kom att stanna på tyskt språkområde, först i Wien och sedan i Berlin, där han slutade sin bana med mästerverket och det tyska 1800-talets mest spelade komediklassiker *Muntra fruarna i Windsor*, som han precis hann fullborda före sin död. *Il proscritto* kom att följa Nicolai både till Wien och Berlin, där det gjordes omfattande revisioner med tysk text. Föreliggande inspelning har av olika skäl valt Wienversionen (även den reviderad) från 1844.

Handlingen har som bakgrund rosornas krig 1461. Lord Arthur Norton, anhängare av den vita rosen är sedan sju år landsförvisad

och tros vara död. Hans änka Leonore har inlett en ny förbindelse med en ledare för den röda rosen, Edmund. Operan börjar när Arthur i hemlighet återvänder hem samma dag som bröllopet mellan Leonore och Edmund ska äga rum. Konflikten mellan de två rivalerna slutar med att Leonore tar gift och dör för att bevisa sin ursprungliga trohet till Arthur.

Nå hur låter denna exklusiva raritet. Tänk er fullblodsbelcanto som lättats upp med tysk romantisk lyrik som förebådar det omisskännligt personliga som vi känner från *Muntra fruarna*. Arior, ensembler och körer avlöser varandra kring en operahandling typiskt för tiden: ett erotiskt drama med tragiskt slut mot bakgrund av en historisk politisk konflikt – inte originellt men väl fungerande.

Upptagningen är från operan i Chemnitz med sångarkvalitet som ligger över vad man kan förvänta av ett mindre tyskt operahus. Framför allt sopranen **Julia Bauers** Leonore är utomordentlig och har på sin lott en raffinerad aria. Barytonen **Hans Christoph Begemann** och tenoren **Bernhard Berchtold** som de rivaliserande Edmund respektive Arthur är intensivt engagerade med full vokal täckning. **Frank Beermann** leder Robert-Schumann-Philharmonie och Chemnitz-operans kör och får ut det mesta av detta om inte bortglömda mästerverk så dock en fascinerande och fullt spelbar opera. :||

Erik Graune

WAGNER: PARSIFAL

Cleveman, Dalayman, Tomlinson, Roth, Fox, Hagen. Hallé, Hallé Youth Choir, Royal Opera Chorus, Trinity Boys Choir/Elder

BBC Proms CD HLD 7539 [4 CD]

Distr: Sterling Music Distribution

2013 firades **Richard Wagners** 200-årsdag av alla musikinstitutioner, och det med besked. BBC Proms bidrog för sin del med ett konsertant framförande av *Parsifal*, som nu finns utgivet på deras eget skivmärke. Här finns svenska intressen efter-

som titelrollen sjungs av **Lars Cleveman** och Kundry av **Katarina Dalayman**.

Men trots att sångstämmorna är nästan över hövan framhävda, så är detta en inspelning med orkestern i fokus. **Mark Elder** är en mång erfaren Wagnerdirigent, och han lägger ut detta ikoniska partitur med lugn självklarhet. Han frilägger hela det fantastiska motiviska och harmoniska nätverket oaffekterat och med subtilaste klangkänsla. Halléorkestern spelar med lyster och precision.

Tyvärr befinner sig – förutom kören från Royal Opera – de vokala medverkande inte på samma nivå. **John Tomlinson** har en lång lysande baskarriär bakom sig. Jag har sett honom flera gånger i olika roller, och han har en formidabel scenauktoritet. Den gör att man gärna bortser från vissa skrovliga brister när man har honom framför sig. Han har också tidigare gjort många skivinspelningar som trots många ojämnheter fungerar bra. Här fungerar det inte. Hans wobbliga Gurnemanz blir helt enkelt en ren plåga. Titurels få men viktiga repliker sjungs av **Reinhard Hagen** som gjorde Gurnemanz i Malmöoperans *Parsifal* 2012, och man önskar att Tomlinson och Hagen fått byta roller, då hade allt varit mycket bättre. Under Långfredagsundret satt jag och funderade över om det inte fanns någon metod att filtrera bort Tomlinsons röst, så att jag ostört kunnat njuta av Halléorkesterns underbara spel.

Lars Cleveman är förvisso en kompetent Parsifal men litet för indifferent. Att detta är en ung man som under de tre akterna genomgår en enorm utveckling anar man knappast. Katarina Dalayman forcerar för mycket, hon har sjungit Kundry bättre i andra sammanhang. **Detlef Roths** Amfortas är vokalt litet för kort i rocken och gör föga avtryck. Av solisterna kan jag förutom åt Hagens Titurel bara oreserverat glädjas åt **Tom Fox**´ Klingsor. :||

Lennart Bromander

**FORSSELL: SHADOWS AND LIGHT/
SKUGGORNA OCH LJUSET**

*Vokalharmonin, Axelsson & Nilsson
duo/Malmberg*

Footprint 086 [1 CD]

Distr: Naxos

Minnesmärken över tragedin på Utøya omgavs av diskussioner och kritik. Mig veterligen har det som hände endast fått följande musikaliska minne uppfört, och nu inspelat: **Jonas Forssells** och **Magnus Florins** *Skuggorna och ljuset – en madrigalopera*, där Vokalensemblens fem röster, tillsammans med slagverksduon Axelsson & Nilsson, ger text och musik till tre ödesmättade dagar, dagen för skotten och de närmast omkringliggande. Allt med inspiration av den tidigmoderna gudstjänsttraditionen, *tenebrae*.

Den musik som då skrevs för stilla veckan har också infogats i Forssells verk, tre stycken av di Lasso, Gesualdo och de Victoria. Huvudsakligen är det Florins 36 treradingar, symmetriskt arrangerade kring skotten som dödade 69 ungdomar, som utgör det timplånga verket. Texten är återhållen, den lånar John Donnes berömda rad om att ingen människa är en ö, och låter motiv återkomma där perspektivet är den utanförståendes oförmåga att göra annat än vittna, konkretiserad av en skedand.

Musiken är klar, oftast återhållen, och för en dialog med, eller utgör ett slags replik på renässanstonsättarnas tre infogade partier. Vokalensemblen under **Fredrik Malmbergs** ledning skapar ett klangrikt framförande och duon, trombon och slagverk, används återhållet men effektivt. Möjligen kunde kompositionen avstått från att tonsätta själva skotten, något som texten avstår från då den kan delas upp i ett före och ett efteråt.

Men detta är en marginalanteckning av dramaturgisk art, musik kräver en andning, en dramatik, som ju finns hos såväl di Lasso eller Gesualdo, som i Forssells, i dubbel mening, uppförda minneskomposition över vad som hände på Utøya 2011. ■■

Claes Wahlin

Annonsörer i detta nummer:

Folkoperan | GöteborgsOperan | Julius Production
Kungliga Operan | Malmö Opera | NorrlandsOperan
Svenska Kulturesor | Sjöflöteroperan | Wasahof
Wermland Opera | Your Next Tour AB

ERBJUDANDE TILL NYA PRENUMERANTER!

Prenumerera på OPERA
3 nr för 169:-
5 nr för 495:-
10 nr för 900:-

OPERA startade 1978 och är Nordens enda specialtidning för opera. Tidskriften utkommer med fem nummer per år och speglar såväl nutid som historia, bredd och fördjupning.

Beställ i dag på talongen nedan och du blir prenumerant från och med nr 5/17.
OBS! Gäller endast nya prenumeranter.

Ja! Jag vill prenumerera på Tidskriften OPERA.

3 nr för 169:- 5 nr för 495:- 10 nr för 900:-

NAMN: _____

ADRESS: _____

Berätta gärna hur du fick detta nummer av OPERA:

Frankeras ej
OPERA
betalar portot

Tidskriften OPERA
Svarspost
Kundnummer 20506790
110 23 Stockholm

Kampanjkod: 2800101

KUNGLIGA OPERAN

operan.se

Bilj. tfn: 08-791 44 00

Puccini **Manon Lescaut**: 20 ny premiär, 23, 25, 28/9, 1, 4, 7, 10, 14, 21/10.Janáček **Jenůfa**: 29/9, 5, 11, 23, 25, 30/10.Borisova-Ollas **Dracula**: 28/10 urpremiär, 3, 7, 9, 11, 14, 17, 27/11, 1, 4, 7/12.Lehár **Glada änkan**: 4, 8, 10, 18, 20, 30/11, 12, 19, 26, 28/12.Rossini **Askungen**: 25 premiär, 29/11, 2, 5, 8, 11, 14, 27/12.**FOLKOPERAN**

folkoperan.se

Bilj. tfn: 08-616 07 50

Puccini **Turandot**: 18 premiär, 20, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 30/9, 1, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29/10, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 24, 25, 26/11.**GÖTEBORGSOPERAN**

opera.se

Bilj. tfn: 031-13 13 00

Lloyd Webber **The Phantom of the Opera** (musikal): 23 premiär, 29/9, 5, 6, 7, 11, 13, 14, 18, 20, 22, 26, 27, 28/10, 2, 5, 9, 10, 17, 18, 22, 26/11, 7, 8, 9, 10, 27, 28, 29, 31/12.Weill **De sju dödssynderna & Puccini Gianni Schicchi**: 21 premiär, 25, 29/10, 4, 11, 15, 19, 23/11, 1, 3, 5/12.Bellini **Norma**: 2 premiär, 6, 13, 21, 30/12.**NORRLANDSOPERAN**

norrlandsoperan.se

Bilj. tfn: 090-15 43 47

Gounod **Faust**: 5 premiär, 7, 10, 13, 15, 17, 20, 22, 24, 27, 29/10.**MALMÖ OPERA
OCH MUSIKTEATER**

malmoopera.se

Bilj. tfn: 040-20 85 00

Bock **Spelman på taket**: 16, 17, 22, 23, 24, 30/9, 1, 11, 13, 14, 20, 22/10, 5, 7, 8, 14, 15, 24, 25, 26/11, 1, 2, 3, 12, 13, 15, 16, 19, 20/12.Delibes **Lakmé**: 7 premiär, 12, 15, 19, 21, 24, 31/10, 4, 9, 12/11.Humperdinck **Hans och Greta**: 9 ny premiär, 14, 17, 21, 26, 27/12.**WERMLAND OPERA**

wermlandopera.com

Bilj. tfn: 054-21 03 90

Martinů **The Greek Passion**: 14 premiär, 17, 30/9, 1, 6, 7, 21, 22, 27, 28/10.

16/9 KRONBRUDEN

Rangström. D: Björkman. Strid, Pettersson, Karnéus, Streiffert, Almgren, Å. Zetterström, M. Persson, Ermedahl, Jones. Konsertant framförande 26/2 2017, Göteborgsoperan.

23/9 HERR ARNES PENNINGAR

Nystroem. D: P. Ringborg. Sporsén, Falk Winland, Almgren, Lind, Paulsson. Konsertant framförande 23/4 2017, Göteborgsoperan.

30/9 ADILS OCH ELISIV

Peterson-Berger. D: T. Ringborg. Meyer, Taube, Tobiasson, F. Zetterström. Konsertant framförande 26/1 2017, Kungliga Operan, Stockholm.

7/10 LAKMÉ

Delibes. D: Auguin. Moskalenko, Ferrando, Shtonda, Lyrén. Direktsändning från premiären på Malmö Opera.

21/10 FAUST

Gounod. D: Solén. Gong, Bisholt, Ranuer, Isalv, Öberg, Levonen, Essunger. Föreställning 7/10 2017, Norrlandsoperan, Umeå.

28/10 DRACULA

Borisova-Ollas. D: Kamensek. Eliasson, Meyer, Annmo, Leoson, Gibbs, Végh, Edholm, Arvidson, Degerfeldt. Direktsändning från urpremiären på Kungliga Operan, Stockholm.

4/11 I FIRENZE

Munktel. S. Andersson, Annmo, Björling Rygert, Lillieqvist, F. Zetterström, Jupither. Konsertant framförande 9/6 2017, Berwaldhallen.

11/11 GILLET PÅ SOLHAUG

Stenhammar. D: T. Ringborg. D: Schaefer. Paulsson, Precht, K. Andersson, Zachariassen, F. Zetterström, Lundh, Ljungqvist. Studioinspelning från 2015.

25/11 ASKUNGEN

Rossini. D: Spinosi. Rudström, Hellgren Staykov, Osbeck, Bang, Persson, Eleby, Schwartz. Direktsändning från Kungliga Operan, Stockholm.

20/9 TROLLFLÖJTEN

Mozart. D: Jones. Peter, Stagg, Williams. Live från Covent Garden, London. Repris 25/9.

3/10 LA BOHÈME

Puccini. D: Pappano. Car, Fabiano, Kwiecień, Sierra. Live från Covent Garden, London. Repris 9/10.

sf.se/opera

Folkets Hus
och Parker

OPERA LIVE

7/10 NORMA

Bellini. D: Rizzi. Radvanovsky, DiDonato, Calleja, Rose. Direktsändning från Metropolitan, New York.

14/10 TROLLFLÖJTEN

Mozart. D: Levine. Schultz, Lewek, Castronovo, Werba, Pape. Direktsändning från Metropolitan, New York.

3/11 DRACULA

Borisova-Ollas. D: Kamensek. Meyer, Eliasson, Annmo. Direktsändning från Kungliga Operan, Stockholm.

18/11 MORDÄNGELN

Adès. D: Adès. Lunba, Echaz, Matthews, Bevan, Coote. Direktsändning från Metropolitan, New York.

livepabio.se

facebook.com/livepabio

twitter.com/livepabio

instagram.com/livepabio

youtube.com/folketshusparker

Frun är ett stort fan av **Maria Langs** gamla pusseldeckare. Så inför premiären på *Così fan tutte* på Drottningholms Slottsteater läste hon om *Se, döden på dig*

väntar. Intrigen utspelar sig på barockteatern, där just *Così* repeteras med bland andra den blyga debutanten Daga Fors från Värmland i Dorabellas parti. Men det är den erfarna primadonnan Tove Monrad (Fiordiligi) som

mördas och placeras av mördaren i teaterns åskläda uppe på scenvinden. Den är av omålat trä, och inte gråmålad som Lang påstår i sin deckare. Ytterligare irriteras Frun av Langs alltför många tidsangivelser. Inte ens 1955, när boken kom ut, tog det 15 minuter att med bil köra från teatern in till dåvarande Radiotjänst på Kungsgatan 8. Frun reagerar också på hur repetitionen vid ett tillfälle måste avbrytas p.g.a. en guidad visning. Ingen av hennes väninnor som guidad därute har fått uppleva en sådan underdånighet. I sommarens nya *Così*-uppsättning används tyvärr inte scenmaskineriet och således inte heller åskklädan, så i dag skulle väl personalen först reagera när liket börjar lukta i sensommarvärmen.

DN-kritikern **Barbro Alving**, Bang, påtalade med emfas i sin recension när Maria Langs *Mörkögda augustinatt* – som kom året efter *Se, döden på dig väntar* – att hennes alla tidsnoteringar skulle göra vilken stins som helst yr i huvudet. I *Mörkögda augustinatt* mördas arvtanten Adèle Renman under en kräftsiva. Var det fördrinken, svamptoasten eller kräftorna som var preparerade med gift?

Akut matförgiftning är inget att leka med. Fråga **Montserrat Caballé**. La Superba fick ställa in *Anna Bolena*-premiären på La Scala i Milano 1982 efter att ha ätit några förmodligen osköjlja

salladsblad. Hon blev rejält dålig. Corriere della sera intervjuade den anonyme restaurangägaren, som försvarade sig med att de alltid noggrant sköljer sin sallad – så det var ojuste av Caballé att skylla på restaurangens bristande hygien. Av detta blev det en följetong i milanopressen. Rena julaftonen för stans skämt- och karikatyrtecknare!

Fast än värre gick det för den tyske wagnertenoren **Bernd Aldenhoff** som i slutet av 1950-talet dog i sviterna av en akut matförgiftning i München. Tysk polis undersökte om ett eventuellt brott kunde misstänkas, men ingen blev lagförd för denna oerhört tragiska händelse.

Frun själv blev magsjuk när hon gick ut i huvudstadens nöjesvimmel efter en premiär på Folkoperan. Och hon misstänker att det var just osköljda sallad. :||

LE BISTROT DE WASAHOF

Restaurang Wasahof i Stockholm, som under 40 års tid bjudit på operasång till skaldjuren, bjuder dig nu till Musikmiddagar - njut av god mat och enastående klassisk musik i en intim miljö.

Gluntmiddag

Gunnar Wennerberg 200 år!

Wennerbergs Uppsaliensiska och oförblommerat studentikosa duettsamling "Gluntarne" är hans mest kända verk, och vi bjuder på smakprov ur denna till en trerätters meny komponerad i Wennerbergs anda!

2 & 11 okt - 500 kr

Romansmiddag

Wilhelm Peterson-Berger 150 år!

Hovsångerskan Hillevi Martinpelto med pianisten Anders Wadenberg och operasångerskan Matilda Paulsson med pianisten Bengt-Åke Lundin bjuder till varsin middag med Peterson-Bergers romanser.

25 okt & 7 nov - 600 kr

Operamiddagen Mobilen

Menottis enaktskomedi "The Telephone"

Vårens succé fortsätter till hösten! Mellan huvudrätt och efterrätt serverar vi Menotti's komiska enaktsopera "The Telephone" i nyöversatt och uppdaterad version på svenska som "Mobilen".

23 nov - 400 kr

Kammarmusikmiddag

Wasahof Underground Chamber Music

Violinisten Sofie Sunnerstam och den kanadensiske cellisten Willem Stam står som värdar och förgyller tvårätters middagen med gnistrande klassiska pärlor, gästade av en rad internationella toppmusiker.

20 sep & 14 nov - 400 kr

LE BISTROT DE
WASAHOF
Dalagatan 46, Stockholm

För mer information och biljetter, se:
www.wasahof.se/musikmiddagar

Wasahof erbjuder även kultur med fritt inträde för restaurangens gäster:

- **Operalördagar** - varje lördag 20:30 presenteras ett kort operaprogram
- **Jazzmåndagar** - after work-jazz 17:30 - 19, minst en måndag i månaden

AV WEILL OCH PUCCINI DE SJU DÖDSSYNDERNA & GIANNI SCHICCHI

Dekadent dubbel om vedervärdiga människor.

21 OKTOBER – 5 DECEMBER 2017

Den unga Anna ger sig ut på en resa för att få fatt på pengar till sin familj. Vart hon än går möter hon moraliskt förfall, men stämplas själv som omoralisk när hon kämpar för att inte begå någon av de sju dödssynderna.

Samtidigt pågår en familjefejd, där giriga släktingar gömmer undan en rik adelsmans lik för att komma åt hans arv genom att ljuga ihop ett nytt testamente ...

Med bl a Edda Magnason och Åke Zetterström.

Köp biljetter och boka bord i
GöteborgsOperans Restaurang
031-13 13 00. www.opera.se

GÖTEBORGS
OPERAN